

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Katedra politologie

Tridens nestability v Mali: Terorizmus, organizovaný zločin a povstalecké skupiny

Diplomová práca

Autor: Bc. Martin Tereska
Študijný odbor: Politológia - africká studia
Vedúci práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.
Forma štúdia: Kombinovaná

Hradec Králové, 2021

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Martin Tereska

Studium: F19NK0007

Studijní program: N6701 Politologie

Studijní obor: Politologie - africká studia

Název diplomové práce: **Tridens nestability v Mali: Terorismus, organizovaný zločin a povstalecké skupiny**

Název diplomové práce AJ: Trident of instability in Mali: Terrorism, organized crime and insurgent groups

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem této diplomové práce je ozbrojený konflikt v Mali a je zameraná na interakciu jeho troch príčinných pilierov. Navzdory veľkému vynaloženému úsiliu sa doposiaľ nepodarilo dosiahnuť úspešné riešenie malijskej krízy. Po tranzícii na demokraciu v roku 1991, bolo Mali považované za pozitívny príklad demokracie v Afrike. Avšak v roku 2012, len niekoľko mesiacov pred prezidentskými voľbami došlo ku eskalácii bezpečnostnej situácie. Táto práca stručne naznačí pôvod konfliktu a pokúsi sa zhodnotiť príčiny eskalácie. Zároveň poukazuje na národnú a medzinárodnú reakciu. V snahe čo najpresnejšie pochopiť, zdokumentovať a ilustrovať situáciu je z metodologického hľadiska použitá prípadová štúdia Boko Haram v Nigérii. Dôvodmi sú uniformita a podobnosti bezpečnostného prostredia, ako aj zdieľanie kultúrnych, fyzických, náboženských a politických charakteristík. Toto porovnanie nám teda poslúži ako teoretický základ politického riešenia konfliktu. Práca sa opiera o literatúru z oblasti terorizmu, organizovaného zločinu, protipovstaleckých aktivít a zdroje týkajúce sa malijského konfliktu.

David Zounmenou, 'The National Movement for the Liberation of Azawad factor in the Mali crisis,' *African Security Review* 22, no. 3 (2013): 167.

The Crisis in Mali: U.S. Interests and the International Response: Hearing before the Committee on Foreign Affairs House of Representatives, 113th Cong.1 (2013).

Department for International Development, *The Causes of the Conflict in Africa*, (London: Department for International Development, 2001).

Elizabeth G. Arsenault and Tricia Bacon, 'Disaggregating and Defeating Terrorist Safe Havens,' *Studies in Conflict & Terrorism* 38, no 2 (2015):87.

Robert L. Feldman, 'The Root Causes of Terrorism: Why Parts of Africa Might Never Be at Peace,' *Defense & Security Analysis*, 25, no. 4 (2009).

Garantující pracoviště: Katedra politologie,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jan Prouza, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.5.2020

Prehlásenie:

Prehlasujem, že som túto diplomovú prácu vypracoval pod vedením vedúceho diplomovej práce samostatne a uviedol som všetky použité pramene a literatúru.

V Žiline dňa 22. 4. 2021

Martin Tereska

Pod'akovanie:

Touto cestou sa chcem pod'akovať vedúcemu diplomovej práce Mgr. Janovi Prouzovi, Ph.D za cenné rady, odbornú pomoc a pripomienky, ktoré mi poskytol pri vypracovaní diplomovej práce. Osobitné pod'akovanie patrí mojej rodine a priateľom za trpezlivosť, podporu a porozumenie.

Anotácia

Tereska, Martin, *Tridens nestability v Mali: Terorizmus, organizovaný zločin a povstalecké skupiny*. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Filozofická fakulta, 2021, 90 s. Diplomová práca.

Vojenský prevrat v Bamako 22. marca 2012 je falošnou predstavou o stabilite Mali ako demokratického štátu a vyústil v ozbrojenú intervenciu Francúzska. Tuaregské povstanie začalo v 60. rokoch 20. storočia potom ako Mali získalo nezávislosť od Francúzska a bezpečnosť v krajine sa zhoršila spojením povstalcov s teroristickými skupinami a následným vojenským prevratom v roku 2012. Každé povstanie Tuaregov bolo poznamenané regionálnym, etnickým, náboženským a rasovým kontextom a viedlo k vytvoreniu či opätovnému rozpadu krátkodobých spolenectiev, ktoré skomplikovali vyjednávania medzi malijskými povstaleckými skupinami a vládou. Povstanie v roku 2012 bolo najkrvavejšie z dôvodu účasti zahraničných bojovníkov a vyústilo v inváziu severných regiónov zo strany Tuaregskej koalície a teroristických skupín ako aj v definitívny rozpad malijskej armády. Kríza nebola doposiaľ vyriešená aj napriek úsiliu na národnej a medzinárodnej úrovni, vrátane integračnej multidimenzionálnej stabilizačnej mierovej misie OSN v Mali (MINUSMA). Naša práca sa snaží sformulovať efektívne odpovede na krízu v Mali a to skúmaním Tuaregských rebélií a povstalectva hnutia Boko Haram v Nigérii ako prípadových štúdií. Za účelom formulácie správnych riešení krízy analyzujeme zúčastnené skupiny a vyhodnocujeme úspešnosť, ale aj nedostatky aplikovaných národných a medzinárodných opatrení. Našou prácou prichádzame k záveru, že efektívne výsledky by mohli byť dosiahnuté správnou kombináciou vojenských, politických a ekonomických opatrení podporené vhodnými rozhodnutiami zo strany malijskej vlády.

Kľúčové slová: Mali, Nigéria, terorizmus, povstalectvo, stratégia

Annotation

Tereska, Martin, *Trident of instability in Mali: Terrorism, organized crime and insurgent groups*. Hradec Králové. Philosophical faculty, University of Hradec Králové, 2021, 90 pp. Master Thesis.

The coup in Bamako on 22 March 2012 gave lie to the apparent stability of Mali as a democratic country and resulted in armed intervention by France. The Tuareg insurgency began in the 1960s, after Mali independence from France and security in Mali has worsened due to its connection to terrorist groups, and the military coup in 2012. Each insurgency has been marked by regional, ethnic, religious, and racial divisions, leading to the formation and subsequent disintegration of short-lived alliances that have made negotiations between Malian insurgent groups and the government complex. The 2012 rebellion was the most lethal because it involved foreign combatants and resulted in the invasion of the northern regions by the coalition of Tuareg and terrorist groups following the rout of the Malian army. The crisis has not yet been solved despite the national and international responses, including the United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali (MINUSMA) peacekeeping mission. This thesis seeks to formulate effective responses to the Malian crisis by examining the Tuareg rebellion and Boko Haram insurgency in Nigeria as case studies. To formulate recommendations responding to the crisis, the thesis analyzes the involved groups and evaluates the effectiveness as well as inadequacy of local and international responses applied to the cases. It concludes that the mix of military, political, and economic responses to the crisis reinforced by good governance will produce effective results.

Key words: Mali, Nigeria, terrorism, insurgency, strategy

Obsah

Úvod	1
1. Problematika terorizmu, organizovaného zločinu a povstaectva	8
1.1 Islamizmus a džihádizmus	8
1.2 Terorizmus a organizovaný zločin	9
1.2.1 Kaplanova teória piatej vlny	16
1.2.2 Al-Káida a Islamský štát.....	17
1.2.3 Financovanie terorizmu a organizácií.....	18
1.2.4 Globálny index terorizmu.....	21
1.3 Povstaectvo a vzbúrenectvo	22
2. Afrika ako nová základňa terorizmu	23
2.1 Terorizmus a organizovaný zločin v regióne Sahel.....	23
2.2 Teroristické organizácie pôsobiace v regióne Sahel.....	29
2.2.1 Al-Káida v islamskom Maghrebe (AQIM)	29
2.2.2 Al-Shabaab	30
2.2.3 Hnutie za jednotu a džihád v západnej Afrike (MUJAO)	30
2.3 Terorizmus v Mali	31
2.3.1 Ansar Dine	31
2.3.2 MNLA a Tuaregské povstanie.....	32
2.3.3 Reakcie vlády Mali a medzinárodného spoločenstva.....	34
3. Terorizmus v Nigérii	43
3.1 Boko Haram.....	44
3.2 Aktivity Boko Haram v Nigérii	45
3.3 Reakcie vlády Nigérie a medzinárodného spoločenstva	52
4. Komparácia stratégií vlád Mali a Nigérie	57
4.1 Stratégie vlády Mali.....	57
4.2 Stratégie vlády Nigérie	60
4.3 Vyhodnotenie stratégií vlád Mali a Nigérie	61
Záver	65
Zoznam použitej literatúry	67
Prílohy.....	74

Zoznam použitých skratiek

ACLED	- Armed Conflict Location and Event Data Project
AFISMA	- Africká medzinárodná podporná misia v Mali
AFRICOM	- Veliteľstvo amerických ozbrojených síl v Afrike
Ansar Dine	- Militantná islamistická organizácia v Mali
AQIM	- Al- Káida v islamskom Magrebe
AU	- Africká Únia
Boko Haram	- Skupina ľudu sunny na propagáciu islamu a džihádu
CIA	- Ústredná spravodajská služba Spojených štátov amerických
COPAM	- Koordinácia vlasteneckých organizácií v Mali
CTITF	- Pracovná skupina Organizácie spojených národov pre boj proti terorizmu
ECOWAS	- Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov
EUTM	- Výcviková misia Európskej únie v Mali
USAID	- Agentúra Spojených štátov amerických pre medzinárodný rozvoj
EU	- Európska Únia
GDT	- Francúzska plynárenská spoločnosť
GIA	- Ozbrojená islamská skupina
GPP	- Program globálneho partnerstva
G5	- Označenie skupiny krajín Burkina Faso, Čad, Mali, Mauritánia, Niger
I-ACT	- Integrovaná pomoc pre boj proti terorizmu
JTF	- Spoločné úlohové zoskupenie
MINUSMA	- Multidimenzionálna integrovaná stabilizačná misia v Mali
MNLA	- Národné hnutia za oslobodenie Azawadu

MOU	- Memorandum o porozumení
MUJAO	- Hnutie za jednotu a džihád v západnej Afrike
OPEC	- Organizácia krajín vyvážajúcich ropu
OSN	- Organizácia spojených národov
RAND	- American Reasearch and Development Corporation
SADI	- Strana africkej solidarity pre demokraciu a nezávislosť
SAE	- Spojené arabské emiráty
SGI	- Iniciatíva pre správu bezpečnosti
TSCTP	- Transsaharské protiteroristické spoločenstvo
VBIED	- Improvizované výbušné zariadenia prevážené vozidlom

Úvod

Aj napriek celkovej zložitosti bezpečnostnej situácie v oblasti Sahelu je v súčasnosti jednou z najdiskutovanejších tém situácia v Mali. Vojenský prevrat z 18. augusta 2020 len potvrdzuje pretrvávajúce nedostatočné pochopenie atmosféry v krajine a prehľbuje nedôveru obyvateľstva v centrálnu vládu. Kríza severného Mali, ako sa povstalecké aktivity Tuaregov niekedy nazývajú začala v 60. rokoch 20. storočia po politickej nezávislosti od Francúzska. Navyše ťažká politická a socioekonomická situácia prispela k rasovým a etnickým rozdielom a celkovému zhoršeniu vo všetkých sférach života v krajine.

Pre lepšie pochopenie celého kontextu, je potrebné z našej strany objasniť pomery v Mali pred a po vypuknutí konfliktu a uviesť faktory, ktoré ku konfliktu prispeli. Mali bolo po roku 1991 zmenou systému na demokraticky považované za pozitívny príklad demokratizácie v Afrike. Krajina sa svojou bohatou históriou a minulosťou tradičného štátneho útvaru líšila od mnohých afrických moderných štátov. Je potrebné spomenúť aj obdobie francúzskej koloniálnej nadvlády a post koloniálne obdobie, kedy Mali získalo v roku 1960 nezávislosť od Francúzska. Nezávislosť v rámci federácie Mali a Senegalu trvala len tri mesiace. Prezident Modibo Keita presadzoval africký socializmus a vývoj sa uberal typickým osudom mladých afrických štátov. Jeho politické úsilie vyústilo do hospodárskej krízy a k celkovému úpadku krajiny vo všetkých sférach života. Reakciu na Keitove politické smerovanie bol vojensky prevrat a nasledovalo 20 ročné obdobie vládnutia jednej strany pod vplyvom vojenskej junty Moussyho Traorého. Traorého režim skolaboval v roku 1991 a mal znamenať novú éru demokratického vývoja krajiny. Ďalšie smerovanie krajiny však bolo určené skorumpovanou elitou a ňou vytvorenými inštitúciami. Moc sústredená v rukách úzkeho okruhu ľudí a ovládnutie silových zložiek mali za následok úplne oslabenie štátu a prakticky znamenali ochranu záujmov vládných elít. Situácia sa mala zmeniť demokratickými voľbami zvolením prvého demokratického prezidenta Alpha Konarého v roku 1992. Avšak práve jeho zásluhou a vojenskej junty patri Mali medzi najchudobnejšie africké krajiny. V roku 2002 prebehli ďalšie voľby, v ktorých bol zvolený prezident Amadou Toumani Touré na nasledovné 5 ročné obdobie, ale aj v nasledujúcom období do roku 2012 krajina naďalej smerovala k úpadku, chudobe a nestabilite. Skľučujúca socioekonomická situácia je umocnená nepriazňou počasia a desaťročia pretrvávajúce sucha spôsobujú nedostatok potravín. Závislosť krajiny na ťažbe zlata a environmentálne faktory prehľbujú už tak chronický stav chudoby

a predstavujú živnú pôdu pre nestabilitu a občianske vojny. Porézne hranice a politická nestabilita susedských štátov predstavuje neustálu bezpečnostnú hrozbu. Vytvárajú tak ideálne prostredie ilegálnych aktivít a terorizmu. Jedným z dominantných atribútov, ktoré rezonujú vo vzťahu k pretrvávajúcej nestabilite krajiny je problematika etnického zloženia populácie krajiny.

Mali je vnútrozemský štát s 20 250 833 obyvateľmi a rozlohou 1,2 milióna km². Pri zohľadňovaní etník krajiny môžeme Mali považovať za národnostne zmiešané – Bambari, Maurovia a Tuaregovia. Nábožensky dominuje islam (90%) so zvyšným zastúpením domorodých náboženstiev a jednoperceným zastúpením kresťanstva. Okrem francúzštiny ako úradného jazyka sa používa aj bambarština. Nedostatočné pochopenie historických súvislostí a vzájomná nedôvera medzi centrálnou vládou a jej severným teritóriom hrala pri nestabilite v Mali veľmi dôležitú úlohu. Autority vlády svojím ignorovaním ambícií severnej časti pre rozvoj v oblasti sociálnej a ekonomickej infraštruktúry, ako aj nerešpektovaním politickej reprezentácie, vydláždili cestu šíreniu násillia a separatistických aktivít. Všeobecná podpora povstaleckých hnutí zo strany Tuaregov a arabskej populácie, ako aj podpora autorít lídrov rebelov v severnej populácii krajiny je ilustráciou situácie v ktorej sa sever krajiny nachádza.

Historické napätie medzi severom a juhom predstavovali vždy rozhodujúcu úlohu v procese zacyklovania sa v rebélii a mierových rokovaní. Od roku 1960 sa do roku 2012 uskutočnili 4 rebélie a 5 rozdielnych mierových dohôd severu a juhu. Navzdory týmto mierovým rokovaniam, programom odzbrojenia povstaleckých skupín a zahraničnej ekonomickej pomoci z Alžírsku, Líbye a západných krajín, bola centrálna vláda Mali obvinená z marginalizovania severných regiónov a vzťahy severu a juhu ostali napäté. Zahraničný vplyv a centrálna pozícia severného Mali v regionálnom súťažení o vedúcu pozíciu v regióne Sahelu značne ovplyvnili konflikt. K prehĺbujúcej sa kríze prispeli aj dlhotrvajúce nevyriešené krivdy Tuaregov. Práve ich povstalecké aktivity v roku 2012 a prepojenie na teroristické skupiny boli iniciované z niekoľkých príčin: vyvrcholenie nespokojnosti Tuaregskych povstalcov, účasť teroristických skupín, organizovaný zločin a nespokojnosť armády s vládou pri riešení krízy v krajine. Tieto povstalecké aktivity Tuaregov dosiahli úroveň krízy a to okamžite po návrate Tuaregskych bojovníkov z Líbye spojením sa Tuaregskych povstalcov s regionálnymi teroristickými skupinami v rátane Al-Qaeda v Islamskom Magrebe (AQIM - Al-Qaeda in Islamic Magreb) a s hnutím jednoty a džihádu v západnej Afrike (MUJAJO - Movement for Oneness and Jihad in West Africa). Násillnosti Tuaregov voči vláde boli

iniciované národným hnutím za oslobodenie Azawadu (MNLA- Movement for Liberation of Azawad). MNLA definovala Azawad regiónmi Timbuktu, Kidal, Gao a oblasťou Mopti, čo spolu predstavuje 60% celkovej rozlohy Mali. Vojenská nespokojnosť s riadením krízy na severe krajiny zo strany štátu viedla k vzbure mladých dôstojníkov požadujúcich lepšie vojenské vybavenie, výstroj a výzbroj v boji proti povstalcovi. Táto vzbura vyústila do prevratu 22. marca 2012, ktorý viedol kapitán Amadou Haja Sanogo.

Tento coup d'état spôsobil organizačný chaos v armáde, čo vyústilo v okupáciu jednej tretiny územia Mali povstaleckými skupinami. Bývalý prezident Traoré sa stal 14. apríla 2012 dočasným prezidentom po zaistení demokratického poriadku, ktorý bol dosiahnutý úsilím Ekonomického spoločenstva západoafrických štátov ECOWAS (Economic Community of West African States). Úpadok politických a bezpečnostných podmienok v Mali inicioval angažovanosť medzinárodných a regionálnych organizácií a aktérov akými sú Organizácia spojených národov (OSN), Africká únia (AU), Európska únia a Spojené štáty americké v podpore pri riešení multi-dimenzionalnej krízy. V januári 2013, islamskí militanti, ktorí ovládali severnú časť Mali iniciovali vojenskú ofenzívu proti vládou kontrolovanému juhu. V hlavnom meste Bamako, prezident Traoré, v obave, že armádne sily nebudú schopné potlačiť nepokoje požiadal oficiálne Francúzsko a OSN o vojenskú asistenciu. Dňa 11. januára 2013, Francúzsky prezident Hollande nasadil francúzske vojska do Mali pod názvom operácia Serval, ktorá zastavila postup rebelov. Severné mestá boli oslobodené a militanti boli vytlačení do bezpečných oblastí na hranici s Alžírskom a Nigerom. Teroristické skupiny však ostali v krajine aktívne aj napriek prítomnosti mierových zborov v rámci misie OSN v Mali MINUSMA (The United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali) a veľkému úsiliu malijských a medzinárodných bezpečnostných síl. Podstatným faktom je, že vojenské reakcie na povstalectvo Tuaregov a ich spriaznené teroristické skupiny neprinášajú požadovaný výsledok, ale naopak podporujú už tak zlé bezpečnostné prostredie. Historicky, v predchádzajúcich prípadoch z Nigérie a Mali, nevedli tieto reakcie k úspechu. V prípade situácie v Nigérii v roku 2009 viedli k radikalizácii a expanzii Boko Haram v západnej Afrike.

Do vyriešenia krízy v Mali boli doposiaľ investované nemalé ľudské a ekonomické zdroje cestou protiteroristických opatrení, humanitárneho a peacekeepingového úsilia. Prevládajú však aj názory, že protiteroristickým opatreniam, ofenzívnym a defenzívnym riešeniam by mali predchádzať riešenia politické a to vo

forme prevencie. Prevencia totiž znižuje počet sympatizantov a prináša väčší efekt s vynaložením menšieho úsilia. Preventívne metódy znižujú počet beznádejných a marginalizovaných skupín, ktoré by sa pridali na stranu povstalcov.

V prípade odstránenia príčin konfliktu vo vzťahu k distribúcii sily posilňovaním demokracie, politických a ekonomických potrieb populácie by sme ponúkli hypotézu potreby synchronizovanej implementácie vojenského, politického a ekonomického úsilia. Mierové dohody medzi povstalcami a vládou v rokoch 1991 a 1996 len potvrdzujú správnosť snahy riešiť politické a ekonomické krivdy povstalcov. Bezpečnostný problém sa týka niekoľkých faktorov na ktoré by sme chceli v našej práci poukázať: nespokojnosť Tuaregských povstalcov, účasť teroristických skupín a dôsledok organizovaného zločinu, ako aj nespokojnosť vojenského velenia s úrovňou zvládania krízy zo strany vlády. Použitím analytického skúmania vývoja a vzťahov terorizmu, povstalcov a organizovaného zločinu v Mali a Nigérii, sa naša práca zamýšľa nad hybnou silou národnej a regionálnej nestability v Mali a snaží sa odpovedať na nasledovnú výskumnú otázku: ***Čo môže elita, bezpečnostné sily a civilné organizácie urobiť pre riešenie príčin terorizmu, povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu a ako môžu zúčastnení aktéri zlepšiť bezpečnostné prostredie v Mali?***

Naša práca sa snaží prispieť k pochopeniu národného, regionálneho a medzinárodného kontextu krízy, ktorá spôsobila pád regiónov Timbuktu, Gao a Kidal do rúk teroristických skupín. Vzťah terorizmu, organizovaného zločinu a povstalcov podporený politickými, ekonomickými a vojenskými príčinami krízy umocňuje komplexnosť tejto udalosti. Prínos tejto práce vidíme z perspektívy nedostatkov vládnych a bezpečnostných inštitúcií, ktoré oslabili autoritu štátu a umožnili tak vznik spojenia záujmov Tuaregskych povstalcov a teroristických skupín. Zároveň sa snaží naznačiť prípadne alternatívy riešenia situácie v tomto zložitom prostredí úzkych vzájomných vzťahov a prepojení terorizmu, povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu. Chceme taktiež zdôrazniť, že táto práca by mohla byť hodnotným príspevkom a informačným zdrojom s bližším pohľadom na riešenie tejto problematiky zaoberajúcim sa otázkami regionálnej stratégie boja proti destabilizačným hrozbám.

Teroristické skupiny a povstalci sú neštátni aktéri, ktorých príjmy pramenia z nelegálnych aktivít. Ekonomicky pohľad na elimináciu povstaleckých aktivít znamená blokovanie ich financovania. Nepretržité zabezpečovanie zbrani pre povstalcov si vyžaduje neustály prísun finančných prostriedkov. Zastavenie finančných tokov preto predstavuje dôležitú súčasť proti povstaleckej stratégii. Ďalším našim hypotetickým

predpokladom teda je, že pokiaľ by sa etabloval efektívny nástroj určený na obmedzenie financovania povstalcov, značne by sa znížila jeho prítomnosť v krajine.

Pre potreby teoretického vymedzenia našej práce je nutné charakterizovať základné pojmy terorizmu, povstaleckých aktivít, vzbúrenectva, povstalectva a organizovaného zločinu, u ktorých existuje veľké množstvo definícií a konceptov, a ktoré sa môžu v zásade odlišovať. V našej práci sa opierame o popis niektorých termínov od autorov P. Zelinku a Martina Janků v publikácii *Hybridný aktér: nový fenomén na poli nestátných aktérů*. Dielo tohto autora je obzvlášť prínosné svojimi grafickými znázorneniami vymedzenia pozície aktérov a ich štruktúry. Ďalej vychádzame z definície pojmov autorky Vegrachtovej zaoberajúcou sa svetovou bezpečnostnou realitou Európy a Afriky. S využitím konceptov autorov Bymana, Klaveca a Ivora upresňujeme pojmy povstalectva, organizovaného zločinu a financovania terorizmu, a dopĺňujeme tak predchádzajúce teoretické koncepty a informačné pramene. Základom našej práce je literatúra zaoberajúca sa potlačením povstaleckých aktivít, bojom proti terorizmu a organizovanému zločinu a je našim základným nástrojom analýzy multi-dimenzionalnej krízy v Mali trvajúcej od roku 2012. Snažíme sa vyhodnotiť príčiny krízy- povstanie Tuaregov a jeho spojenie s teroristickými skupinami, ako aj ich financovanie. Zároveň ponúka pohľad na riešenie situácie na národnej úrovni a reakciu medzinárodného prostredia. Práve zlyhanie na národnej úrovni a zlyhanie medzinárodného prostredia vo vzťahu k aktivitám Boko Haram v Nigérii by malo prispieť k porozumeniu situácie v Mali. Z tohto dôvodu použijeme v našej práci prípadovú štúdiu Boko Haram v Nigérii, ktorá by z nášho pohľadu mala byť prínosom predovšetkým z dôvodov podobnosti a prelínania sa charakteristických črt aktivít hnutia Boko Haram s povstaleckým hnutím Tuaregov v Mali. Našou prácou sa snažíme prispieť k rozšíreniu celkového povedomia a úrovne chápania povstaleckých aktivít v západnej Afrike.

Pri tvorbe práce sme sa opierali o relevantné zdroje zaoberajúce sa politickými, ekonomickými a sociálnymi príčinami nestability v Mali, so zameraním na ich rozsah v regióne Sahelu a implikáciu protiopatrení týkajúcich sa terorizmu, povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu. Všeobecné informácie sme čerpali z knižnej publikácie *Tomorrow's Battlefield*, kde autor Nick Turse ponúka detailný pohľad angažovanosti zahraničných aktérov v protiteroristickom úsilí a poukazuje na úspechy a taktiež zlyhania ich participácie pri riešení hrozieb. Vychádzali sme aj z analýz odborných časopisov a článkov. Práca autora Rikke Haugegaarda: *Sharia as Desert Business: Understanding*

the Links between Criminal Networks and Jihadism in Northern Mali pomáha pochopiť sociálnu a ekonomickú dynamiku operačného priestoru militantných sietí v severnom Mali a je zameraná na špecifické spojenia džihadistických militantných skupín, miestnej politiky a aktivít kriminálnej siete. Opornou pre nás bola aj publikácia autorov Alda a Sala: *Links between Terrorism, Organized Crime and Crime: The Case of the Sahel Region*, ktorá definuje spoločné charakteristiky, metódy a taktiku nadnárodných kriminálnych sietí a teroristických organizácií. Špecifikuje ich interakciu, spoluprácu, vzájomnú konvergenciu a demonštruje operačné väzby uvedených skupín a ich symbiotický vzťah naprieč geografickým priestorom regiónu Sahel. Článok autorov Aghebo a Osumah: *Insurgency in Nigeria* detailne komparatívne popisuje bezpečnostné hrozby v Nigérii, ich vplyv na stabilitu a je perspektívou procesu radikalizácie neštátnych aktérov. Oficiálne mediálne pramene a agentúry ako news24, france24, lecourierdumagrebtedelorient nám poskytli pravidelný prehľad udalostí v regióne. Veľmi prínosné boli pre našu prácu hodnotiace správy a poznatky priamych účastníkov misie EUTM v Mali, ako aj analýzy vojenských operácií Serval a Barkhane. Bohatým informačným základom na hore uvedenú problematiku boli aj štúdie renomovaných medzinárodných inštitúcií RAND a ACLED. Zásadný význam pri formulácii našej práce boli skúsenosti a poznatky z iných krajín, ale predovšetkým prípadová štúdia zaoberajúca sa predmetnými bezpečnostnými hrozbami.

Naša práca je štruktúrovaná do štyroch kapitol s úvodnou časťou, ktorá predstavuje problematiku a záverom. V rámci prvej kapitoly využívame explanáciu a pomocou definícií objasňujeme všeobecné pojmy terorizmus, islamizmus, džihadizmus, povstalecké aktivity a organizovaný zločin. Druhá kapitola sa zameriava na povstanie Tuaregov a predovšetkým na ich prepojenie s teroristickými skupinami a organizovaným zločinom. Zároveň sa snažíme poukázať na reakcie vlády v Mali, ako aj postoj medzinárodného spoločenstva. Je nosnou kapitolou vyjadrujúcou vzájomný vzťah jednotlivých hrozieb triády - terorizmu, povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu. Poukazuje na efekt tohto vzájomného prepojenia na stabilitu v Mali a Nigérii. Tretia kapitola vyhodnocuje prípadovú štúdiu aktivít Boko Haram v Nigérii od jej založenia a skúma motívy, krivdy, operačne postupy a zdroje financovania. Štvrtá kapitola poukazuje na reakcie vlády a medzinárodného spoločenstva. Porovnáva úspešnosť protiteroristických a proti povstaleckých opatrení v Mali a Nigérii. Vyhodnocuje ich efektivitu a zároveň sa snaží odpovedať na výskumnú otázku, ktorú sme si stanovili. Záver ponúka možné riešenia nestability a zlepšenia bezpečnostnej situácie v Mali.

V predkladanej práci sú použité metódy ako dedukcia, abstrakcia, analýza, konkretizácia, komparácia, syntéza a indukcia. Dedukcia je v práci použitá pri stanovení výskumnej otázky. Abstrakcia je v práci aplikovaná pri formulácii pojmov, ktorými sú povstalectvo, vzbúrenectvo, terorizmus, organizovaný zločin, islamizmus a džihádizmus, na základe rôznych zdrojov. V rámci analýzy bol skúmaný africký kontinent, a predovšetkým región Sahel ako oblasť s prítomnosťou a previazanosťou povstalectva, terorizmu a organizovaného zločinu. Konkretizácia je v práci uplatnená v praktických ukážkach prítomnosti povstalectva, terorizmu a organizovaného zločinu a ich vplyvu na stabilitu v Nigérii a v Malijskej republike. Naša práca je komparatívnou prípadovou štúdiou Boko Haram v Nigérii a nestability v Mali. V rámci metódy komparácie sú porovnávané a analyzované teroristické skupiny, organizácie, spôsob ich fungovania a financovania, ako aj prístupy vlád oboch krajín a medzinárodného spoločenstva v boji proti nim. Syntéza je v práci uplatnená pri vyhodnotení stanovenej výskumnej otázky. Poslednou použitou metódou je indukcia, ktorú v práci používame pri sumarizácii návrhov v časti vyhodnocujúcej stratégie vlád Mali a Nigérie a v závere.

1. Problematika terorizmu, organizovaného zločinu a povstactva

Terorizmus 21. storočia a s ním spojené násilie uskutočňované v mnohých podobách je v súčasnej dobe neoddeliteľnou súčasťou bezpečnostnej reality dnešnej Európy, ale aj ostatných kontinentov, vrátane Afriky (Vegrichtová, 2019, p. 11).

1.1 Islamizmus a džihádizmus

Islamizmus je aktuálnou témou, ktorou sa nezaoberajú len orientálci a odborníci na islamistiku. Ide o štvrté radikálne hnutie odporu. Týka sa ho veľa článkov v tlači a médiách, vrátane vystúpení politikov. Ide o realitu, ktorá sa najneskôr od úplne bezprecedentného atentátu vedúceho k zničeniu dvojice výškových budov Svetového obchodného centra dotýka aj celého západného sveta (Nolte, 2018, p.5). Cieľom islamizmu je vybudovanie teokratickej spoločnosti, v rámci ktorej je islam jediným pravidlom politického života a Boh je jediným politickým suverénom (Mareš, 2005, p. 248).

Radikálny islamizmus môže byť rôzne chápaný, od pietistických, puritánskych, ultrakonzervatívnych skupín, ktoré nie sú politické, až po radikálnych islamistov, cieľom ktorých je premena moslimských spoločností na islamskú teokraciu, najlepšie kalifát. Uvedené môže byť docielené aj násilnou cestou prostredníctvom radikálneho džihádizmu a teroristických metód vrátane zabíjania heretických moslimov, politikov bez viery, cudzincov, civilistov, sionistov, príslušníkov inej viery (najmä židov, hinduistov, kresťanov) a obyvateľov Západu (Vegrichtová, 2019, p. 24).

Pojem džihád je nesprávne prekladaný ako „svätá vojna“, čiže koncepcia, ktorá vznikla na európskom kontinente počas križiackych vojen. Arabské slovo „džihád“, znamená „úsilie v záujme Boha“. Rozlišujú sa dva aspekty džihádu, a to veľký džihád - boj za prekonanie fyzických túžob a „diabolských“ pokušení, a malý džihád, čiže ozbrojená obrana islamu proti agresorom. Pojem džihád používajú aj ozbrojené skupiny v ich násilnej konfrontácii so Západom a práve tento konfliktný prístup prispieva k jeho unilaterálnemu chápaniu či ponímaniu tohto termínu (Loretta, 2017, p. 200).

Tento pojem je v laickej aj mediálnej interpretácii spájaný väčšinou s negatívnymi konotáciami, a najmä s násilím súdobých teroristických hnutí v zmysle svätej vojny. V

širšom zmysle zahŕňa jednu zo základných povinností moslimských veriacich v podobe kontinuálneho upevňovania vlastnej viery a šírenia islamu rôznymi cestami zahŕňajúcimi dialóg, sebakultiváciu, charitatívnu činnosť, šírenie islamu mierumilovnými prostriedkami a ďalšie nenásilné a sociálne aspekty. Džihád je nejednoznačne interpretovateľný pojem islamského učenia viery, ktorý vyjadruje záväzok a tiež boj v duši každého moslima, že bude plniť povinnosť plynúcu z islamu. Ako uvádza Vegrichtová (2019, pp. 24-25), vo všeobecnosti sa rozlišujú nasledovné druhy džihádu:

- Džihád srdcom - viaže sa k vnútornej individuálnej zbožnosti. Týka sa permanentného prehľbovania osobnej zbožnosti.
- Džihád jazykom - predstavuje šírenie viery prostredníctvom misijnej činnosti alebo výzvy k prijatiu islamu.
- Džihád rukou - viaže sa k charitatívnej, sociálnej a záslužnej činnosti.
- Džihád mečom - môže byť vnímaný ako útočná forma šírenia viery prostredníctvom zbraní. Je presadzovanie na základe represí voči neveriacim na území islamu, vedením vojny za šírenie vojny, bojom proti strojcom rozkladu zvnútra alebo obranou voči vonkajšiemu nepriateľovi.

„Džihád“ a „džihádistický terorizmus“ sú tak sporné pojmy. Pre miliónov moslimov džihád predstavuje osobné úsilie o duchovné naplnenie prostredníctvom činov alebo skutkov, ktoré nikomu neublížia. Bojovníci z ISIS a ďalších organizácií ho používajú ako popis násilia motivovaného krajnými interpretáciami islamu. Netýka sa jedného určitého konfliktu alebo nejakého ťaženia (Bourrie, 2016, p. 8).

1.2 Terorizmus a organizovaný zločin

Podobne ako džihád, má aj terorizmus viacero aspektov - historický, politický, filozofický, psychologický, právny a kultúrny. Navyše existujú väzby medzi terorizmom a inými formami násilia, ako je revolúcia, kriminalita, povstanie, a tiež vojna. K terorizmu je preto potrebné pristupovať z interdisciplinárneho hľadiska (Mika, 2003, p. 32).

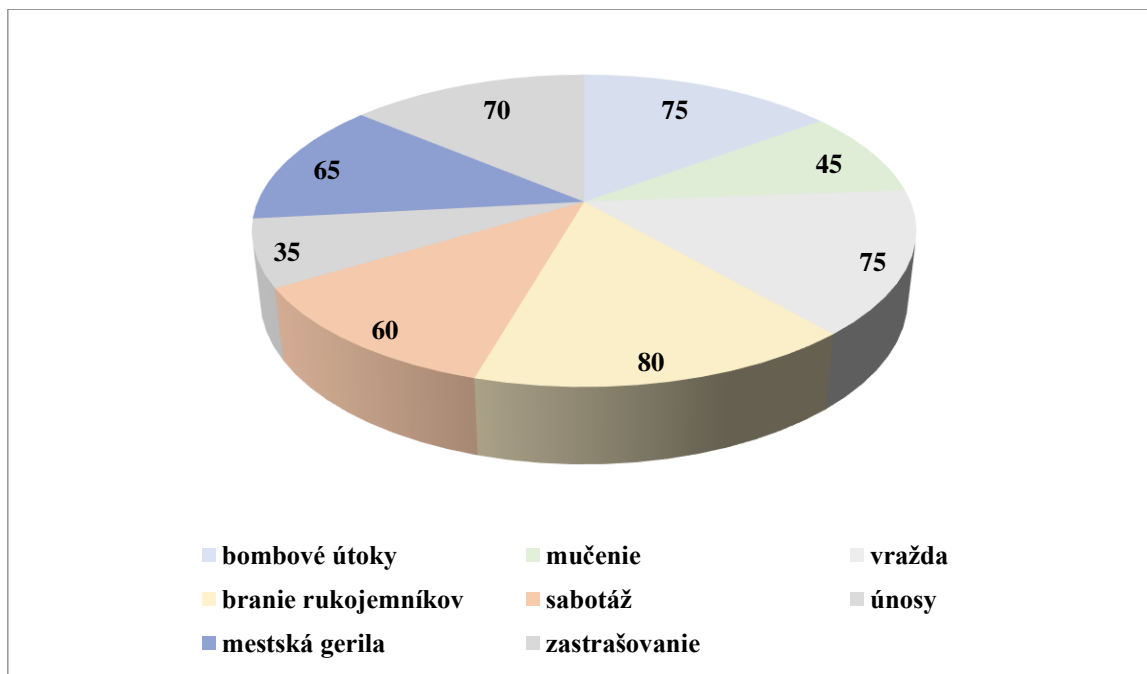
Terorizmus je bezpečnostná hrozba, ktorej ľudstvo musí čeliť v rámci rozličných geopolitických a obranných štruktúr, do ktorých patrí aj Slovensko. Možno predpokladať, že ide o hrozbu pre hodnoty Západu, ktorého súčasťou z historického, právneho, kultúrneho aj geopolitického hľadiska je aj Slovenská republika. Vidieť to hlavne pri

prejavoch islamského fundamentalizmu a zabíjaní príslušníkov iných náboženstiev, vrátane kresťanov alebo židov, na Blízkom a Strednom východe, ale aj bežných civilistov napr. pri používaní prostriedkov mestskej hromadnej dopravy v niektorých severoamerických alebo európskych metropolách (napr. metro) (Deset, 2016, p. 140).

Vymedziť všeobecne platné znaky terorizmu je náročné. Ako uvádza Ivor et al. (2014, p. 75), neustále sa meniace podmienky v rozdelení sveta a stále viac agresívne ekonomické záujmy niektorých krajín umožňujú brať do úvahy nasledovné typy príčin terorizmu:

- politický - ide o využívanie terorizmu v podobe násilia s úmyslom dosiahnuť určitý politický cieľ;
- kriminálny - základom je organizovaná kriminalita za účelom získania osobných materiálnych výhod;
- patologický - cieľom organizovaných skupín alebo jednotlivcov je psychické sebauspokojenie príp. radosť z mučenia alebo terorizovania iných.

Graf 1 - Typy násilia vyskytujúce sa v pojme terorizmus v %

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa Klavca (2014, 9)*

Novým rysom v 21. storočí je brutalita a plošnosť teroristických útokov. Pôvodne teroristi chceli, aby veľa ľudí prišliadalo, ale málo umieralo. Zámerom útokov, tzv. nového teroru, je zabiť čo najviac ľudí, spôsobiť hospodárske straty a rozsiahle materiálne

škody. Imperatívom je vyvolať celospoločenskú paniku, strach a hrôzu, spochybníť vieru ľudí v schopnosť vlády a štátu chrániť občanov, a tak otriasť psychikou spoločnosti (Mika, 2003, pp. 41-42).

Zámerom terorizmu 21. storočia je destabilizovať samotné základy demokratických zriadení tým, že živia pochybnosti o funkčnosti samotného systému. Terorizmus polarizuje spoločnosť a „šikovne“ ju infikuje náboženskými a ideologickými doktrínami, ktoré legitimizujú násilie vo veľmi neľudskej a krutej podobe. Cieľovou propagandou manipuluje obyvateľov a jeho najviac zraniteľné a ovplyvniteľné segmenty - deti, mladých dospelých rôznej národnosti, pôvodu, sociálneho postavenia, etnicity alebo vzdelania. Dochádza tak k individuálnej radikalizácii a niekedy aj k jej spoločenskej forme. Vzhľadom k medzinárodnému charakteru extrémistických a teroristických akcií je primárnou úlohou bezpečnostných politík všetkých kontinentov prijímať opatrenia k prevencii a boji proti terorizmu, vzbúrenectvu, povstalectvu a organizovanému zločinu (Vegrichtová, 2018, p. 13).

Príkladom radikalizácie je model podľa PET, vyvinutý dánskymi bezpečnostnými a spravodajskými službami. Ide o model „zhora nadol“, v ktorom je osoba radikála radikalizovaná inými a pozostáva z týchto štyroch fáz (Silber & Mitchell, 2007):

1. kontakt medzi osobou otvorenou myšlienkam radikalizmu a radikalizátorom;
2. postupná zmena správania (nové komunikácie, zmeny náboženského správania);
3. obmedzenie sociálnych kontaktov len na rovnako zmýšľajúce osoby, radikálna redukcia sociálnych väzieb s priateľmi a rodinou;
4. proces zakaľovania - napr. sledovaním bojových scén a násilných videí.

Jedným z najrozšírenejších a najzaužívanějších modelov Džihadi- Salafistickej radikalizácie je model spravodajského oddelenia newyorskej polície, na tvorbe ktorého sa podieľala široká komunita odborníkov svetového terorizmu. Tento model sa sekvenciou stupňovania procesu radikalizácie a terminológiou stotožňuje s modelom amerického Federálneho úradu pre vyšetrovanie a rozoznáva tri nasledovné etapy:

1. Pre-radikalizácie - zahŕňa pôvod potenciálneho radikála, jeho životný štýl, vzdelanie, náboženstvo, sociálne prostredie a postavenie.
2. Seba-identifikácie - potenciálny radikál sa začína čoraz viac zaujímať o radikálnu ideológiu. Nastáva redefinovanie jeho pôvodnej, predošlej identity a k objavovaniu nových hodnôt. V etape sa môžu vyskytovať ekonomické udalosti (obmedzenie mobility, strata zamestnania), sociálne udalosti (diskriminácia,

odcudzenie, rasizmus), osobné udalosti (napr. úmrtie v rodine) a politické udalosti (medzinárodné konflikty, ktoré sa týkajú moslimov).

3. Indoktrinácie - potenciálny radikál posilňuje svoju vieru. V plnej miere prijíma džihádistskú ideológiu a nastáva stotožnenie s radikálnym správaním a so zásadným vyústením radikalizácie - džihádom.

Uvedené dva konceptuálne modely sú vzájomne konzistentné a populárne v komunitách protiteroristického úsilia. Ich lineárna sekvencia pomerne presne popisuje jednotlivé fázy procesu s vysokou pravdepodobnosťou zhody. Newyorský model sa zameriava na transformáciu jednotlivca a stojí na predpoklade, že proces radikalizácie prebieha z dola - hore. Model dánskych bezpečnostných a spravodajských služieb je postavený na vplyve radikalizátora a v procese radikalizácie kladie dôraz na vzťahy z hora - dole. Aj napriek presnosti týchto modelov chýba všeobecné pochopenie, čo presne jednotlivca motivuje konvertovať ku terorizmu. Bez tohto pochopenia sme limitovaní čo do použitia vhodných stratégií a nástrojov potlačania terorizmu.

Radikalizácia však nie je jasne definovaný koncept. Je to proces, ktorý predstavuje rôzne typy foriem a môže prebiehať relatívne rýchlo. Inokedy sa jeho fázy predlžia a dokonca zaniknú. V procese radikalizácie neexistujú jednoduché príčinné vzťahy. Faktory iniciujúce tento proces sú rôznorodé a častokrát pramenia z extrémistickej ideológie, ktorá akceptuje rôzne formy násilia, protizákonných aktivít a agresívnych aktov za účelom dosiahnutia politických a náboženských cieľov.

Ako uvádza Ivor et al., (2014), teroristické organizácie páchajú útoky najčastejšie s týmito cieľmi:

- útočiť na vládne sily, postupne ich oslabovať a následne poukazovať na represiu (potlačenie) vládnych protiopatrení;
- šíriť medzi civilným obyvateľstvom strach;
- ukradnúť, alebo vydieraním získať finančné prostriedky, zbrane, príp. vybavenie potrebné pre fungovanie organizácie;
- pritiahnúť pozornosť médií (regionálnych aj svetových), a takým spôsobom propagovať svoje myšlienky (ideológiu);
- oslobodiť väzňov (napr. stúpcov teroristickej organizácie);
- odradiť zahraničné investície, asistenčné programy alebo cestovný ruch, ktoré môžu podporovať krajinu a jej vládu;

- ničiť komunikačné linky a rôzne zariadenia s cieľom vytvoriť zdanie, že štát nedokáže zabezpečiť bezpečnosť svojho obyvateľstva;
- vykonať pomstu;
- ovplyvňovať vládne rozhodnutia, iné dôležité rozhodnutia alebo právne predpisy;
- začať partizánsku vojnu, a takýmto spôsobom prinútiť vládne bezpečnostné sily, aby zamerali úsilie na určité oblasti, čo teroristickej organizácii umožňuje etablovať sa medzi miestne obyvateľstvo v oblastiach, ktoré sú menej chránené.

Od druhej polovice 20. storočia možno pozorovať narastajúcu tendenciu teroristických útokov motivovaných náboženskými pohnútkami. Náboženstvo totiž poskytuje nielen motiváciu, ale aj ospravedlnenie a logistickú oblasť v určitom kultúrnom kontexte v rámci globálnych politických a sociálnych zmien spoločnosti (Juergensmeyer, 2000, p. 4).

Náboženská a etnická diverzita v Afrike a v Ázii je často príčinou národnostných konfliktov v tomto regióne. Terorizmus sa tu stáva prvou voľbou, resp. poslednou možnosťou, pokiaľ politické stratégie zlyhávajú, alebo už zlyhali. Pre miestne neislamistické teroristické skupiny je typické zameranie sa na krátkodobé ciele a nedostatok podpory zo strany radikálnych zoskupení, ktoré vedú k určitému neúspechu v dlhodobom horizonte (Ivor, 2014, pp. 444-445).

Pojmom organizovaný zločin možno označiť páchanie mimoriadne závažných trestných činov nejakou kriminálnou organizáciou za účelom dosahovať vysoké zisky. Organizovaný zločin predstavuje veľké nebezpečenstvo pre občiansku spoločnosť alebo štát, v ktorom sa etabluje a rozvíja svoje kriminálne aktivity. Je potrebné počítať aj s pravidlami, ktoré zločinecké organizácie stanovujú a podľa ktorých fungujú, používanie rôznych druhov násilia a ich hrozieb alebo korupcie, prostredníctvom ktorej sa snažia získať vplyv vo vojenskom sektore, ich spolupráca s ďalšími skupinami alebo organizáciami a ďalšie znaky ako napr. prienik do legálnej ekonomiky (Deset, 2016, pp. 139-140).

Podľa Chmelíka et al. (2004) je organizovaný zločin typ „*mnohostrannej systematicky a dlhodobo páchanej trestnej činnosti zločineckou skupinou. Vyznačuje sa vysokou organizovanosťou, rozdelením úloh a špecializáciou jednotlivých členov alebo skupín organizovaného zločinu. Zameriava sa na vysoký zisk a získanie vplyvu v mocenských štruktúrach ako politických, tak aj ekonomických*“.

Terorizmus aj organizovaný zločin predstavujú tie najzávažnejšie bezpečnostné hrozby dnešnej doby a súčasne aj najzávažnejšie druhy kriminality. Od terorizmu sa organizovaný zločin odlišuje tým, že nie je ideologický. Motivácia osôb, ktoré sú zoskupené v teroristických skupinách je odlišná od motivácie tých, ktorí sú členmi skupín organizovaného zločinu.

Teroristi sú motivovaní predovšetkým náboženstvom, určitou ideológiou alebo úsilím dosiahnuť určitý politický vplyv. Osoby zoskupené v zločineckých skupinách sú motivované materiálnym motívom (ziskom) a v prípade, že sa usilujú získať vplyv v orgánoch verejnej moci, je to z toho dôvodu, aby dosiahli udržanie alebo zvýšenie ziskovosti, a aby im to umožnilo preniknúť do legálnej ekonomiky a páchať ziskové aktivity (Deset, 2016, pp. 145-146).

Terorizmus je obráteným smerom k budúcnosti. Aktivity teroristických skupín sú plánované s relatívne veľkou časovou perspektívou, čomu zodpovedá aj precíznosť útokov. Skupiny organizovaného zločinu nemajú takéto dlhodobé ciele a plány. Ich cieľom je zvyšovať svoj vplyv v určitej spoločnosti bez ohľadu na čas a unikať štátnym justičným a vyšetrovacím orgánom. Odlišný je aj spôsob, akým teroristické a zločinecké skupiny vytvárajú tlak na určitý štát alebo spoločenstvo štátov, ktoré označia ako svojho nepriateľa. Teroristické skupiny často súperia o určitú legitimitu s vládou určitej krajiny, ktorú sa svojou činnosťou usilujú zvrhnúť.

U zločineckých skupín verejný antagonizmus (nepriateľstvo, protivníctvo) čiastočne alebo úplne absentuje, pretože by prilákal pozornosť štátnych štruktúr na samotnú skupinu, ktorá kvôli svojim záujmom a motivácii so štátom nepotrebuje súperiť o jeho moc. Skupiny organizovaného zločinu sa preto usilujú na štátnu moc pôsobiť skryte, a to pôsobením na potenciálne alebo konkrétne orgány. V prípade, že dôjde k znefunkčneniu ich činnosti, skupinám organizovaného zločinu sa jednoduchšie vykonávajú ich kriminálne aktivity (Ivor, 2014, pp. 170-171).

Tabuľka 1 - Aktéri a ich atribúty v jednotlivých dimenziách

	Dimenzia									
	Cieľ/motív		Štruktúra		Pôsobenie		Vzťah so štátom		Financovanie	
	Politické	Ekonomické	Sieťová, flexibilná	Pyramídálna Hierarchická	Transnacionálne	Lokálne	Náhrada	Pragmatický	Vlastné	Iné zdroje
Organizovaný zločin		x	x		x			x	x	
Terorizmus	x		x		x		x			x
Povstalectvo	x			x		x	x			x
Warlordizmus	x	x		x		x	x	x	x	
Vzbúrenectvo	x		x		x		x			x
Milícia	x			x		x		x		x
Gerila	x			x		x	x			x
Piráctvo		x		x		x		x	x	
Gangy		x		x		x		x	x	
Mafie	x	x	x		x			x	x	
Kriminálny terorizmus		x	x		x	x		x	x	

Zdroj: Janků, Zelinka (2009, p. 39)

Spolupráca medzi teroristami a kriminálnymi sieťami nastáva, keď každá skupina zistí, že jej inherentný strach z kontaktu preváži riziká. Hoci spolupráca môže priniesť určité vzájomné výhody, existujú spoločné prekážky, ktoré môžu ovplyvniť takéto partnerstvá vrátane zvýšenej a nežiaducej pozornosti, obáv z ohrozenia vnútornej bezpečnosti prostredníctvom infiltrácie, a aj zvýšeného rizika na zajatie. Takýto kontakt má zvyčajne podobu „priebežných“ operácií. Zločinecké siete riskujú narušenie svojich nezákonných vzťahov s vládnymi inštitúciami len na krátke obdobie, a len kvôli lukratívnym finančným výnosom. Je však pravdepodobné, že teroristické organizácie budú vnímať takýto kontakt len ako prostriedok na dosiahnutie cieľa, ktorý sami deklarujú ako ideologický cieľ. Otázkou je, či tieto krátkodobé partnerstvá môžu prerásť do dlhodobých vzťahov. Viac pravdepodobné sa javí, že dôjde k zblížovaniu teroristických a zločineckých skupín do organizácie, v ktorej budú zlúčené a zjednotené samostatné a odlišné činnosti týchto dvoch skupín. Príkladom sú drogové kartely. Možno tvrdiť, že pojem „narko-terorizmus“ vznikol práve spojením takýchto organizácií. Tento fenomén

možno považovať za prechod pozdĺž kontinua zločinu a terorizmu. Všetky tieto prúdy sa objavili v oblasti malého strategického významu pre vonkajší svet (Alda & Sala, 2014, pp. 4-5).

1.2.1 Kaplanova teória piatej vlny

Koncept piatej vlny Jeffreyho Kaplana zdokonaľuje teóriu štyroch vln Davida Rappaporta o modernom terorizme. Podľa Davida Rappaporta moderná kultúra priniesla štyri odlišné teroristické cykly trvajúce jednu generáciu. Rappaport tvrdí, že revolúcia v komunikácii a cestovaní urýchlili globálny dosah teroristických skupín a rozšírili ich ideály medzi radikalizovanými komunitami. Rýchlosť, ktorou sa prenášajú idey, a deštruktívnosť moderných zbraní uľahčili medzinárodnú teroristickú činnosť, pričom každý cyklus sa riadi určitým súborom myšlienok. Štyri vlny (anarchistická, koloniálna, ľavicová a islamistická) majú osobitnú agendu a základný súbor nepriateľov. Rappaport verí, že teroristické vlny majú krátke trvanie, keď sa každý cyklus rozplynie v dôsledku kombinácie vnútornej slabosti, generačnej výmeny a vonkajších tlakov. Hoci Kaplan obdivuje Rappaportovu analýzu, jeho teóriu kritizuje ako statickú, nakoľko nezohľadňuje skupiny, ktoré sa oddeľujú od už existujúcich vln. Kaplan tvrdí, že bojové skúsenosti Khmérovo (základná etnická jednotka Kambodže) a izolácia vidieka v jeho brutálnom boji boli kľúčovými determinantmi jeho decentralizácie. Takéto sily prispeli ku kultovej organizácii umocnenej maoistickými princípmi lokalizácie a miléniovej túžby prerobiť svet. Maoizmus (krajne ľavicová rovnostárska totalitná doktrína, podľa čínskeho politika Mao Ce-tunga) spojený s brutalizáciou vojny vytvoril organizáciu zameranú na ničenie starého poriadku a formovanie radikálnej novej spoločnosti. Khméri boli považovaní za predvoj tejto revolučnej transformácie. Vyhlásenie nového revolučného kalendára začínajúceho sa v „roku nula“ a nútená migrácia mestských obyvateľov na vidiek bola príkladom takejto miléniovej dynamiky.

Kaplan sumarizuje charakteristiky a typické črty správania sa skupín a vytvára koncept piatej vlny. Vidí podobnosti skupín piatej vlny a džihádov, a aj keď ich nezaraďuje do tejto koncepcie priamo niektoré islamistické skupiny akceptuje. Jeho koncepciu podporuje džihádovská brutalita a nábožensky inšpirované násilie hnutia Boko Haram. Hnutie násilnými aktami, vraždami, legalizáciou masových vražd a aplikáciou Takfiru demonštruje tendencie piatej vlny. Pôsobenie v utajení a brutálna

represia zo strany hnutia pomohla vytvoriť až nereálne nebezpečné vnútorné prostredie, kde slabá štátna autorita v periférnych oblastiach umožňuje džihádikom ovládnuť záujmové teritória a vytvoriť ideálne mikro komunity. Rozmach a silnejúci vplyv Boko Haram spôsobil trans – islamickú podporu agendy hnutia. Ako Celso uvádza v kontexte malijského konfliktu, zaujímavým krokom bol postup ďalších aktérov v regióne ako AQIM Sahel brigád, ktoré po spoločnom obsadení severného Mali v roku 2012-2013 Tuaregskými rebelmi a malijskými džihádikami vyhnali umiernených Tuaregov z Timbuktu, Gao a Kidal. (Celso, 2015, pp. 251-252).

Väzby radikálnych Tuaregov sa so skupinou Ansar Dine upevnili a nasledovala podpora od Boko Haram v podobe vojenského výcviku a logistického zabezpečenia operačných aktivít. Môžeme sa preto domnievať, že bol spustený proces hlbšej radikalizácie Tuaregov a je len otázne do akej miery sa uskutoční, prípadne aké následky prinesie.

1.2.2 Al-Káida a Islamský štát

Väčšinová pozornosť médií sa dnes venuje systematickému teroru, ktorého vykonávateľmi sú organizácie ako Al-Káida, Islamský štát a Boko Haram, ktoré páchajú akty násillia v mene extrémistickej interpretácie islamu. Je preto dôležité zdôrazniť, že nárast násilného extrémizmu nie je viazaný len na náboženské vyznanie (Vegrichtová, 2019, p. 15).

Al-Káida, čiže základňa bola v roku 1988 založená Usámom bin Ládinom ako sieť, ktorá mala prepojiť Arabov, ktorí boli ochotní sa zapojiť do protisovietskeho džihádu. Al-Káida pomohla nielen s náborm, ale aj financovaním a výcvikom sunnitských islamských extrémistov, ktorí sa zapojili do boja v Afganistane. Čoskoro sa z nej stala mnohonárodnostná sunnitská islamistická povstalecká organizácia, ktorá zostala plne funkčná aj po skončení vojny v Afganistane. Jej cieľom je ustanoviť v celom moslimskom svete pan-islamský kalifát. Usiluje aj o spoluprácu s ďalšími islamistickými ozbrojenými organizáciami s cieľom zvrhnúť režimy, ktoré sa považujú za neislamské, a o vypudenie nemoslimov západných občanov z moslimských krajín. V roku 1998 Al-Káida splynula s Egyptským islamským džihádikom (Loretta, 2017, 204).

Islamský štát v Iraku a Sýrii (ISIS) je tiež známy ako Islamský štát (IS), alebo ako Islamský štát v Iraku a v Levante (ISIL). Ide o teroristickú organizáciu, ktorá bola

oficiálne založená až v roku 2013, hoci jej história sa viaže k začiatku nového tisícročia a k Al-Káide. Na začiatku septembra 2014 dobyli jednotky ISIS iracké mesto Mosul, v júni 2016 dobyli iracké sily mesto naspäť a ISIS tak prišiel o väčšinu územia v Sýrii aj v Iraku (Loretta, 2017, p. 202).

Akty Islamského štátu ako najvýraznejšieho neštátneho ozbrojeného aktéra súčasnosti sú neprehliadnuteľné. Okrem boja so skutočnými zbraňami sa im veľmi úspešne darí útočiť aj na mediálnu sféru a podmaňovať si internet (Warrick, 2016, p. 21).

Islamský štát nie je typickou teroristickou organizáciou. ISIS je teroristický štát rozkladajúci sa na obsadených územiach v Sýrii a v Iraku. Organizačná štruktúra ISIS kopíruje klasickú štruktúru štátu. Na vrchole Kalifátu stojí kalif Ibrahim. V organizačnej štruktúre má významné postavenie vláda. Výkonná časť sa delí na rady - finančná, vojenská poradná (šura), súdna. Najvýznamnejším prvkom uvedenej organizačnej štruktúry je Rada pre obranu, bezpečnosť a tajné služby. Na dosiahnutie stability IS v Iraku a Sýrii sa uplatňovali náboženské etnické čistky, pri ktorých sa využívali obzvlášť kruté metódy, ako napr. odrezávanie hláv, masové popravy. Civilné obyvateľstvo vystrašené utekalo za hranice štátu. Iní boli prinútení prestúpiť na islam. Strach z týchto krutých metód viedol k rozkladu jednotiek irackej armády. Islamský štát je najbohatšou organizáciou na svete a jej finančné zdroje nemožno porovnávať s Al-Káidou. Finančné prostriedky získava prostredníctvom únosov rukojemníkov, z výpalného od obchodníkov a z ďalších kriminálnych aktivít. Najväčší zdroj príjmov ISIS pochádza z predaja ropy cez pašerácke siete cez Turecko. ISIS získava zdroje aj lupením bánk a ich pobočiek v regiónoch IS. Peniaze štátu prichádzajú aj z krajín islamskej oblasti (Klavec, 2014, pp. 134-138).

1.2.3 Financovanie terorizmu a organizácií

Teroristické organizácie svoje aktivity financujú z vlastných a cudzích zdrojov. Tie sú z hľadiska legality kategorizované na legálne a nelegálne zdroje. Existuje aj pojem zlegalizované zdroje, ktorým sa označujú zdroje financovania pochádzajúce z nelegálnej činnosti a ktoré sú po tzv. očistení deklarované ako legálne finančné zdroje. Za vlastné legálne prostriedky sú považované rôzne členské príspevky (napr. predaj hnutel'ného a nehnuteľného majetku), dary od členov organizácie, zisky z obchodovania na legálnom trhu. Teroristické organizácie sa tiež podieľajú na zakladaní a aktivitách legálnych

obchodných spoločností. Pri nich je náročné odhaliť spôsob prerozdelenia ziskov, a teda aj financovanie teroristických aktivít. Informácie, ktoré sú potrebné na identifikáciu podozrivých finančných operácií sú chránené zákonmi, napr. daňové, bankové, obchodné tajomstvo. Finančné prostriedky získavajú teroristické skupiny napr. prevádzkovaním platených internetových stránok, predajom publikácií, organizovaným verejných (platených) prednášok. Vlastné nelegálne zdroje sú predovšetkým finančné prostriedky teroristickej organizácie získané nelegálnou činnosťou, napr. výroba a predaj drog, únosy osôb a žiadanie výkupného, pirátstvo, rôzne spôsoby vydierania, obchodovanie s ľuďmi, páchanie vražd na objednávku, nelegálny obchod so zbraňami, atď. Cudzími legálnymi zdrojmi sú dary od rôznych subjektov pochádzajúce z legálnych aktivít. Nelegálne cudzie zdroje plynú od subjektov, ktoré ich získali podvodmi, vlastnou trestnou činnosťou alebo napr. zneužitím charitatívnych zbierok (Ivor, 2014, pp. 370-372).

Často využívaným spôsobom presunu financií je „hawala“, čiže ich presun mimo oficiálnej siete finančných inštitúcií. Nakoľko ide o neformálne transakcie, vytvára sa neformálny systém. Prostredníctvom tohto systému sa každý rok presunú finančné prostriedky v hodnote 2 mld. USD, čo je približne 2 % finančných transakcií vo svete za rok (Raphaeli, 2008).

V súčasnosti majú teroristické skupiny možnosť získať oveľa účinnejšie zbrane, a to nukleárne, biologické a chemické. Problémom ohrozenia stability a bezpečnosti medzinárodných vzťahov je problém sa vyrovnat' s podporou štátov, ktoré nepriamo alebo priamo podporujú teroristické organizácie a dali by im možnosť získať zbrane hromadného ničenia. Kvôli tomu má veľký význam analýza fenoménu sponzoringu teroristických skupín. Štátna podpora a sponzoring má niekoľko stupňov. Najnižším stupňom je napr. súhlas s požiadavkami teroristov, príp. prijatie vysvetlenia používania ozbrojeného násillia na ich dosiahnutia.

Ďalším druhom štátnej podpory je finančná pomoc, udeľovaná hlavne preto, aby vláda nejakého štátu odstránila riziko, ktoré vyplýva z činnosti teroristických skupín na svojom území. Vyšší stupeň štátnej podpory môže vyplývať z príbuznej ideológie predstaviteľov teroristickej skupiny a štátnej moci. Môže ísť o súhlas s motiváciou aj použitou taktikou teroristických akcií. Teroristom môže byť zabezpečená aj podpora pomocou propagandy v médiách a medzinárodných organizáciách, členom ktorej je sponzorský štát. Teroristická skupina môže byť podporovaná aj udelením povolenia na otvorenie kancelárie na území sponzorského štátu. Tento štát môže tiež odmietnuť vypovedanie osôb, na ktoré bol vydaný medzinárodný zatykač. Sponzorský štát môže

odmietnuť akciu vlastných bezpečnostných zložiek, ktorá by smerovala k zatknutiu teroristov, príp. nedovolí bezpečnostným zložkám iného štátu podiel na spoločnej akcii proti teroristickým skupinám na svojom území.

Viac účinnou podporou sponzorského štátu alebo štátov je, že územie týchto štátov je územím bezpečného úkrytu pre členov teroristických skupín po vykonaní plánovaných akcií. Tieto štáty na svojom území zabezpečujú aj výcvik nových členov teroristických skupín, príp. špecializovaný výcvik, ktorý súvisí s prípravou operácií na území iných štátov. Ak ide o akcie, ktoré organizujú viaceré skupiny, sú simultánne útoky na viac cieľov na území iného štátu alebo na určité špecifické ciele na území dvoch, príp. viacerých štátov veľmi zložitú. Na koordinácii činnosti ohľadom simultánnych útokov sa tiež podieľajú spravodajské služby sponzorského štátu.

Ďalší stupeň podpory je motivovaný skutočnosťou, že teroristické útoky sa využívajú na nepriamu ozbrojenú konfrontáciu s vládami iných štátov, pretože sponzorský štát si nemôže dovoliť viesť vojnu so svojim konkurentom alebo priamy ozbrojený konflikt. Tieto štáty preto využívajú teroristické skupiny, ktoré v zastúpení pre sponzorské štáty uskutočňujú akcie. Sponzorské štáty niekedy umožňujú diplomatické krytie vybraným členom teroristických skupín. Veľký význam má pomoc orgánov sponzorského štátu napr. pri zabezpečení aktuálnych máp s komunikačnými trasami na príchod a odchod členov teroristických skupín pri uskutočnení akcie. Najvyšší stupeň podpory vlád štátov teroristickým skupinám znamená spoluúčasť špeciálnych útvarov, zvyčajne pod kontrolou silových ministerstiev s členmi teroristických skupín na zvolených operáciách. Takáto realizácia spoločných akcií si vyžaduje spoluúčasť pri príprave, plánovaní a vyhodnocovaní na konci akcie (Klavec, 2014, pp. 104-107).

Al-Káida sa nikdy nespoliehala výlučne na prísun finančných prostriedkov od bohatých donorov alebo z nadácií a bánk, kontrolovaných štátom. Postupne si vybudovala vlastnú obchodno-podnikateľskú štruktúru. Z bánk mala dôležitú pozíciu Islamská banka al-Šamal, ktorú založili významní saudsko-arabskí bankári. Svoje miesto v štruktúre mali spoločnosti a firmy, ktoré podnikali v poľnohospodárstve, zaoberali sa exportom a importom tovarov a v nej mala svoje postavenie aj stavebná firma napojená na Saudskú skupinu bin Ladina, ktorá v období odchodu Usama bin Ladina zo Saudskej Arábie do Sudánu, dostávala veľmi lukratívne objednávky na budovanie letísk, ciest a ďalších zariadení. Saudská Arábia po roku 2001 znížila objem finančných prostriedkov, ktoré poskytovala rôznym islamským organizáciám, nakoľko štátne orgány viac kontrolujú tok peňazí, aby sa nedostali pod vplyv teroristických organizácií ohrozujúcich aj samotnú

bezpečnosť Saudskej Arábie. Príkladom je Organizácia al-Káidy na Arabskom polostrove (Klavec, 2014, p. 102).

Disproporcia medzi finančným zabezpečením teroristických akcií a zapríčinenou výškou škôd a strát na životoch ľudí spočíva v tom, že s pomerne malými finančnými nákladmi na akciu možno spôsobiť veľké škody. Z dôvodu prudkého poklesu štátneho sponzoringu je náročné zabezpečiť dostatok finančných prostriedkov (Klavec, 2014, p. 101).

Tabuľka 2 - Príklady teroristických útokov a náklady na ich zrealizovanie v USD

Simultánny útok na budovy veľvyslanectiev USA v Tanzánii a v Keni	30 000
Útok na americkú vojnovú loď Cole v Jemene v roku 2000	5 000 - 10 000
Útok na budovy WTC v New Yorku, budovu Pentagonu a nevydarený útok na Biely dom vo Washingtone	500 000
Útok na ostrove Džerba v Tunise v roku 2002	127 000
Útok v turistickom centre na Bali	74 000

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa Klavca (2014, pp. 101-102)*

1.2.4 Globálny index terorizmu

Globálny index terorizmu (GTI) určuje Inštitút pre ekonomiku a mier (IEP) na základe údajov z Globálnej databázy terorizmu (GTD). Údaje pre GTD zhromažďuje Národné konzorcium pre štúdium terorizmu a reakcií na terorizmus (START) na University of Maryland. GTD obsahuje viac ako 170 000 teroristických útokov za obdobie rokov 1970 až 2017. GTI sa používa na hodnotenie teroristickej aktivity vo svete, pričom 10 je najväčšia hodnota a 0 najmenšia hodnota). Globálny index terorizmu (GTI - Global Terrorism Index) sa vypočítava kombináciou nasledovných dát:

- celkový počet teroristických incidentov za rok;
- celkový počet smrteľných teroristických útokov za rok;
- celkový počet zranení spôsobených teroristami za rok;
- približná hodnota celkového zničeného majetku vplyvom teroristickej činnosti za rok.

Podľa sumarizačnej správy GTI z roku 2020 sa teroristické skupiny kooperujúce s ISIL výrazne presadzujú v subsaharskej Afrike, čo sa prejavilo na zvyšujúcom sa počte mŕtvych v dôsledku teroristických útokov. Expanzia týchto skupín spôsobila enormný

nárast terorizmu v Burkina Faso, Mali, Nigeri, Kamerune, Mozambiku a Etiópii. Tieto krajiny zároveň čelia aj ekologickým výzvam a majú najväčší populačný nárast. Najvyššie skóre čo do počtu úmrtí v dôsledku teroristických útokov zaznamenala Burkina Faso a výrazný pokrok v redukovaní úmrtí aj napriek obrovskému počtu teroristických aktivít zo strany Boko Haram dosiahla Nigéria. Správa sumarizujúca niekoľko posledných rokov poukazuje na výrazný nárast teroristických incidentov a s nimi spojenými úmrtiami v Mali ako aj v Nigeri a neustále zhoršujúci sa trend naprieč regiónom Sahel.

1.3 Povstalectvo a vzbúrenectvo

Povstalci sa snažia o nahradenie monopolu štátu na vládnutie svojím vlastným, väčšinou revolučným spôsobom. Ciele povstalcov sú rôzne - od odlúčenia (odchodu) až po viac limitované, napr. vymoženie určitých ústupkov (v ekonomickej, sociálnej alebo politickej rovine) prostredníctvom násilia (Byman, 2007).

Z historického hľadiska je dnešné povstalectvo pokračovaním predošlých fenoménov v rámci asymetrických konfliktov, čiže partizánov, gerily, mestskej gerily. Povstalectvo je schopné efektívne kombinovať operačné a taktické črty uvedených kategórií - od útokov malých jednotiek typu „hit and run“ a stratégie vyčerpania nepriateľa, charakteristické pre rituálnu gerilu cez útoky väčších jednotiek na obsadenie strategických bodov až po sporadické akcie, väčšinou s charakterom odstrašenia, prebiehajúce v oblastiach s vysokou hustotou zaľudnenia a v mestách (Hoffman, 2007).

Podľa Hlouhovej (2012, p. 30) medzi pojmi vzbúrenectvo a povstalectvo existujú určité rozdiely. Povstalectvo aj vzbúrenectvo sú subverzívne (podvratné) činnosti, namierené proti režimu alebo ustanovenej autorite. Vzbúrenectvo je obmedzenejší jav. Organizačné jadro je väčšinou len jedno, pôsobí skryto a charakterizované je násilnou subvenčnou činnosťou. Povstalectvo je chápané oproti vzbúrenectvu ako fenomén živelnejší, ktorý zahŕňa masy a ktorého všetky činnosti nemusia mať nevyhnutne násilný, príp. ozbrojený charakter. Môže existovať viacero povstaleckých centier, pričom každé z nich má svoje partikulárne ciele. Ich jediným protivníkom je väčšinou odpor proti tamojšiemu režimu, čo sa môže prejaviť napr. zvrhnutím režimu, kedy sa skupiny dostávajú do konfliktov medzi sebou.

Vzbúrenectvo sa vyznačuje politickou mobilizáciou, gerilou a terorizmom, hoci vzbúrenecké skupiny sa nemusia vždy uchýliť k použitiu terorizmu. Gerilové skupiny sa zameriavajú najmä na vojenské ciele však môžu sa dopustiť aj rabovania, znásilňovania, a dokonca aj vraždenia. Uvedené činy môžu aj nemusia mať politický kontext, ak sú páchané za účelom vyslať zastrašujúce posolstvo širšiemu publiku. Vtedy sa nejedná o terorizmus (Byman, 2007, p. 5).

Charakteristickým znakom vzbúrenectva je schopnosť vzbúrencov obsadiť a udržať záujmové teritórium. Ide o podstatný predpoklad pre úspešné ťaženie, a súčasne z neho pre vzbúrencov plynie aj mnoho výhod, najmä čo sa týka skrývania a nábora nových členov (Byman, 2007, pp. 4-5).

2. Afrika ako nová základňa terorizmu

V Afrike sa v súčasnosti rozmáha islamský extrémizmus. K rozvoju terorizmu v Afrike pomáhajú hlavne napadnuteľné a skorumpované vlády, priepustné hranice štátov, obchodovanie s drogami ako zdroj príjmov, vzdialenosť základní (Francúzsko, Spojené štáty americké) a nedostatočné štátne ozbrojené zložky.

2.1 Terorizmus a organizovaný zločin v regióne Sahel

Sahel bol už dávno útočiskom pre nezákonných prevádzáčov, pašerákov automobilov, benzínu a cigariet. Sahel znamenal ich spojenie a zlúčenie s medzinárodnými pašerákmi drog, ktorí používajú rovnaké cesty. Hoci je veľká časť tohto regiónu neobývaná kvôli púšti, všetka ľudská činnosť - zákonná aj nezákonná - závisí od tých istých trás, ktoré sa zbiehajú na zastávkach s vodou a palivom (Alda & Sala, 2014, pp. 5-6).

Pre pochopenie primárnych príčin konfliktov v Afrike je potrebné zvýrazniť prepojenie povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu s obchodom s drogami. Tato aktivita je primárnym prepojením. Úrad OSN pre vyšetrowanie drogových a kriminálnych činností vo svojej hodnotiacej správe poukazuje na mieru do akej sa teroristické skupiny podieľajú na nelegálnom obchode a participáciu niektorých teroristických skupín, čo vyvoláva vážne obavy. Americká agentúra pre boj proti drogám (DEA) kvantifikovala

tento podiel v roku 2008 vyhlasujúc, že zo 43 najvýznamnejších teroristických skupín vo svete, 19 z nich profitovalo z obchodu s drogami. V roku 2010 americké ministerstvo spravodlivosti predložilo správu v ktorej špecifikovalo, že 29 zo 63 svetových drogových kartelov bolo prepojených na teroristické skupiny a základne niektorých z nich boli v rozvojových krajinách.

Americký zákon o boji proti terorizmu z roku 2001 kolumbijskému kartelu umožnil dojednať spoločný podnik s talianskym organizovaným zločinom so zámerom vyprať peniaze plynúce z obchodu s drogami v Ázii a v Európe a nájsť nové možnosti, ako doručiť drogy (napr. kokaín) na starý kontinent. Venezuela, kde prichádzali karavany s otrokmi do Ameriky, a Sahel sa stali ich prekladiskom. Africkí priekupníci sa tomuto obchodu rýchlo prispôbili a prevážali drogy cez celý kontinent. Ich hlavným útočiskom sa stalo mesto Gao v Mali, odkiaľ drogy išli cez Saharu k pobrežiu Stredozemného mora v Alžírsku, v Maroku a v Líbyi. Flotily malých člnov prevážali drogy do Európy (Loretta, 2017, p. 9).

Je zložité oddeliť obchod s drogami od terorizmu, keďže vzájomne na svojich aktivitách participujú. Vzťah teroristických skupín a pašerákov drog je prepojený spoločnou ochranou ich teritória a obchodu. Teroristi ako dôležití neštátni aktéri využívajú výhody obchodu s drogami pre dosiahnutie svojich politických cieľov. V súčasnosti je však toto spojenie komplexne z dôvodu globalizácie, ale pretrváva aj napriek určitej nedostatočnej politickej a kriminálnej motivácie teroristických a pašeráckych organizácii. Poniektoré dôkazové materiály naznačujú, že AQIM je zainteresovaná v pašovaní kokaínu a nárokuje si na polovičný zisk z predaja drog. Tento profit je vyplácaný v hotovosti, alebo v podobe ľahkých ručných zbraní, prípadne terénnych vozidiel (Haugegaard, 2017, p. 9)

V roku 2013 bolo poukázane na angažovanosť Boko Haram na pašovaní heroínu a kokaínu v západnej Afrike. Vzniká tak pojem narko-džihádisti, ktorým sa označovali skupiny pôsobiace v severnom Mali. Podľa International Crisis Group väčšina skupín podieľajúcich sa v roku 2012 na kríze v Mali využila príležitosť pašovania drog. Od roku 2000 stúplo množstvo kokaínu pašovaného cez severné Mali a vyústilo do častých šarvátok medzi ozbrojenými skupinami. Väčšina produkcie marockého hašišu je pašovaná do Európy cez severné Mali.

Podľa úlohového zoskupenia finančných operácií (FATF) je ďalším zdrojom financovania teroristických skupín v Afrike vyber peňazí od miestneho obyvateľstva, krádeže, únosy za výkupne, krádeže dobytku. Ďalšími zdrojmi financovania terorizmu

v Afrike sú preprava hotovosti , obchodovanie s liekmi, pašovanie zbraní, luxusných aut, cigariet, ľudí, a pirátstvo. Navyše FATF informovalo, že teroristické organizácie si za účelom zvýšenia efektívnosti a operačnej spôsobilosti poskytujú navzájom logistickú podporu, informácie a zbrane pre svoje operácie. Spomalenie financovania ich aktivít vedie k zaangažovaniu sa teroristických skupín v organizovanom zločine na svete.

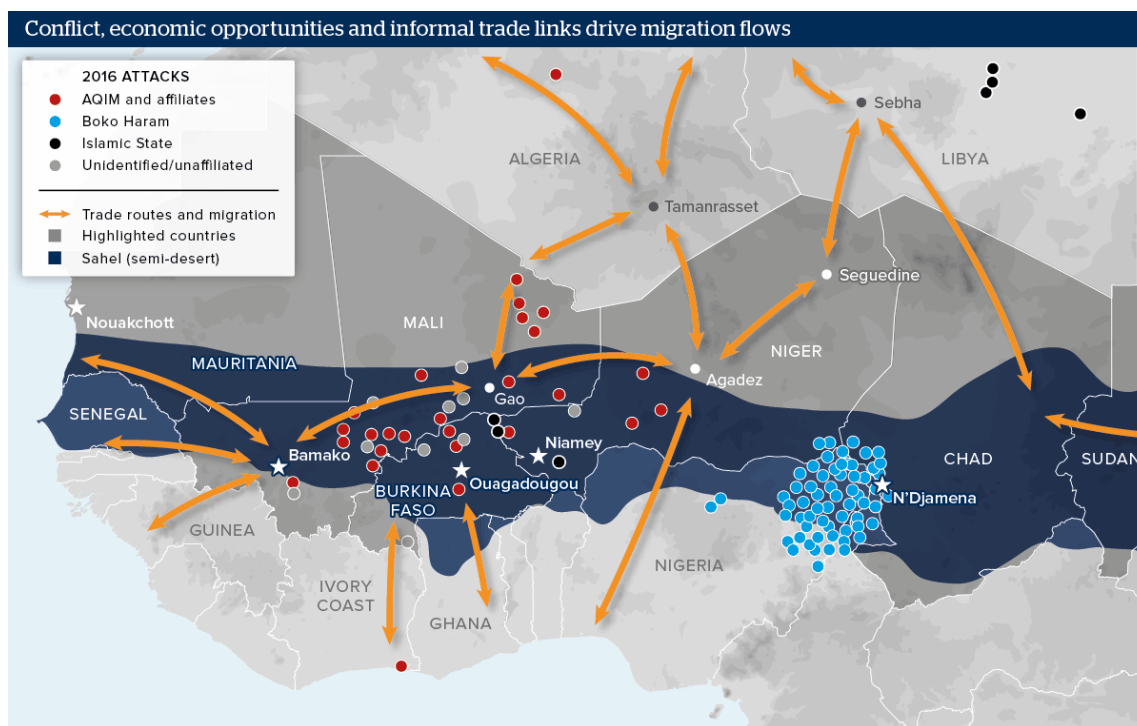
Zatiaľ čo je obchodovanie s drogami aktivita podporujúca teroristické skupiny, únosy zahraničných občanov taktiež prispievajú k toku peňazí. Rozkvitajúci obchod únosov zarobil západoafrickým extrémistickým skupinám milióny dolárov, ktorých pôvod je zo severného regiónu Mali. Príjem ozbrojených skupín, ktoré potlačili vládne autority v severnej zóne Mali sa predpokladá na 300 tisíc dolárov mesačne a to len za eskortovanie konvojov zo severného Mali do Nigeru.

Obchod s ľuďmi odráža migračné toky a prúdy. Vždy sa posúva z ekonomicky znevýhodnených oblastí alebo krajín, do ekonomicky bezpečnejších oblastí (mestské oblasti, rozvinutejšie krajiny, vidiecke oblasti ponúkajúce sezónne pracovné príležitosti). Významnú úlohu tu zohrávajú aj ďalšie faktory, ako napr. jednoduchosť prekračovania hraníc, zabezpečenie cestovných dokladov, existencia dopytu po službách, ktoré poskytujú obchodníci - lacná pracovná sila, sexuálne služby. Pri cezhraničnom obchodovaní sú Benin, Burkina Faso, Guinea, Guinea-Bissau, Mali, Ghana, Togo a Nigéria hlavnými krajinami, z ktorých sa vyvážajú detskí pracovníci, do hlavných mestských centier a poľnohospodárskych oblastí krajín Rovníková Guinea, Gabon, Pobrežie Slonoviny, Senegal, a Nigéria. Je bežné, že krajina dodáva a prijíma deti, a súčasne slúži ako tranzitná krajina.

Ak ide o konečné miesto určenia obchodovaných osôb, v západnej Afrike možno pozorovať dva hlavné vzorce - medziregionálne obchodné toky (deti sú obchodované za účelom vykorisťovania v poľnohospodárskom, rybárskom a neformálnom sektore, príp. za účelom žobrania), a obchodovanie a vykorisťovanie (dievčatá a mladé ženy sú obchodované za účelom domácich prác alebo nútenej prostitúcie v destináciách ako Blízky východ, Európa a Spojené štáty americké). Do obchodu s deťmi a ženami sú väčšinou zapojení viacerí aktéri, a to sprostredkovatelia, náborári, prepravcovia, vlastníci aj prevádzkovatelia „verejných domov“, a dokonca aj rodiny odobratých detí. V niektorých prípadoch sa od rodiny dieťaťa požaduje, aby zaplatila tzv. „poplatok za umiestnenie“. Nesplnenie tejto finančnej povinnosti má za následok zatiahnutie rodiny a dieťaťa do dlhovej väzby. Obchodníkmi s deťmi sú častejšie ženy ako muži, a niekedy aj samotní príbuzní obetí. Ešte donedávna veľká väčšina západoafrických štátov

obchodovanie s ľuďmi, najmä so ženami a deťmi, nepovažovala za trestné stíhanie. Podľa toho sa páchatelia obchodovania s ľuďmi a ich spolupáchatelia mohli tešiť úplnej beztrestnosti (Mazzitelli 2007, 1078-1079).

Obr. 1 - Konflikty, ekonomické príležitosti, neformálne obchodné väzby migračných tokov

Zdroj: *dailybrief.oxan.com* (2017)

Kriminálny džihádizmus a pirátstvo rozkvitlo aj vďaka vplyvu koloniálnych mocností. V subsaharskej Afrike to bol predovšetkým vplyv Francúzska a Veľkej Británie. V týchto oblastiach prestala existovať centrálna politická autorita, a nastúpili na ich miesto kmeňové hodnoty a kmeňoví vodcovia. Únosy cudzincov v regióne Sahel, v Sýrii a v severnej Afrike sa uskutočňovali na tomto pozadí, pričom miestni politici a kmeňoví vodcovia často sprostredkovali medzi rodinami unesených detí a únoscami alebo ich vládami.

Tento nový druh kriminality je v ostrom kontraste s pôvodným, vysoko integrovaným „západným“ modelom organizovaného zločinu, ako je napr. mafia, nakoľko preprava migrantov a únosy cudzincov sú aktivity, ktoré sa vyskytli a vyvinuli mimo oblasť západných národných štátov. Darí sa im v tých oblastiach, kde je prítomná politická anarchia, pričom najcennejším zdrojom sú tu ľudia. Takýmto spôsobom nikdy

nefungoval organizovaný zločin, vyžadujúci centrálnu politickú vládu, aby mimo neho vytvoril súbežný (paralelný) alternatívny systém (Loretta, 2017, pp. 186-187).

Západná a stredná Afrika sú bohaté aj na prírodné zdroje. Ropa, zlato, drahé kamene, drevo a platina sú najdôležitejším zdrojom príjmov pre viacero štátov. Záujem o kontrolu využívania týchto zdrojov, a tým aj výnosov z nich plynúcich, je príčinou mnohých pretrvávajúcich vnútorných konfliktov. Tieto výnosy tiež zabezpečujú financovanie súkromných armád. Boli preukázané väzby medzi organizovaným zločinom, teroristickými skupinami, konfliktným drevom, tzv. krvavými diamantmi a nezákonným zásobovaním ropou. Časť finančných prostriedkov plynúcich z obchodov s prírodnými zdrojmi podporuje preteky v zbrojení zločineckých gangov a kmeňových milícií, ktoré pôsobia v ropnom, ale chudobnom regióne (Mazzitelli, 2007, pp. 1082-1083).

Skupina bývalých členov Alžírkej ozbrojenej islamskej skupiny GIA, ktorá je zapojená do priekupníctva v subsaharských regiónoch, v roku 2003 uniesla a zajala v južnom Alžírsku a v Mali 32 Európanov. Tí boli pašerákymi subsaharskými trasami prevezení do táborov v severnom Mali. Európske vlády za nich zaplatili vysoké výkupné, aby dostali späť svojich občanov, a takto získanými peniazmi následne financovali vznik novej ozbrojenej skupiny Al-Káidy v islamskom Maghrebe (AQIM). Práve tento únos preukázal, že únosy ľudí zo Západu by sa mohli stať dôležitým zdrojom príjmov pre ozbrojené a kriminálne organizácie (Loretta, 2017, p. 9).

Rada EÚ dňa 13. mája 2019 prijala závery ohľadom regiónu Sahel. Potvrdila, že tento región je pre EÚ a jej členské krajiny strategickou prioritou. EÚ vyjadrila podporu orgánom aj obyvateľom regiónu Sahel, ktoré čelia politickým výzvam v oblasti porušovania ľudských práv, správy vecí verejných a právneho štátu, ako aj bezpečnostným hrozbám v súvislosti s terorizmom, extrémnym násilím, obchodovaním s ľuďmi a organizovanou trestnou činnosťou. V neposlednom rade sa zaviazala asistovať oblastiam postihnutým prudkými zmenami klímy a jej negatívneho dopadu na prírodné zdroje v dôsledku čoho dochádza k nárastu miestnych konfliktov. V oblasti rozvoja vyslovila záväzok potláčať endemickú chudobu, slabú sociálno-ekonomickú súdržnosť a silnú demografickú dynamiku pričom si je EÚ plne vedomá, že tieto faktory podporujú nárast potravinovej neistoty, migračného tlaku a dochádza k zhoršeniu humanitárnej situácie v regióne.

Obr. 2 - Mapa skupiny G5 Sahel

Zdroj: *AllAfrica.com* (2020)

Rada EÚ sa rozhodla pre rozšírenie rozsahu mandátu vojenskej misie EÚ na podporu výcviku ozbrojených síl Mali (EUTM Mali). Misia tak môže poskytovať vojenskú pomoc spoločným ozbrojeným silám skupiny G5 Sahel (Čad, Burkina Faso, Mali, Mauritánia, Niger) a národným ozbrojeným silám skupiny G5 Sahel prostredníctvom odbornej prípravy, vojenského poradenstva a mentorstva. Rada EÚ predĺžila mandát misie do dňa 18. mája 2024. Na štvorročné obdobie Rada EÚ poskytla aj zvýšený rozpočet na túto misiu v sume 133,7 mil. EUR. Činnosti a aktivity misie sa budú aj naďalej realizovať v úzkej koordinácii a v spolupráci s ďalšími aktérmi, ako sú operácia Barkhane, OSN a Hospodárske spoločenstvo západoafrických štátov.

Misia EUTM Mali tvorí súčasť integrovaného prístupu EÚ k bezpečnosti a rozvoju v regióne Sahel. Zriadená bola v roku 2013 na žiadosť vlády Mali za účelom reagovať na potrebu posilniť spôsobilosti malijských ozbrojených síl. Konečným cieľom misie má byť chránené a bezpečné prostredie na území Mali a zníženie hrozby, ktorou sú teroristické skupiny. Misiou EUTM Mali sa na tento účel prispieva k zlepšeniu operačnej kapacity malijských ozbrojených síl, a to poskytovaním vojenského poradenstva, odbornej prípravy, vzdelávania, mentorstva a materiálnym zabezpečením. Úlohy misie EUTM vykonáva a kontrolujú legitímne civilné orgány Mali a ich súčasťou nie sú bojové operácie. Veliteľstvo misie sídli v hlavnom meste Mali a veliteľom je český štátny

príslušník - brigádny generál František Ridzák, ktorý do funkcie veliteľa nastúpil v júni v roku 2020. V regióne Sahel pôsobí civilná misia SBOP, a to misia EUCAP Sahel Mali, ktorá pomáha silám vnútornej bezpečnosti a kontinuálne presadzuje právomoc vlády nad celou krajinou (Európska rada, 2020).

2.2 Teroristické organizácie pôsobiace v regióne Sahel

Teroristická organizácia ISIS expandovala a aktívna je v Líbyi, Egypte a v Západnej Afrike. Al-Káida má svoju odnož v Mali, ktorá sa podieľa na bojoch vedených proti mierovým misiám Spojených národov (United Nations) a je príčinou nepokojov v teritóriu celého Sahelu. Teroristická organizácia Boko Haram je bezpečnostnou hrozbou najmä v Západnej Afrike, ktorá destabilizuje situáciu v Čade, v Nigérii a v Kamerune. Militantné zoskupenie Al-Shabaab trvale pokračuje v útokoch na civilné obyvateľstvo v Keni a v Somálsku. Nové skupiny sa objavujú a útočia v severnom Mozambiku (Vegrichtová, 2019, pp. 88-89).

2.2.1 Al-Káida v islamskom Maghrebe (AQIM)

Al-Káida v islamskom Maghrebe (severozápadná Afrika) (AQIM) je ozbrojená islamistická organizácia, ktorá pôsobí v Západnej Afrike a v Sahele s cieľom vytvoriť islamský štát. Táto organizácia oznámila, že bude útočiť na americké a európske (vrátane francúzskych a španielskych) ciele. Členovia sa väčšinou regrutujú z miestnych saharských a alžírskych komunit, ako sú kmeňové klany Tuarégov a Berberov (pôvodní obyvatelia Severnej Afriky) v Mali, alebo Maročanov z mestských predmestí severoafrickej krajiny. Vodcovia sú z prevažnej väčšiny Alžírčania (Loretta, 2017, p. 204).

Na začiatku roka 2000 krajiny Sahelu predstavovali pre kriminálny džihádizmus úrodnú pôdu. Bieda regiónu ozbrojenej islamistickej organizácii AQIM poskytovala permanentný prísun regrútov, ktorých víjala bez ohľadu na to, ako slabá bola ich oddanosť džihádu, resp. ako silná bola ich kriminálna motivácia. Niektoré politické a zločinecké skupiny sa od začiatku 21. storočia spojili a vznikol hybridný typ (Loretta, 2017, p. 44).

V Sahele vyvolal džihádizmus medzi vládnymi silami a kriminálnymi gangmi viac ako len občasné šarvátky. Džihádizmus bol akousi pozlátkou, za ktorou sa ukrýval zločinecký naturel členov organizácie AQIM. Vývoj AQIM kopíruje známe vzorce, ktoré možno badať v organizovanom zločine v oblastiach náchylných k politickej nestabilite. S pribúdajúcimi príležitosťami sa AQIM zapája čoraz viac do nelegálnych aktivít, aby maximalizovala svoje zisky. Od pašovania cigariet sa presúva k prevážaniu kokaínu po transahelských trasách. Následne sa preorientuje na únosy cudzincov a nakoniec prepravuje migrantov zo západnej Afriky do Európy (Alda & Sala 2014, pp. 7-9).

Tuarégovia sa pôvodne nezapájali do skupín ako AQIM. Dnes niekoľko vedúcich predstaviteľov spoločnosti tvrdí, že klesajúce ekonomické príležitosti vedú niektorých do náručia AQIM. V posledných rokoch AQIM a pridružené džihádistické skupiny zhoršovali ekonomickú situáciu v Sahele prostredníctvom teroristických útokov na nízkej úrovni a kriminálnych aktivít. AQIM túto stratégiu zámernie využíva na zničenie odvetvia cestovného ruchu a sabotovanie zahraničných investícií v regióne (Guitta, 2010, p. 59).

2.2.2 Al-Shabaab

Al-Shabaab je somálskou džihádistickou ozbrojenou skupinou so sídlom vo východnej Afrike. Vznikla v roku 2006. V roku 2012 odprisahala vernosť al-Káide a v roku 2015 Islamskému štátu. Početnosť jej oddielov sa od roku 2017 odhaduje na približne 7 000 až 9 000 ozbrojencov.

Do roku 2015 sa stiahla z väčších miest a pod kontrolou má niekoľko dedinských oblastí. Táto teroristická organizácia je odnožou Zväzu islamských súdov, ktorá sa po porážke od Somálskej prechodnej federálnej vlády (TGF) a jej vojenských stúpcov v Etiópii rozpadla na viacero menších frakcií. Za svoj cieľ skupina považuje vedenie džihádu proti nepriateľom islamu (Loretta, 2017, p. 205).

2.2.3 Hnutie za jednotu a džihád v západnej Afrike (MUJAO)

Hnutie za jednotu a džihád v západnej Afrike (MUJAO) je aktívna ozbrojená organizácia, ktorá sa odtrhla od Al-Káidy v islamskom Maghrebe. Radikálna islamistická skupina MUJAO, ktorá sídli v Mali, vznikla v septembri 2011. Dňa 12. decembra 2011 prostredníctvom videa oznámila svoju prvú ozbrojenú akciu. Cieľom organizácie je šíriť

džihád na veľkom priestore západnej Afriky, hoci jej operácie zostali obmedzené na severné Mali a Alžírsko (teroristické útoky a únosy charitatívnych pracovníkov a diplomatov) (Loretta, 2017, p. 201).

2.3 Terorizmus v Mali

Spojenie džihadistických skupín s MNLA pomohlo povstalcom a teroristom poraziť malijské ozbrojené sily 22. marca 2012. Medzi najdôležitejšie skupiny sympatizujúce s džihadistami patrili AQIM, MUJAO a Ansar Dine. V počiatkoch tieto skupiny oficiálne nevyjadrovali svoju participáciu v boji, avšak v roku 2016 si rozdelili severné a stredné oblasti Mali ako svoje príslušne operačné priestory. Región Timbuktu bol pod vplyvom AQIM, Kidal bol kontrolovaný Ansar Dine a v pohraničnej oblasti s Burkina Faso operovala nevýrazná frakcia AQIM, ktorá však bola operačne aktívna pri útokoch v hlavnom meste Bamako. Únosmi cudzích štátnych príslušníkov, ktoré znamenali zisky vo výške miliónov dolárov, pašovaním cigariet a poplatkami za tranzit drog sa AQIM definitívne etablovala v regióne Sahel. Svoje postavenie si poistila upevnením vzťahov s komunitami miestnych nomádov a ostatnými organizáciami.

Toto vzájomné funkčné a operačné prepojenie organizácii znamenalo zvýšený záujem Spojených štátov amerických a v roku 2012 sa tieto organizácie dostali na čiernu listinu protiteroristického úsilia regiónu Sahel. Aj napriek tomu však tieto organizácie neustále regrutovali stovky mladých chlapcov zo Senegalu, Nigérie, Burkina Faso a Pobrežia Slonoviny. Následný výcvik podľa dostupných informácií obdržali od približne stovky príslušníkov Boko Haram. Už v roku 2012 sa im podarilo zaviesť právo šaría do severného Mali a o niekoľko rokov neskôr boli tieto organizácie schopné prevádzať rozsiahle a dobre organizované útoky ako aj operácie za hranicami samotného Mali.

2.3.1 Ansar Dine

Ansar Dine bola militantná islamistická skupina, napojená na severoafričku odnož teroristickej organizácie Al-Káida. Vznikla v roku 2011. V roku 2012 Ansar Dine obsadila mesto Timbuktu a začala ničiť hrobky a svätyne uctievaných mužov. Na to, aby sme pochopili, prečo sa v severnom Mali vyvinula teroristická enkláva, je treba chápať tri navzájom súvisiace faktory - tuarégsky nacionalizmus, rozmach islamizmu a podstatu

štátu Mali po nezávislosti. V decembri 1893 do Timbuktu vstúpili francúzske jednotky a získali toto púštne mesto do svojho vlastníctva. Domorodí Tuarégovia neprijali svoje podmanenie na ľahkú váhu a odpor voči francúzskej vláde pretrvával až do roku 1917, keď sa náčelníci Tuarégov po sérii krvavých porážok neochotne vzdali. Títo Tuarégovia boli nakoniec začlenení do štátu Mali, ktorý svoju nezávislosť od Francúzska získal až v roku 1960. Malijským Tuarégom sa nepáčilo, že boli odlúčení od svojich tuarégskych príbuzných v krajinách ako Burkina Faso, Niger, Líbya, Alžírsko a Mauritánia. Tuarégovia sa považovali za odlišných a nadradených v porovnaní s ostatnými Malijsčanmi. Veľa Malijsčanov žijúcich na juhu, považovala Tuarégov za skupinu rasistických, feudálnych, krkolomných, pro-otrockých a lenivých divokých nomádov, čo im zabráňovalo sa podieľať na modernej ekonomike. Tento postoj a stav sa odzrkadlil vo vysokej miere chudoby. Nie je teda prekvapením, že Ansar Dine sa zmobilizoval (Hussein, 2015, p. 68).

2.3.2 MNLA a Tuaregské povstanie

MNLA (Mouvement National de Libération de l'Azawad) je vzbúrenecká organizácia malijských Tuarégov. MNLA vedené Tuarégmi bojuje za nezávislý štát v oblasti Azawad na severovýchode Mali. Dňa 22. marca 2012 kapitán Amadou Haja Sanogo uskutočnil puč proti malijskému prezidentovi Touremu z dôvodu, že Amadou Toumani Touré nedodal malijským ozbrojeným silám dostatok nových ťažkých zbraní za účelom povstania Tuarégov na severe. Kapitán Sanogo si ani len neuvedomoval, že jeho puč a z neho plynúce mocenské vákuum v hlavnom meste Bamako povedie k tomu, že sa MNLA zmocní severného Mali a významných miest- Gao, Timbuktu a Kidal. Sekulárnu a tuarégsku nacionalistickú MNLA čoskoro vysídlili bojovníci Ansar Dine a ich spojenci AQIM. Spravodajská jednotka v Mali ich označovala ako „hrádzu proti radikálnemu islamu v Afrike“. Mali bolo považované za model tolerancie a za svoju oddanosť sekularizmu po teroristických útokoch v USA dňa 11. septembra 2001 bolo uvádzané ako príklad slobody v moslimskej krajine (Hussein, 2015, p. 67).

Národné hnutie za oslobodenie Azawadu vzniklo v rokoch 2007-2009. Spočiatku nemalo širokú podporu, a z toho dôvodu bolo nútené svoje aktivity na nejakú dobu utlmiť (Klíma, 2012, p. 499). Nezávislosť štátu Azawad bola vyhlásená dňa 4. apríla 2012. Opätovne bolo MNLA „stvorené“ v júni 2011 a pozostávalo zo širokého počtu

tuaregskych kmeňov. V krátkej dobe sa skupina 2 500 tuaregskych rebelov postavila 200 člennej skupine džihádristov. Z uvedeného vyplýva, že Tuaregovia nie sú hnutie priamo náboženské, resp. priamo islamistické. Hnutie dokázalo rýchlo zabrat' rozsiahle územia na severovýchode Mali, vrátane kľúčových miest, a to vďaka predošlým skúsenostiam z bojov v Líbyi. Neschopnosť demokraticky zvolenej vlády vyrovnat' sa so separatizmom viedla k vojenskému prevratu nižších dôstojníkov (Alvarado, 2012, pp. 1-2).

Hlavným ťažiskom dnešných etnických problémov Mali možno nájsť už v období dekolonizácie. V 60. rokoch 20 storočia socialistický štát kvôli finančným ťažkostiam znevýhodňoval tuaregske obyvateľstvo. Mali ako nový štát nemal veľké pochopenie pre nomádskych spôsob života Tuaregov. To bol jeden zo zdrojov nespokojnosti. Tuaregovia, ktorí sú do veľkej miery ovplyvnení cyklicky sa opakujúcimi suchami a inými problémami sa cítia nepodporení ústrednou vládou, ktorá podľa ich názoru len prihliaha hladovaniu (Thurston & Lebovich, 2013, p.10).

Tuaregovia sa pôvodne nezapájali do skupín ako AQIM. Dnes niekoľko vedúcich predstaviteľov spoločnosti tvrdí, že klesajúce ekonomické príležitosti vedú niektorých do náručia AQIM. V posledných rokoch AQIM a pridružené džihádistické skupiny zhoršovali ekonomickú situáciu v Sahele prostredníctvom teroristických útokov na nízkej úrovni a kriminálnych aktivít. AQIM túto stratégiu zámerne využíva na zničenie odvetvia cestovného ruchu a sabotovanie zahraničných investícií v regióne (Guitta, 2010, p. 59).

Od sťažností na životné podmienky posunula skupina Tuaregov úpravy požiadaviek smerom k secesionizmu. Rok po vzniku Hnutia za oslobodenie Azawadu v októbri 2011 prepuklo štvrté povstanie pár mesiacov pred prezidentskými voľbami. Situácia sa zhoršila a veľa vojakov bolo povstalcami zabitých, čo viedlo armádu k tomu, aby požiadala o adekvátne vybavenie na odvrátenie nebezpečenstva. Nedodržanie týchto požiadaviek viedlo k demonštrácii vojenských síl v Kati a Bamaku. Nakoniec dňa 21. marca 2012 vojaci, ktorí sa vzbúrili pri Kati, boli vzatí do vojenskej väzby. S využitím tejto situácie, keď sa národné a medzinárodné stanoviská zameriavali na to, ako nastoliť ústavný poriadok, MNLA uzavrela dohodu s niektorými násilnými extrémistickými skupinami, aby získala kontrolu nad severom Mali. Zatiaľ čo sa MNLA usilovala o nezávislosť Azawadu, jej spojenci chceli vytvoriť Islamský štát, čo dokazuje použitie šárie počas okupácie.

V polovici januára 2012 tuaregske hnutie MNLA spolu s islamskými ozbrojenými skupinami vrátane Ansar Dine, AQIM, MUJAO a dezertérov z malijských ozbrojených síl, iniciovali sériu útokov proti vládnym zložkám na severe krajiny. Povstanie Tuaregov

povzbudila prítomnosť dobre vybavených bojovníkov, ktorí sa vracali z Líbye v dôsledku pádu tamojšieho režimu. Dňa 22. marca 2012 vzbura nespokojných vojakov z jednotiek porazených ozbrojenými skupinami na severe vyústila do vojenského puču. Vojenská junta, Comité national pour le redressement de la démocratie et la restauration de l'Etat, vedená kapitánom Amadou Sanogom, prevzala moc, pozastavila ústavu a rozpustila vládne inštitúcie. Prevrat urýchlil kolaps štátu na severe Mali, čo umožnilo MNLA ľahko prekonať vládne zložky v regiónoch Kidal, Gao a Timbuktu a dňa 6. apríla 2012 bol vyhlásený nezávislý štát Azawad. Krátko na to sa objavilo napätie medzi ozbrojenými skupinami na severe Mali a do 18. novembra 2012 vyhнали MNLA, Ansar Dine a MUJAO z hlavných miest Timbuktu, Gao a Kidal.

V Mali v rokoch 2012-2013 prebiehal ozbrojený konflikt, do ktorého vstúpili francúzske ozbrojené sily. Podstatou konfliktu bolo úsilie Tuaregov o osamostatnenie severnej časti krajiny, čo centrálna vláda Mali nechcela pripustiť. Do konfliktu sa vložili aj rôzne militantné moslimské skupiny. Konflikt bol napokon urovnaný až po zásahu francúzskej armády, ktorej sa spolu s centrálnou vládou Mali podarilo dobyť sever krajiny. Od roku 2014 pôsobí v Mali francúzska armáda v rámci misie Barkhane, ktorej cieľom je potlačiť pôsobenie islamských teroristov v krajine, ktorú v roku 2012 takmer ovládli.

2.3.3 Reakcie vlády Mali a medzinárodného spoločenstva

Mali je vnútrozemskou krajinou, ktorá sa nachádza v Západnej Afrike. Rozlohou ide o 23. najväčšiu krajinu na svete (1 240 000 km²). Počet obyvateľ dosahuje približne 19 107 706 ľudí. Na 1 km² možno nájsť len 15 ľudí. Na porovnanie má SR hustotu obyvateľstva 110 obyvateľov/km². Nízkou hodnotu hustoty obyvateľstva spôsobuje predovšetkým nerovnomerne rozmiestnené obyvateľstvo. Väčšina populácie žije na juhu krajiny pri riekach Senegal a Niger.

Sever krajiny zasahuje do púšte Sahara. Priemerná miera chudoby v Mali je 64 %. Na severe Mali ovládanom Tuarégmi je miera chudoby 77 %. Pre Gao je to 78,7 % a pre Kidal až 92 %. Do roku 2002 bola miera nezamestnanosti mladých ľudí v meste Gao až 80 %. Mali susedí s Nigerom, Senegalom, Mauretániou, Alžírskom Burkinou Faso a Pobrežím Slonoviny.

Mali dlhodobo čelí hlbokoj kríze so závažnými politickými, bezpečnostnými, sociálno-ekonomickými, humanitárnymi dôsledkami a v súvislosti s porušovaním ľudských práv. Kríza pramenila z neefektívneho riadenia krajiny, z nedôvery v štátne inštitúcie, z krehkej sociálnej súdržnosti, zo zlého zaobchádzania s obyvateľmi, z ekonomických šokov a v dôsledku zmeny podnebia. Tieto nepriaznivé podmienky zhoršovali novšie faktory nestability v Mali vrátane korupcie, rodinkárstva, zneužívania moci, vnútorných sporov a zhoršujúcej sa kapacity národnej armády (MUNISMA 2021).

Vláda Mali zaviedla viacero metodík ako reakciu na povstania Tuaregov. Mierové dohody zabezpečujú niekoľko mesiacov pokoja pred vznikom nového povstania. Vojenské operácie ukončili prvé povstanie v 60. rokoch 20. storočia, potom Mali uprednostnili opätovné vyjednávanie pri riešení povstaní Tuaregov. Od roku 1990 do roku 1996 zaútočilo druhé povstanie pod vedením Iyada Ag Agalyho na vojenské pozície, budovy štátu a civilistov. Príčina povstalectva mala súvislosť s požiadavkami na lepšie životné podmienky. Povstalci sa po niekoľkých kolách rokovaní pod vedením Alžírska a Líbye s vládou dohodli. V roku 1991 bola podpísaná Tamanrassetova dohoda a po nej nasledovala Národná konferencia, ktorá bola ukončená podpísaním Národného paktu dňa 11. apríla 1992. V roku 1996, počas slávnosti s názvom Flame de la Paix, boli rebeli odzbrojení a ich zbrane zhoreli pred mnohými svedkami, aby symbolizovali koniec povstania. Koncom roku 1996, keď vláda uskutočňovala poslednú dohodu, sa Tuaregovia postavili na odpor štátu. Organizovaní boli v rámci Demokratickej aliancie pre zmenu počas prvého mandátu Alpha Oumara Konareho, prvého prezidenta, ktorý bol v Mali demokraticky zvolený. Povstalecké skupiny opäť nezohľadňovali dohodu, vzbúrili sa proti štátu a začalo sa ďalšie rokovanie.

Malijská kríza dosiahla multidimenzionálnu úroveň a v roku 2012 bolo medzinárodné spoločenstvo nútené reagovať. Do krízy bolo zapojených niekoľko jednotlivých krajín a organizácií vrátane Francúzska, Spojených štátov, Africkej únie, ECOWAS, skupiny G5 Sahel, Európskej únie a OSN. Prvým identifikovaným problémom z ich strany bol štát, jeho byrokracia a armáda. V súčasnosti sú všetci predmetom zahraničných intervencií rôzneho druhu, teraz aj v dohľadnej budúcnosti. Druhým problémom je geografické a sociálno-politické postavenie Mali. Francúzsko a jeho spojenci nebojujú len proti nestabilite v severnom Mali, ale proti konfliktu saharského rozsahu (Lecocq, 2013, p. 60)

Reakcia Francúzska

Francúzsko zohralo počas krízy v Mali obrovskú úlohu od žiadosti vojenského zásahu dočasného prezidenta Dionkoundu Traoreho voči jeho náprotivku Françoisovi Hollandovi. Reakcia Francúzska prišla v pravý čas, pretože deň pred vojenským zásahom zaútočili teroristické skupiny na mesto Konan v regióne Mopti, ktoré je necelých 700 km od Bamaka, hlavného mesta Mali. Dan E. Stigall (2015) poznamenáva, že Francúzsko využilo výhody svojich ozbrojených síl nasadených v Burkina Faso, Pobreží Slonoviny, v Nigeri a v Čade, aby podniklo rýchle útoky na zastavenie postupu džihádistov smerom k hlavnému mestu a na pomoc Mali v boji proti povstaleckým skupinám. Rovnako poukazuje na fakt, že skupiny džihádistov po tom, čo vystažovali a porazili malijskú armádu pri postupe smerom k centru Mali, boli dňa 13. januára 2012 prekvapené francúzskym vojenským zásahom.

Francúzska protiteroristická intervencia na severe v Mali s názvom Operácia Serval (2012- 2014) bola úspešná. Jean - Christophe Notin spomína, že úspech tejto operácie začal nasadením špeciálnych síl a kvalitou spravodajských informácií, ktoré im umožnili operovať v prudkom teréne s menšími vedľajšími škodami. Po útokoch na džihádistické kolóny v Konane, ktoré spôsobili vážne straty, škody a organizačný zmätok v teroristických skupinách, operácia Serval pokračovala v boji proti teroristickým skupinám v regiónoch Gao, Timbuktu a Kidal do konca marca roku 2013. Stigall (2015) poznamenáva, že francúzska vojenská operácia okrem zabitia mnohých z teroristických bojovníkov vrátane Ahmeda El Telemsiho, tvorca MUJAO, v roku 2014 oslabila logistickú a operačnú kapacitu teroristických skupín zničením ich základní a rozbitím sietí obchodujúcich s drogami, čo bolo primárnym financovaním týchto skupín.

Zatiaľ čo sa mnohí svedkovia domnievajú, že operácia Serval umožnila Mali získať jednu tretinu svojho územia, ďalší spochybňujú zákonnosť a trvanie prítomnosti francúzskej armády v Mali. Ak ide o účasť západoafrických vojakov vo vojne v Alžírsku, v prvej a druhej svetovej vojne po boku Francúzska, možno dospieť k záveru, že tieto dve krajiny sú historicky prepojené a záväzok Francúzska prostredníctvom operácie Serval bol pre Mali formou uznania. Na konci operácie Serval prevzala boj proti teroristickej hrozbe v oblasti Sahelu ďalšia francúzska operácia - Barkhane, ktorej cieľom bolo vyvinúť protiteroristické úsilie v Mali aj v ďalších krajinách Sahelu. Francúzske ministerstvo obrany sa domnievalo, že operácia Barkhane prispeje k budovaniu kapacít krajín prijímajúcich pomoc s cieľom zmierniť a poraziť súčasnú teroristickú hrozbu a zabráni tak usadzovaniu sa nových skupín.

Reakcia Spojených štátov amerických

Zapojenie USA do krízy v Mali bolo rozhodujúce, počnúc podporou operácie Serval a pokračovaním v implementácii diplomatických, hospodárskych a vojenských reakcií na krízu. USA podporili operáciu Serval poskytnutím leteckej podpory, ako aj doplnením paliva do lietadiel. Zdôrazňuje aj angažovanosť USA v oblasti tvorby politiky a boja proti terorizmu prostredníctvom ministerstva zahraničia, Pentagónu, Ústrednej spravodajskej služby (CIA) a Agentúry USA pre medzinárodný rozvoj (USAID). Prítomnosť USA v Mali prostredníctvom svojho personálu a technických prostriedkov usiluje o dosiahnutie pilierov svojej zahraničnej politiky voči Afrike, ktorá sa po 11. septembri 2001 radikálne zmenila, a to zameraním na podporu demokracie, zabezpečenie nevyhnutných mechanizmov pre hospodársky rozvoj a na pomoc udržateľnosti mieru a bezpečnosti.

Povaha pomoci USA nespočívala len v nasadení jednotiek na zemi, ale aj v budovaní kapacity malijských ozbrojených síl prostredníctvom výcviku a poradenstva, aby mohli sami čeliť výzvam, ako jeden zo spôsobov riešenia afrických problémov. Iniciatívu pre správu bezpečnosti (SGI) inicioval prezident Barack Obama počas samitu afrických lídrov v USA v auguste 2014, s cieľom poskytnúť novú víziu bezpečnostného prostredia v Afrike. V súčasnosti USA a Mali spolu s ďalšími prijímajúcimi krajinami SGI spolupracujú na rozvoji pripravenosti bezpečnostného sektora čeliť bezpečnostným výzvam tým, že sa chcú vo väčšej miere zodpovedať civilnému obyvateľstvu. Zapojenie USA bolo vítané najmä vtedy, keď pomohli pri rozmiestnení francúzskych vojsk, pri zhromažďovaní informácií a úsilíu venovanému prostredníctvom AFRICOM (U.S. Africa Command). V jedinom roku 2014 AFRICOM zorganizoval 10 cvičení, 55 operácií a 400 seminárov so 49 africkými krajinami a logisticky zabezpečili vybudovanie prieskumných základní dronov v Džibuti, v Keni, v Nigeri, v Burkiné Faso a na Seychelách.

Reakcia Africkej únie

Africká únia ako najvýznamnejšia africká medzištátna regionálna organizácia bola najmenej výrazná v prijímaní opatrení. Vo vedení AÚ boli prítomné konflikty, čo komplikovalo prijímanie účinných riešení a rozhodnutí. Na 315. stretnutí v Addis Abebe v Etiópii dňa 23. marca 2012, predseda Jean Ping, vyzval vojenskú juntú na rýchly návrat k ústave a prisľúbil vyslanie vyšetrovacej komisie, ktorá vyhodnotí situáciu v Bamaku.

AÚ sa väčšinou spoliehala na ECOWAS, čiže podporila jeho činnosť, ktorú ECOWAS podnikol počas 365. zasadnutia a potvrdila svoju bezvýhradnú podporu Alassaneovi Ouattarovi a skupine sprostredkovateľov v úsilí pri urovnávaní krízy v Mali. Očakávala sa však väčšia iniciatíva zo strany AÚ a práve z dôvodov akejsi vnútornej rivality hrala skôr druhoradú úlohu. Z dôvodu výziev v otázke kto konflikt bude riešiť nebol mediačný proces a úsilie považovaný za plne efektívne.

Reakcia Hospodárskeho spoločenstva západoafrických štátov (ECOWAS)

Po vojenskom puči v roku 2012 a invázii do troch regiónov na severe Mali, sa regionálne spoločenstvo prostredníctvom Hospodárskeho spoločenstva západoafrických štátov zapojilo do riešenia krízy niekoľkými krokmi. Jedným z opatrení ECOWAS bolo uvalenie ekonomického embarga na Mali za ponúkanie tovaru či už importovaného, alebo exportovaného. Po francúzskej intervencii bolo nevyhnutné zapojiť ECOWAS do boja medzi juntou a civilnou mocou, a tiež medzi Mali a povstaleckými skupinami. Napriek návratu k ústave v apríli 2012, náčelník junty - Amadou Haya Sanogo, naďalej ovplyvňoval moc štátu.

Po prezidentských voľbách v Mali v roku 2013, ktoré vyvrcholili voľbami Ibrahima Boubacara Keitu, sa ECOWAS ďalej zapájal do procesu mediácie s úmyslom ukončiť konflikt v Mali. Druhé kolo mierovej negociácie sa zastavilo v Alžírsku. Rozhovory a vyjednávací proces boli nesmierne komplexné, mali niekoľko fáz a trvali celkovo jeden rok. Kľúčovú rolu zohralo znova úsilie ECOWAS-u. Celkový mediačný proces sa skončil mierovou dohodou, ktorá bola podpísaná v Alžírsku a finalizovaná bola v Bamaku dňa 15. mája 2015. Podporovatelia junty sa však domnievali, že konanie ECOWAS-u bolo zásahom do Mali v teritoriálnych záležitostiach.

Najenergickejšou politickou stranou na podporu junty bola Strana africkej solidarity pre demokraciu a nezávislosť (SADI), ktorá v spolupráci s ďalšími organizáciami občianskej spoločnosti vytvorila Ľudové hnutie zo dňa 22. marca 2012. Koordinácia vlasteneckých organizácií v Mali (COPAM), vytvorená po vojenskom puči tvorila združenie, ktoré obhajovalo jej členskú základňu v junte a zvrátili uznanie prechodnej vlády Dionkoundy Traoreho. Podporovatelia junty ilustrovali svoj odpor voči dočasnému prezidentovi a jeho vláde viacerými pokusmi o sabotovanie krokov vlády, ako aj úsilia ECOWAS.

Reakcia skupiny G5 Sahel

S vedomím zložitosti situácie v Mali a nárastu terorizmu a organizovaného zločinu v Sahele, sa Burkina Faso, Mauritánia, Mali, Čad a Niger rozhodli spojiť vzájomné úsilie a vytvorili regionálny cezhraničný spolok určený na boj proti hore uvedeným hrozbám. Katarská vláda, ktorá bola dlho obviňovaná z asociácie s teroristickými skupinami, sa pripojila ku iniciatívam, ktoré financujú budovanie kapacít skupiny G5 Sahel, tým, že v decembri 2018 darovala tejto organizácii 24 obrnených vozidiel na podporu boja proti terorizmu a organizovanému zločinu. V rovnakom období prisľúbili Saudská Arábia a Spojené arabské emiráty (SAE) podporu spoločnosti G5 Sahel až do výšky 150 mil. USD.

Reakcia Európskej únie

Politický a diplomatický dialóg sa zameriava na politické partnerstvo medzi EÚ a skupinou G5 Sahel, vrátane ministerských zasadnutí a vykonávania stratégie EÚ pre región Sahel, regionálneho akčného plánu, a tiež malijského mierového procesu. EÚ je súčasne garantom malijského mierového procesu.

Multidimenzionálna kríza z roku 2012, ktorá bola dôsledkom zlyhania armády a straty jednej tretiny malijského územia, viedla k stretnutiu európskych ministrov zahraničných vecí dňa 10. decembra 2012. V Mali sa uzavrela koncepcia krízového riadenia, ktorú schválili ministri zahraničných vecí EÚ, o naliehavej potrebe zriadenia výcvikovej misie v Mali s nasadením 200 inštruktorov a pracovníkov vojenskej asistencie a ochrany počas 15 mesiacov v Bamaku za 12,3 mil. EUR. EÚ začala výcvikovú misiu v Mali (EUTM) v roku 2013 a misiu Európskej únie na podporu bezpečnostných síl Mali (EUCAP) v roku 2014. EUTM bola prijatá na základe rezolúcie Rady bezpečnosti OSN č. 2071 (2012) v článkoch 42 a 43, prostredníctvom ktorých Rada prijala rozhodnutie 2013 - 34, ktorým sa ustanovuje výcviková misia Európskej únie v Mali. Zámerom EUTM bolo ponúknuť vojenskú pomoc a výcvik malijským ozbrojeným silám, obnoviť ich vojenské schopnosti a umožniť im viesť operácie na obnovenie územnej celistvosti krajiny. Okrem vojenskej výcvikovej misie sa EÚ rozhodla uskutočniť ďalšiu misiu na podporu pripravenosti vojenských síl zapojených do Mali. EUCAP Sahel Mali je názov misie vytvorenej rozhodnutím 2014/219 /SZBP zo dňa 15. apríla 2014 o SBOP Európskej rady. Cieľom tejto misie je zlepšiť právny štát posilnením kapacity jednotiek v ich každodennom zamestnaní v koordinácii s MINUSMA a pomáhať pri reforme

bezpečnostného sektora. Prostredníctvom týchto organizácií Európska únia zväčšuje svoju pozitívnu podporu obranným a bezpečnostným silám Mali v ich zvrchovaných misiách zameraných na riešenie súčasných problémov v oblasti bezpečnosti prostredníctvom výcviku a poskytovania vybavenia.

Reakcia OSN

OSN sa včas zapojila do boja proti teroristickej invázii v Mali. V tejto súvislosti Stigall poznamenáva, že OSN Rezolúcia Rady bezpečnosti 2071 zo dňa 12. októbra 2012 a rezolúcia 2085 zo dňa 20. decembra 2012 požadovala od členov, aby vyvinuli všetko diplomatické a vojenské úsilie na pomoc pri budovaní malijských bezpečnostných síl. Mohli tak získať späť celé územie a bojovať proti AQIM a jeho pridruženým subjektom v krajine, a opätovne vybudovať štátnu moc v krajine. Na dosiahnutie tejto misie OSN na jeden rok nasadila africkú medzinárodnú podpornú misiu do Mali (AFISMA), zloženú zo zástupcov 21 afrických krajín. Z dôvodu zložitosti situácie a neschopnosti AFISMA vyrovnáť sa s výzvami, nasadila OSN v júli 2013 do Mali v rámci Multidimenzionálnej integrovanej stabilizačnej misie medzinárodné mierové sily. Táto misia nahradila predchádzajúcu AFISMA v počte vojakov, logistike a účelových prostriedkov na stabilizáciu krajiny.

MINUSMA sa od svojho vzniku stala terčom teroristických skupín a dnes sa považuje za jednu z najnebezpečnejších mierových misií OSN. Od roku 2014 do roku 2017 mierová misia v Mali zaznamenala 118 úmrtí, čím sa MINUSMA zaradila medzi najsmrteľnejšie misie OSN vo svete. K 31. marcu 2017 mala misia MINUSMA až 116 smrteľných nehôd. Väčšina z nich je z Čadu, Burkiny Faso, Nigeru, Guiney a Toga. Všestrannosť terorizmu v krajine, ktorá využíva metódy na usmrtenie čo najväčšieho počtu ľudí, je výzvou, ktorej čelia MINUSMA a malijské orgány. Táto situácia viedla občanov k spochybneniu nevyhnutnosti mierovej misie v Mali. Kým niektorí veria v nevyhnutnosť misie, iní si myslia, že program MINUSMA je zbytočný, pretože nie je schopný zabrániť teroristickým útokom a zabezpečiť stabilitu napriek robustnosti svojho mandátu v počte vojakov a príslušníkov polície nasadených v Mali.

Multidimenzionálna integrovaná stabilizačná misia OSN v Mali (MINUSMA) bola ustanovená rezolúciou Rady bezpečnosti 2100 z 25. apríla 2013. Podľa podmienok, ktoré sú uvedené v uznesení, misia podporuje politický proces a vykonáva viaceré bezpečnostných stabilizačných úloh so zameraním na hlavné centrá s vysokou

koncentráciou ľudí, ochranu civilistov, komunikačné linky, monitorovanie ľudských práv, vytváranie podmienok pre poskytovanie humanitárnej pomoci, návrat vysídlených obyvateľov, rozširovanie štátnej moci a prípravu slobodných a pokojných volieb (MUNISMA, 2021).

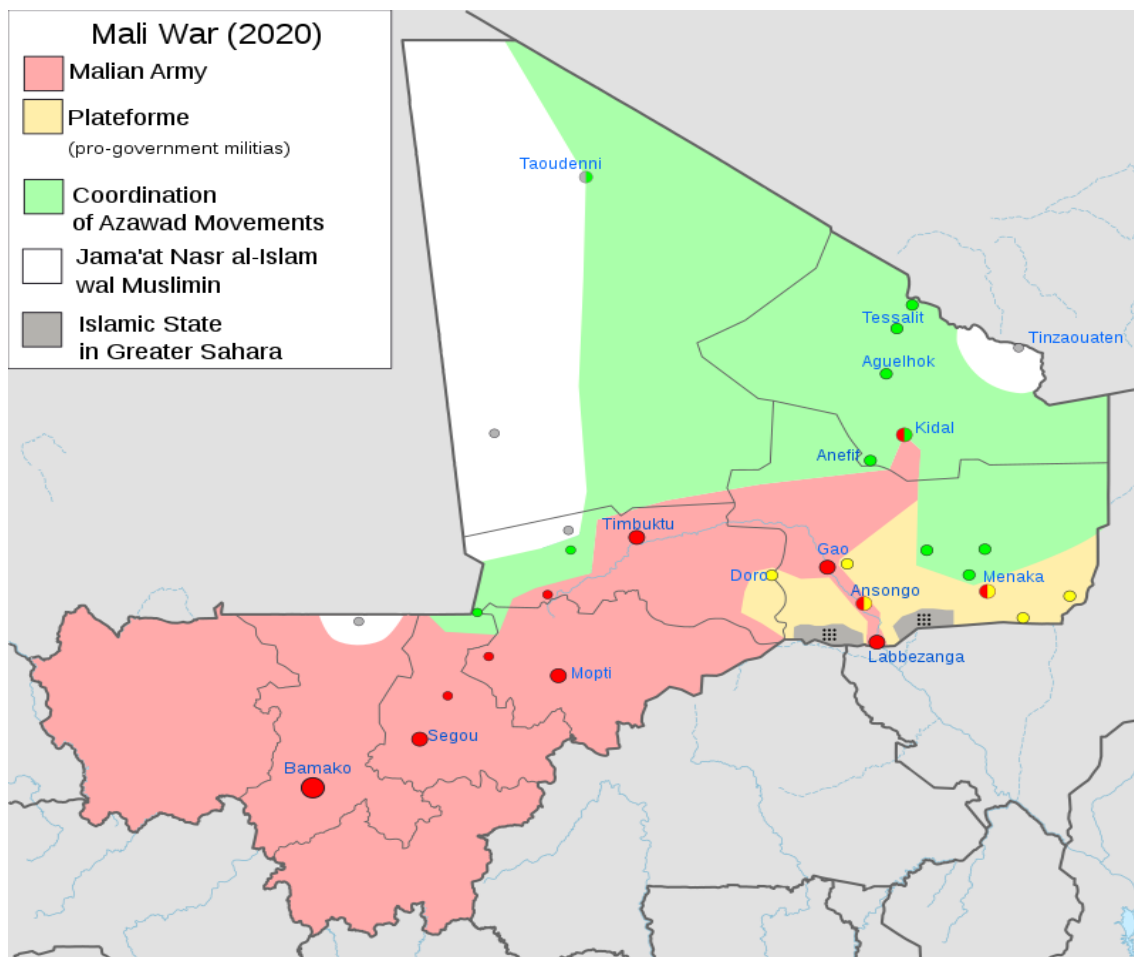
V reakcii na krízu v severnom Mali, malijská vláda bezúspešne implementovala viacero mierových dohôd. ECOWAS zohral významnú úlohu a jeho predstavitelia, ktorí riadili všetko potrebné na presvedčenie junty k návratu k ústave, k nastoleniu mierovej dohody a k posilneniu bezpečnostných síl. Intervencia Francúzska zachránila Mali pred kolapsom, ale tiež umocnila jeho hegemoniu na africkom kontinente. Hoci bola francúzska vojenská intervencia úspešná, bola kritizovaná za podporu politickej pobočky MNLA so sídlom v Paríži, ktorá používala na propagandu medzinárodné komunikačné kanály. Neschopnosť operácie Serval úspešne vyjednávať s Ansar Dine a zastavenie vstupu malijských vojsk do Kidalu bolo predmetom mnohých diskusií. OSN nasledovala príklad svojho predchodcu pri riešení krízy, keď jej bezpečnostná rada prijala rezolúciu o mierovej misii v Mali. Okrem toho USA prostredníctvom AFRICOMU, USAID a ďalších agentúr, vynakladajú najviac vojenských, diplomatických a hospodárskych snáh o stabilitu regiónu Sahel.

Nakoľko sa povstania v severnom Mali stávajú zložitejšími a radikalizovanejšími, obyvateľstvo trpí mnohými formami násilia. Medzinárodné organizácie zasa čelia problémom pri vstupe do regiónu. Nie je vždy jasné, ktorá skupina pácha násilie, a ktorá skupina chráni civilistov pred druhou skupinou. Zdá sa, že situácia pripomína skôr občiansku vojnu ako politické vyhlásenie závislosti. Občianske nepokoje a množstvo radikálnych organizácií v regióne vytvárajú výbušný kokteil pre civilistov, ktorí už aj tak čelia mnohým štrukturálnym problémom (Avoine, 2012, p.14).

Napriek mimoriadnemu úsiliu a stratégiám realizovaným na zastavenie krviprelievania, ktorá pramení z nestability, Mali naďalej čelí diktátu povstaleckých a teroristických skupín. Povstalecké a teroristické skupiny sú teda hlavnými prekážkami stability v Mali, ktorej reakcia nevyhnutne prechádza naplňaním sociálno-ekonomických aspirácií celej populácie. Mali dodnes potrebuje stále viac pomoci, aby potlačila povstania, terorizmus a organizovaný zločin. Pre cieľ národného zmierenia je potrebné, aby malijská vláda začala s prístupom inkluzívneho rozvoja, ktorý bude spochybňovať moc násilných skupín.

Pochopenie konfliktov v severnom Mali si vyžaduje zvýšené zameranie na väzby medzi džihádistickými militantnými skupinami, miestnou politikou a činnosťami zločineckých sietí v mestách Gao a Kidal.

Obr. 3 - Konflikt v Mali (2020)

Zdroj: *en.wikipedia.org* (2020)

Dňa 20. januára 2019 na severe Mali zahynulo pri útoku osem členov mierových síl OSN z Čadu. Ďalší vojaci mierových síl, známi ako modré prilby utrpeli zranenia. Za útokom pravdepodobne stála džihádistická organizácia Islamský štát. Dňa 21. apríla 2019 desať vojakov z Mali zahynulo následkom útoku skupiny militantov na ich tábor. Za útokom stála džihádistická organizácia Al-Káida. Sever Mali extrémisti prepojení na sieť Al-Káida ovládli aj v roku 2012. (Lecocq, 2013, p.2)

V hlavnom meste Bamako si dňa 11. júla 2019 vyžiadali štyri obeť na civilistoch násilné demonštrácie, na ktorých protestujúci žiadali odstúpenie prezidenta Ibrahima Boubacara Keitu. Medzi týmito obeťami boli dve maloleté osoby vo veku 15 a 17 rokov.

Násilnosti vo viacerých mestách Mali pokračovali aj po tom, čo prezident rozpustil ústavný súd. Urobil tak, aby zastavil občianske nepokoje. Ústavný súd anuloval predbežné výsledky parlamentných volieb uskutočnených v marci 2019, čo vyvolalo protesty vo viacerých mestách.

V roku 2019 veľvyslanectvo SR v Abuji informovalo o zvýšenom politickom napätí v Mali v súvislosti s pokusom o vojenský prevrat a rezignáciou prezidenta Ibrahima Boubacara Keitu a jeho vlády a rozpustením parlamentu. Z dôvodu nestabilnej politickej scény a nepredvídateľného ďalšieho vývoja existuje vysoké riziko nárastu teroristických útokov a kriminality (Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR 2019).

Príslušníci malijských bezpečnostných síl a vodcovia vojenskej vzbury v Mali dňa 19. augusta 2020 zadržali prezidenta Ibrahima Boubacara Keitu a prinútili ho podať demisiu, oznámili, že spustia v Mali politické zmeny a uskutočnia nové voľby.

V Mali má takmer polovica obyvateľstva približne 12 rokov, čiže v krajine žijú najmä deti. Podobne ako v Nigérii žijú v chudobe a sú ľahkým terčom na verbovanie rôznymi teroristickými organizáciami a zločineckými skupinami.

3. Terorizmus v Nigérii

Nigéria má dlhú históriu náboženských konfliktov a jeden z najrozšírenejších je konflikt medzi kresťanmi a moslimami v severnej časti krajiny. V súčasnosti musí Nigéria čeliť bezpečnostným krízam, vrátane militantných hnutí, terorizmu, pirátstva, únosov lodí, osôb a obchodu s ľuďmi. Terorizmus za ktorým stojí Boko Haram preťažuje nie len bezpečnostný systém Nigérie, ale vážne ohrozuje aj záujmy a bezpečnosť okolitých štátov. Výsledkom je nebezpečné prostredie, ktoré sa stáva útočiskom pre chudobnú a nevzdelanú mládež v beznádejnej situácii, ktorá končí v rukách radikálnych učencov. Aktivity hnutia, ktoré spôsobili masívne presídlenie obyvateľstva indikujú rozsah problému terorizmu a pritiahli značnú medzinárodnú pozornosť. Neustále zhoršujúca sa bezpečnostná situácia preto znamená vzrastajúci problém pre stabilitu celej subsaharskej Afriky.

Boko Haram pokračuje v islamizácii Nigérie ako súčasť veľkého plánu dosiahnutia islamského kráľovstva siahajúceho od subsaharskej Afriky cez jej strednú časť až po pobrežie Somálska. Úspešné obsadenie severného Mali a vzájomná podpora s AQIM je pravdepodobným zámerom zapadajúcim do celkového plánu. V globálnom

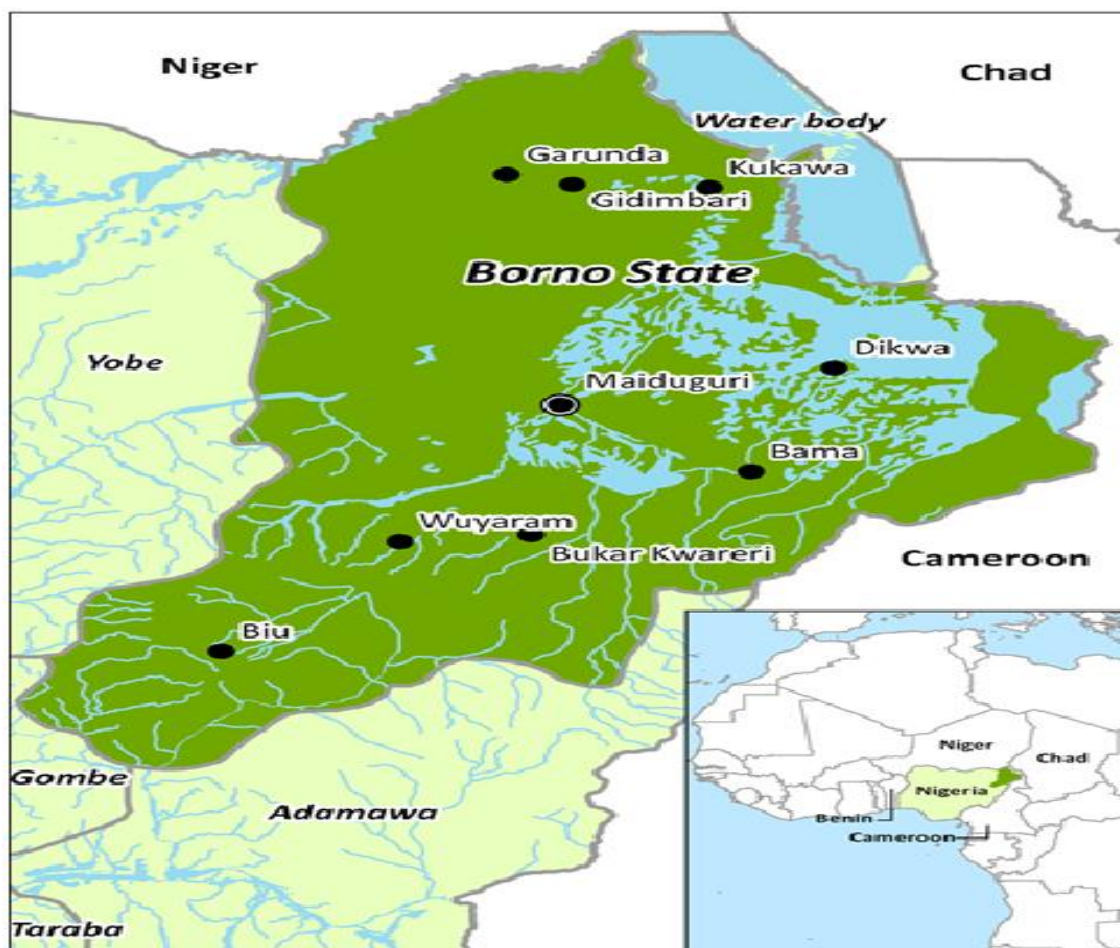
kontexte, kde hrozby nie sú obmedzene len na určite hranicou obmedzene územie je dôležité si uvedomiť význam vzájomnej podpory susediacich štátov a aktívnej angažovanosti v boji proti terorizmu.

3.1 Boko Haram

Boko Haram (oficiálne Skupina ľudí sunny na propagáciu islamu a džihádu) predstavuje brutálnu bojovú skupinu, ktorá na severovýchode Nigérie vedie džihád proti federálnej vláde Nigérie. Založená bola po roku 2000 moslimským kazateľom menom Muhammad Júsuf v Maiduguri, ktoré je hlavným mestom štátu Borno na severe Nigérie. Mediálne známou sa stala v roku 2014, kedy zaútočila v Chiboku na štátnu strednú školu a uniesla viac ako 200 dievčat vo veku 16 až 18 rokov. Táto bojová skupina uniesla viac ako 2 000 žien a detí a usmrtila približne 20 000 ľudí. Júsuf sa zameral na chudobných mladých ľudí a deti z ulíc mesta Maiduguri.

Boko Haram zásadne odmieta model spoločnosti súvisiaci s princípmi Západu. Skupina odsudzuje voľby, demokracie, sekulárne vzdelanie, a západný životný štýl. Túžba po dosiahnutí väčšej náboženskej čistoty viedla k založeniu mnohých islamských škôl, ktoré formovali odlišný historický prístup a výklad viery. To vyústilo k rozdielnym ideologickým postojom a názorovým konfliktom. Sufijská islamistická interpretácia, samotné praktické uplatnenie viery ako aj mystické hnutie boli v rozpore s materializmom a sústredovali sa na duchovný rozvoj jednotlivca. Táto verzia islamu praktikovaná v severnej Nigérii sa transformovala do konzervatívneho, tolerantného a mierumilovného náboženstva. V súčasnosti je v rozpore s Wahabi- salafistickým islámom šíriacim sa do severnej Nigérie zo Saudskej Arábie, prostredníctvom islamských charít a salafistických škôl v Egypte, Jemene, Iráne, Iraku a Pakistane. Salafistické Shia smerovanie predstavuje formu radikálnej ideológie, ktoré získalo značnú podporu v regióne a s ktorou sa hnutie Boko Haram stotožnilo.

Obr. 4 - Mapa lokácie Maiduguri, štát Borno, Nigéria

Zdroj: *Researchgate.net* (2021)

3.2 Aktivity Boko Haram v Nigérii

Nigérijská armáda v roku 2009 rozpútala v Maiduguri rozsiahle represie proti prívržencom školy Muhammada Júsufova. Sprevádzalo ich násilie, pri ktorom prišlo o život niekoľko sto ľudí. Muhammad Júsof bol zatknutý a následne zastrelený pred davom ľudí. Jusúf sa stal pre mnohých mučeníkom. Po jeho smrti sa stal lídrom hnutia Abú Bakr Šekau, ktorý pomocou videa v roku 2010 oznámil povstanie proti vláde Nigérie. Na severovýchode Nigérie sa spustila vlna násilia, ktorá zasiahla aj okolité štáty - Čad, Niger a Kamerun. Teror na civilistoch, samovražedné atentáty a útoky na kostoly, mešity, školy, trhoviská a únosy neustali ani v prvej polovici roka 2018.

V článku *Inter Press News Service* zo dňa 2. augusta 2009, „Náboženstvo - Nigéria: Chudoba a frustrácia prilievajú olej do ohňa sektársky motivovaného násilia“, sú uvedené základné príčiny revolty Boko Haram: „*Ludia sú frustrovaní a jednoducho*

hľadajú všetky prostriedky na to, aby konfrontovali vládu s tým, že im neposkytuje základné potreby pre život. Je ľahké zmobilizovať veľký počet nezamestnaných mladých ľudí. To, proti čomu bojujú podľa vlastných slov, napr. západné vzdelávanie a západné hodnoty, sú len zásterkou na ventilovanie ich hnevu proti vláde. To je dôvod, pre ktorý útočia na policajné stanice, ktoré považujú za zariadenia štátu", uvádza Murtalal Muhibbu-Din, ktorý je vedúcim katedry náboženstva na Lagoskej štátnej univerzite (Migračný úrad Ministerstva vnútra SR 2010).

Najvýznamnejším zdrojom príjmov skupiny Boko Haram boli únosy ľudí. Za ich prepustenie žiadali milióny USD. Financie získavali nielen od neznámych bohatých sponzorov, ale aj za prepádávanie bánk a za napojenie sa na medzinárodné zločinecké organizácie. Tie v subsaharskej Afrike obchodujú najmä s „bielym mäsom" a drogami. Potraviny získavali prepádávaním pastierov, dedín a rybárskych osád. Za roky 2006-2015 si skupina Boko Haram takto zarobila viac ako desať miliónov USD ročne.

Únos rukojemníkov patrí k hlavným stratégiám financovania skupiny. Únosy zámorských občanov predstavujú obrovskú hotovosť na pokrytie výdavkov skupiny. Z únosu miestnych občanov taktiež plynú peniaze, ale slúžia skôr ako katalyzátor tlaku proti vláde. Al-Káida a jej priame pridružené skupiny, vrátane Boko Haram, od roku 2008 získali na výkupnom viac ako 125 mil. USD. Okrem toho od apríla 2013 do apríla 2014 vykonala Boko Haram sériu únosov, od miestnych bežných občanov až po zahraničné osobnosti. Únos priateľky Tangui Moulina Fourniera, francúzskeho občana pracujúceho v spoločnosti GDF, francúzskej plynárenskej spoločnosti v Kamerune, priniesol skupine Boko Haram v apríli 2013 financie v hodnote 3,14 mil. USD. V tom istom roku bol unesený bývalý nigérijský minister a riaditeľ Organizácie krajín vyvážajúcich ropu (OPEC) Shettima Ali Monguno, čo bola pre Boko Haram ďalšia príležitosť na zhromaždenie miliónov dolárov. V roku 2014 únos manželky kamerunského podpredsedu vlády a rodiny vodcu Kolofaty vyústil do vyplatenia 600 000 USD a prepustenia 30 militantov skupiny Boko Haram uväznených v Kamerune. Boko Haram okrem individuálnych únosov preukázala svoj talent aj pri hromadných únosoch, ako napr. únosy v Chiboku v roku 2014 (Zenn, 2014). McCoy (2014) potvrdzuje, že únos 200 školáčok z Chiboku bol najrozsiahlejším plánom, aký kedy Boko Haram vykonal.

Skupina Boko Haram sa zameriavala najmä na útoky na školy a únosy dievčat a mladých žien. V roku 2010 zničili približne 900 škôl a zabitých bolo okolo 200 učiteľov. Práve únosy školáčok pritiahli pozornosť medzinárodného spoločenstva. Niektoré sa

podarilo oslobodiť, ďalšie sú nezvestné a predpokladá sa, že boli zneužívané na samovražedné atentáty alebo sexuálne zneužívané.

Pokračujúci boj Nigérie s povstaleckými skupinami a pokračujúca vládna korupcia ohrozujú stabilitu a politickú integritu najľudnatejšieho afrického štátu. Od roku 2011 podniká Boko Haram teroristické útoky na politické a náboženské skupiny, miestnu políciu a armádu, a bez rozdielu útočí na civilistov v dedinách a na rušných trhoch. Únos viac ako dvesto dievčat zo školy v apríli 2014 upriamil medzinárodnú pozornosť na pretrvávajúcu hrozbu zo strany Boko Haram a neschopnosť vlády túto hrozbu zvládnuť. Po rokovaní medzi Boko Haram a nigérijskou vládou, ktoré sprostredkoval Medzinárodný výbor pre Červený kríž, bolo medzitým prepustených 103 dievčat. Po vrchole násilia súvisiaceho s Boko Haram v rokoch 2014 a 2015 počet obetí pripísaných skupine dramaticky poklesol. Nigérijská armáda s pomocou Kamerunu, Beninu, Nigeru a Čadu, vytlačila Boko Haram z niekoľkých provincií na severovýchode Nigérie. Skupina si však zachováva kontrolu nad niektorými dedinami a pokračuje v smrtiacich samovražedných útokoch a únosoch civilistov, väčšinou detí a žien. Hoci dnes Boko Haram neovláda žiadne územie, pôsobí ako Provincia IS v západnej Afrike a jej vedenie je rozčlenené na dve proti sebe stojace sekty.

Boko Haram, rovnako ako Al-Shabaab, Al-Káida a Islamský štát, zneužívajú sexuálne násilie ako prostriedok k terorizovaniu obyvateľstva za účelom podmanenia, príp. vysídlenia zo strategických teritórií a upevňujú stratégiu potlačovania práv žien za účelom zabezpečovania lacnej pracovnej sily a kontroly reprodukcie. Niektoré z teroristických skupín používajú ženy ako formu platidla v šedej ekonomike. Výnosy im plynú z riadenej prostitúcie a z obchodovania so sexom, za výkupné, zo sexuálneho otroctva a z vydierania (Vegrichtová, 2019, p.166).

Tabuľka 3 - Boko Haram a Islamský štát ako 5. vlna islamistickej teroristickej skupiny

Znaky terorizmu	Boko Haram	Islamský štát
Odmietnutie existujúceho spoločenského a politického poriadku	Nespravodlivé koloniálne hranice a britské zničenie politickej autority kalifátu Sokoto a jeho území v roku 1903. Západné školstvo a spoločnosť sú zlé a rovnajú sa kresťanskému sekulárnemu sprisahaniu s cieľom zničiť islam. Demokracia nahrádza nedokonalú vládu mužov za božskú dokonalosť riadenia šaría.	Historická nespravodlivosť medzi hranicami národných štátov, ktorú vytvorila dohoda Sykes-Picot z koloniálnej éry, ktorá rozdelila krajiny kalifátu. Asadovci a Málíkiho menšinové odpadlice režimy vykorisťujú a utláčajú zbožné sunnitské väčšiny a božskú vládu šaría nahradili sekulárnou vládou.
Idealizácia mýtkej minulosti	Vytvorenie modernej verzie kalifátu Sokoto z 19. storočia a obnovenie islamskej vlády nad severnou Nigériou a susednými pohraničnými oblasťami Kamerunu.	Vytvorenie modernej verzie stredovekého kalifátu Abbasid s územnými rozšíreniami Al-Andalus (oblasť Pyrenejského polostrova ovládaného moslimami) a Osmanskej ríše.
Otázka spravodlivosti	Vybudovanie regionálneho kalifátu. Šaría vedie k univerzálnej spravodlivosti.	Zničenie šiitov a obnovenie sunnitskej vlády. Vzkriesený kalifát a šaría pre sociálnu spravodlivosť.
Mladá kultúra	Ekonomicky sú marginalizovaní islamskí študenti a mladí muži.	Zahraničný bojovník IS a iracko-sýrsky radový pracovník vo veku od 19 do 35 rokov. Prilákanie mladých bojovníkov prostredníctvom sociálnych sietí.
Brutalizácia žien a detí	Podrobenie si žien a detí únosmi a otroctvom. Nábor detských vojakov.	Podrobenie si žien a detí únosmi a otroctvom. Nábor detských vojakov.
Únosy	Používa sa ako mechanizmus na teror a finančný zisk.	Používa sa ako mechanizmus na teror a finančný zisk.
Sektárske a etnické čistky	Zameriava sa na kresťanské obyvateľstvo a kmene animistov. Cirkevné bombové útoky a znesvätenie. Systematické vyhánanie kresťanského obyvateľstva z dedín.	Zameriava sa na Kurdov, sufistov, šiitov, alavitov, jezídov a kresťanov. Bombardovanie kostolov a mešít moslimských menšín, svätých a pohrebísk. Útoky na duchovných, ktorí odmietajú ideológiu IS. Vyhostenie civilného obyvateľstva konkurenčných skupín.

Bezuzdné násilie	Takfir (exkomunikácia jedného moslima druhým moslimom) sa uchádzal o všetkých súperov vrátane sunnitov.	Takfir sa uchádzal o všetkých protivníkov vrátane sunnitov a proti džihádistickým skupinám.
Charizmatické vedenie	Emir skupiny usiluje o mýtický status a má lojálne nasledovanie založené na náboženskej a donucovacej autorite .	Emir skupiny usiluje o mýtický status a má lojálne nasledovanie založené na náboženskej a donucovacej autorite.
Rozvoj novej spoločnosti	Čistenie starého dekadentného poriadku a budovanie zbožnej spravodlivej spoločnosti na základe koránových princípov.	Očistenie starého dekadentného poriadku a výstavba zbožnej spravodlivej spoločnosti založenej na Koránových princípoch.

Zdroj: *Celso (2015, p. 265)*

Prepojenia medzi Boko Haram a inými islamistickými skupinami by mohli ešte viac prehĺbiť obavy o regionálnu bezpečnosť. Po tom, čo sa skupina v marci 2015 zaviazala k vernosti Islamskému štátu, USA posilnili svoju vojenskú pomoc a nasadili 300 vojakov do Nigérie v snahe pomôcť krajine v boji proti Boko Haram. Nigéria je najväčším africkým producentom ropy a stabilita v tejto krajine je dôležitá nielen pre regionálnu bezpečnosť, ale aj pre ekonomické záujmy USA.

Militantnosť územia, ktorým je delta Niger, bola poháňaná požiadavkami na nápravu životného prostredia a distribučného kapitálu. Delta Niger má zásoby ropy, ktoré od roku 1970 generovali pre Nigériu príjmy vo výške viac ako 400 mld. USD a pre ropné spoločnosti ďalšie miliardy USD ziskov (Aghedo & Osumah, 2009). Jej hostiteľské ropné spoločenstvá sa ocitli v chudobe a bojujú so silným znečistením. Tento paradox podnietil militantnosť (bojovnosť) v regióne. Ozbrojené povstanie začiatkom roku 2000 sa nieslo v znamení zajatia rukojemníkov a útok na ropné zariadenia. Hoci niektorí militanti v delte Niger stále zostali, od vyhlásenia amnestie pre kajúcnych bojovníkov v roku 2009 došlo k výraznému poklesu ich bojových aktivít. Na druhej strane sa povstanci skupiny Boko Haram zviditeľnili začiatkom roku 2000 sporadickými útokmi na policajné stanice. Medializácia sériových útokov začala až od júna 2009. Bojovníci delty Niger a Boko Haram boli nezamestnaní, nevzdelaní a chudobní. Na rozdiel od militantov z delty Niger, ktorí pochádzajú zo subkultúrnej skupiny Ijaw, príslušníci Boko Haram boli pôvodom z etnika Kanuri.

Militanti z delty Niger a Boko Haram majú vo svojom spôsobe fungovania spoločné črty aj odlišnosti. Obe skupiny si osvojili franšízový systém, pomocou ktorého

sa po spustení útokov prihlásia k zodpovednosti prostredníctvom tlačových správ (Agbo, 2011). Obe skupiny podnikajú útoky sofistikovanými zbraňami a výbušnami. Boko Haram je však pri realizácii útokov koordinovanejšia a jej ciele sa odlišujú od cieľov militantov z delty Niger. Hoci obe skupiny používajú rôzne násilné metódy na dosiahnutie svojich cieľov, ciele ich útokov sa líšia. Kým Boko Haram sa zameriava na slabé a tvrdé miesta, ako sú kostoly, banky, tržnice, parky, úrady a strategické vládne úrady, ako sú napr. hraničné priechody, militanti z delty Niger v podstate útočia na tvrdé miesta, ako sú napr. ropné zariadenia, ropné spoločnosti. Boko Haram údajne vykonal bombardovanie budovy Organizácie Spojených národov (OSN) v Abuji dňa 26. augusta 2011. Boko Haram takýmto spôsobom protestovalo proti úlohe USA pri pomoci nigérijskej vláde pri potláčaní terorizmu (Fabiya, 2011). Na rozdiel od militantov z delty Niger, ktorí sa pri svojich operáciách plavia v bludisku medzi potokmi a potôčkami, teroristi z Boko Haram používajú na útoky okrem iného aj vozidlá a motocykle. S motocyklami, ktoré sú na severe známe ako Achaba, sú povstalci z Boko Haram schopní po podniknutí útokov kľučkovať v preplnených mestách (Suleiman, 2011). Aj uplatňovaný samovražedný bombový útok zo strany Boko Haram sa navyše odlišuje od militantov z delty Niger, operačné stratégie spočívajú skôr v partizánskej vojne. Obe skupiny sú rozdielne vo vynaliezavosti. Povstalci Boko Haram sa údajne podieľali aj na budovaní tovární na výrobu výbušných zariadení a bômb na rôznych miestach vrátane štátov Kogi a Kano. Boko Haram na rozdiel od bojovníkov v delte Niger, využívali ženy, napr. Almajiri (žiačky koránu) ako kuriérky zbraní. Militanti z delty Niger ženy využívali len na pouličné protesty, obsadenie staníc slúžiacich na prietok ropy.

Odlišnosť medzi povstalcami skupiny Boko Haram a militantmi z delty Niger sa týka najmä vzťahov so zahraničnými teroristickými skupinami. Predpokladá sa, že skupina Boko Haram je operatívne prepojená s niektorými medzinárodnými teroristickými organizáciami vrátane AQIM, Al-Shabaab v Somálsku a ďalšími povstaleckými skupinami v Alžírsku a v Mali (Osumah, 2013a). Prijíma taktiku podpisu AQIM, ako je použitie improvizovaných výbušných zariadení prenášaných vozidlami (VBIED) pri útokoch na významné verejné ciele. Vedúci predstavitelia AQIM a Boko Haram vydali vyhlásenia, ktoré sa navzájom dopĺňajú a zaväzujú sa k vzájomnej podpore. Väzby Boko Haram na jadro Al-Káidy neboli dokázané. Na rozdiel od Al-Shabaab, ktorý sa v roku 2008 plne zhodoval s ideológiou a stratégiou Al-Káidy, sa Boko Haram zdržala oficiálneho zosúladenia s jadrom Al-Káidy, hoci prešla od sporadického násillia ku koordinovanejšej a okázalejšej stratégii (Soria, 2012, p. 8).

Reakcie štátnych orgánov na aktivity militantov delty Niger a Boko Haram boli spoločné. Nigérijský štát do veľkej miery interpretoval násilné aktivity ozbrojencov ako vážnu hrozbu pre národnú bezpečnosť a reaguje na ňu nasadením veľkého počtu vojakov. Silná vojenská prítomnosť v oboch oblastiach bola do veľkej miery spojená s represiami, zavražďovaním, masovým zatýkaním, zneužívaním, bitím, zadržiavaním, vraždením a ničením. V reakcii na bojovnosť militantov delty Niger nasadila Nigéria represívnu protiteroristickú stratégiu. V júli 2011 vytvorila Spoločná pracovná skupina (JTF-Joint Task Force) vojenský kordón (prepojenie vojenských síl) na časti severu a pokračovala v domových prehliadkach, následne zatkla a zastrelila podozrivých členov skupiny Boko Haram. V októbri 2012 JTF popravila 30 podozrivých členov skupiny Boko Haram a v novembri 2012 zabil ďalších 40 podozrivých teroristov. Vo februári 2013 JTF letecky zaútočila na vzdialené táborisko na severovýchode krajiny a zabila 17 podozrivých členov skupiny (LeVan, 2013).

Kameňom úrazu oboch povstaní – militantov z delty Niger a Boko Haram, boli kríza riadenia štátu, politická korupcia a lúpežníctvo. Neschopnosť nigérijského štátu efektívne zvládnuť otázku vylúčenia a marginalizácie v kombinácii s politickou krutosťou viedla radikálnych povstalcov k formulovaniu protihegemonických tém a možností. Stratégia boja proti terorizmu s nátlakovým vojenským nasadením a brutálnymi represiami, ktorá sa spája s niektorými zblíženiami v reakcii na dve domáce povstania, je založená na interpretácii povstaleckých aktivít nigérijskými orgánmi ako hrozby pre národnú bezpečnosť. Ako už bolo preukázané, Nigéria od koloniálnych čias prikladala nadmerný význam štátu, a nie ľudskej bezpečnosti. Je pochopiteľné, že tieto povstania sú politickou silou odolávajúcou politike hegemonickej výstavby, ktorá predznamenáva vážne ohrozenie politickej životaschopnosti Nigérie. Najmä povstanie Boko Haram je oveľa odvážnejšie a deštruktívnejšie ako bojovnosť v delte Nigeru. Napriek obavám z možného kolapsu však môže história zmeniť Nigériu na bezpečné útočisko, ak sa z toho poučí. Ak sa má zabrániť anarchii alebo občianskej vojne, ktorú tieto dve povstania reprezentujú, je potrebné zahájiť politický proces obnovy. Politická rekonštrukcia a udržateľná demokratická konsolidácia sú nepochybne bez ohľadu na ich výzvy tiež bolestivým procesom učenia sa a rozvoja. Ak má demokratizácia nadobudnúť svoju úplnú podstatu, riadenie sa nesmie vyznačovať politickou dravosťou, korupciou, necitlivosťou, zanedbávaním, marginalizáciou, vylučovacími tendenciami a neznašanlivosťou opozície. Na vyvolanie politickej obnovy je potrebný národný dialóg alebo konferencia (Aghedo & Osumah 2014, p. 211-220).

Do úradu prezidenta Nigérie nastúpil po voľbách v roku 2015 Muhammad Buhari, ktorého zámerom bolo zničenie skupiny Boko Haram. Nigérijskej armáde sa pomocou medzinárodnej vojenskej pomoci štátov Niger, Čad a Kamerun podarilo skupinu takmer úplne zničiť. Bojovníci, ktorí zostali, sa stiahli do lesa Sambisa a na ostrovy v Čadskom jazere. Víťazstvo bolo dosiahnuté prostredníctvom informačnej a technickej podpory francúzskej a americkej armády.

3.3 Reakcie vlády Nigérie a medzinárodného spoločenstva

Rozsah činnosti Boko Haram bol dôvodom prijatia celej rady prístupov za účelom riešenia vážnej situácie s dominanciou represívnych metód. Hlavné protiopatrenia Nigérijskej vlády sa sústredili na vojenské úsilie a prostriedky, ktoré nakoniec vyústilo v elimináciu Mohameda Yusufa. Je treba objektívne poznamenať, že ich efekt bol kontraproduktívny s konečným dôsledkom presunu činností Boko Haram a zvýšenia popularity hnutia. Spôsoby akými sa vláda snažila vysporiadať s hnutím boli spochybňované a metódy označené za antagonistické. Na základe zlepšenia bezpečnostných opatrení a uskutočnenej reformy bezpečnostných síl vláda Nigérie zvolila dva základné prístupy riešenia bezpečnostnej situácie, kde prvým boli rázne vojenské operácie za účelom úplného zničenia hnutia, ktoré vyústili v zabitie až stoviek ľudí a tisícom ranených. Tento prístup však priniesol aj kolaterálne dôsledky vo forme násilností, ktoré postihli aj široké masy nevinných obyvateľov. Práve tieto vojenské opatrenia mali za následok zvyšujúci sa počet sympatizantov hnutia.

Podľa Správy Ministerstva zahraničných vecí USA o praxi v oblasti ľudských práv za rok 2008 zverejnenej dňa 25. februára 2009 (USSD 2008 Report) sa nigérijskí vládni predstavitelia na všetkých úrovniach dopúšťajú závažného porušovania ľudských práv. K najzávažnejším problémom v oblasti ľudských práv patria nasledovné:

- obmedzenie práva občanov zmeniť svoju vládu;
- porušovanie práva na súkromie;
- používanie smrteľnej a nadmernej sily zo strany bezpečnostných síl;
- zabíjanie bezpečnostnými silami bez súdnych procesov;
- zabíjanie, ktorého sa dopúšťali príslušníci skupín občianskej sebaobrany;
- beztrestnosť bezpečnostných síl v súvislosti s porušovaním ľudských práv;

- znásilňovanie, mučenie a ďalšie neľudské, kruté a ponižujúce zaobchádzanie s väzňami, zadržanými a osobami, ktoré sú podozrivé zo spáchania trestných činov;
- ťažké a život ohrozujúce podmienky vo väzniciach a v centrách určených na zadržiavanie osôb;
- svojvoľné zatýkanie a predlžované zadržiavanie pred súdnym procesom;
- vplyv exekutívy na súdnictvo a korupcia v súdnictve;
- obmedzovanie slobody prejavu, tlače, zhromažďovania, pohybu a vierovyznania;
- domáce násilie a diskriminácia žien;
- znetvorovanie ženských genitálií;
- zlé zaobchádzanie s deťmi a ich sexuálne zneužívanie;
- násilie páchané v spoločnosti;
- regionálna, etnická a náboženská diskriminácia;
- obchodovanie ľuďmi kvôli nútenej práci a prostitúcii, a tiež detská práca;

Vojenská reakcia na aktivity Boko Haram predstavovala aj navýšenie výdavkov a masívne investície do Nigérijskej armády, ktoré reálne zlepšili spoluprácu a koordináciu silových zložiek. Avšak aj napriek tomuto pozitívnemu trendu, práve nedostatočné zdieľanie informácií všetkých zúčastnených zložiek participujúcich v úlohovom zoskupení na elimináciu Boko Haram bolo príčinou zlyhania.

Druhou umiernenou stratégiou Nigérijskej vlády bola snaha presvedčiť povstalcov k upusteniu od násilnosti. Prebehlo niekoľko vyjednávaní, ktoré boli podporené výraznými ekonomickými stimulmi. V roku 2013 pristúpila vláda k rozsiahlym amnestiám a spustil sa proces odzbrojovania členov hnutia Boko Haram. Aj napriek enormnému trojmesačnému úsiliu a výrazným ústupkom zo strany vlády sa nepodarilo dosiahnuť požadovaný výsledok.

Reakcia medzinárodného spoločenstva

Štáty susediace s Nigériou, vrátane Kamerunu, Nigeru a Čadu boli nútené čeliť regionálnej hrozbe a vytvorili spoločné úlohové zoskupenie za účelom ochrany svojho územia. Týmto sa stali aktivity Boko Haram medzinárodnou záležitosťou a nadobudli regionálnu dimenziu. Spojené štáty americké, Kanada a Veľká Británia do spoločného úsilia nevstúpili z dôvodov prepojenia hnutia na Al-Káidu a ostatné teroristické

organizácie. Avšak výsledky národných a regionálnych prístupov indikujú, že použitie hrubej vojenskej sily ako riešenia je neefektívne a navyše sa javí aj ako nevhodné pre dosiahnutie požadovaných výsledkov.

Reakcia USA

Podľa nadácie Heritage Foundation bola skupina Boko Haram vo vzťahu k silným hospodárskym, diplomatickým a vojenským vzťahom nadviazaným medzi USA a Nigériou v roku 2000 vážnou hrozbou pre záujmy USA. USA zaviedli niektoré prístupy určené na obnovenie bezpečnosti v Nigérii, uvádza Meehan (2012).

Jednou z iniciatív USA proti teroru v Afrike bolo Transsaharské protiteroristické partnerstvo (TSCTP). Išlo o program spoločnej pracovnej skupiny zameraný na porazenie terorizmu a zmarenie násilného extrémizmu v západnej a severnej Afrike, a to podporou spolupráce medzi západnou a severnou Afrikou. Ako mechanizmus sa TSCTP zameriava na diplomaciu, budovanie vojenských kapacít a hospodársky rozvoj so zapojením miestnych vlád. Zaoberá sa tiež vynútiteľnosťou práva a spravodlivosti, ako aj so senzibilizáciou civilného obyvateľstva na nebezpečenstvo spojenia s teroristickými skupinami. Na dosiahnutie úsilia sa TSCTP spolieha na ministerstvo zahraničných vecí USA, vrátane Pentagónu, USAID a ministerstvo spravodlivosti. Podľa Warnera (2014) je práve Flintlock vynikajúci protiteroristický manéver, ktorý každoročne organizuje africké velenie (AFRICOM) za účasti afrických, amerických a európskych vzdušných síl. Okrem vojenskej spolupráce, USA vytvárajú právne mechanizmy, ktoré môžu zastaviť financovanie Boko Haram.

V polovici roka 2013 sa USA, ktoré sú hlboko znepokojené situáciou, z dôvodu nárastu teroristických útokov v Nigérii a v ďalších krajinách kontinentu, rozhodli dať finančnú odmenu za Abubakara Shekua a ďalších teroristických vodcov v Afrike. Ministerstvo zahraničných vecí USA tak prostredníctvom svojho justičného programu prisľúbilo čiastku 7 mil. USD z 23 mil. USD za informácie vedúce k zajatiu Abubakara Shekua (Boko Haram), 5 mil. USD za Mokhtara Belmokhtara (Al-Káida) a Yahya Al-Hammama (AQIM), a 3 mil. USD za Malíka Abdela Karima (AQIM) a Oumara Oulda Hamahu (MUJAO), uvádza Aniemeka (2013).

Reakcia Spojeného kráľovstva

Nigéria, ako bývalá britská kolónia, bola vždy ekonomicky a politicky viazaná na Spojené kráľovstvo. Spolupráca Spojeného kráľovstva sa zameriava na vojenskú technickú pomoc a odborné poradenstvo. S približne 500 000 nigérijskými migrantmi vo Veľkej Británii upriamilo zabitie vojaka Lee Rigbyho v auguste 2013 dvoma britskými moslimami nigérijského pôvodu pozornosť britských úradov, ktoré sa odvtedy začali viac zaoberať pretrvávajúcou teroristickou krízou v Nigérii.

Spojené kráľovstvo v reakcii na neistotu v Nigérii podpísalo v roku 2013 päťročnú dohodu o spolupráci, Memorandum o porozumení (MOU), o boji proti terorizmu a o námornom pirátstve v delte Niger, uvádza Campbell (2014). Podľa Loweho (2013) je MOU dvojstranným paktom medzi Spojeným kráľovstvom a Nigériou zameraným na boj proti terorizmu a námornému pirátstvu predovšetkým v delte Niger, kde je každodenným problémom pašovanie ropy.

Podľa nigérijského ministerstva obrany, MOU môže pomôcť zmierniť krutosť spoločnosti Boko Haram a obmedziť pašovanie ropy, čo štátu spôsobuje významné ekonomické straty. Aj v auguste 2018 nadobudla spolupráca medzi Veľkou Britániou a Nigériou nový rozmer návštevou britskej premiérky Theresy Mayovej. Posledná návšteva britského premiéra v Nigérii bola výbornou príležitosťou na posilnenie hospodárskej spolupráce v prípade Brexitu a stanovenie plánu vojenskej spolupráce pre krajinu zdecimovanú terorizmom, zločincami a nelegálnym obchodom.

Spojené kráľovstvo sa podieľa aj na nigérijskom vojenskom výcviku. Sponzoruje vzdelávacie inštitúcie generálneho štábu, vrchných armádnych veliteľov a poskytuje vojenské zariadenia. Spojené kráľovstvo na Britskej akadémii obrany hostuje niekoľko nigérijských dôstojníkov. Od roku 2015 vycvičilo viac ako 30 000 nigérijských vojakov v stratégiách boja proti terorizmu, uvádza Watts (2018). Spojené kráľovstvo zasahuje aj v sociálnej a hospodárskej oblasti v Nigérii. V presvedčení, že sa vykonalo príliš veľa vojenských reakcií, Spojené kráľovstvo navrhuje, aby nigérijská vláda prijala prístupy reagujúce na sociálne a ekonomické aspirácie občanov. Podľa Camolli (2015) je v Nigérii zriadený britský poradný a výcvikový tím obrany za účelom technologického a organizačného zdokonalenia armády s cieľom udržiavať mier.

Reakcia Kanady

Kanada začala svoje akcie v Nigérii tým, že označila Boko Haram za teroristickú organizáciu v decembri 2013. Reakcia Kanady na Boko Haram sa zameriava na humanitárne prístupy a konsolidáciu spôsobilostí a schopností nigérijských bezpečnostných síl. Pretože Nigéria zažíva jedno z najťažších období svojej existencie, ohľadom sekulárneho partnerstva medzi Nigériou a Kanadou. Účelom partnerstva v humanitárnej oblasti je eliminovať bolesť obyvateľstva postihnutého útokmi Boko Haram. Pretože Boko Haram spôsobila vysídlenie tisícov ľudí zo severnej oblasti Nigérie, je rozhodujúce zapojenie Kanady do poskytovania núdzového bývania a prísunu potravín. V humanitárnej oblasti poskytla Kanada Nigérii v rokoch 2016 až 2017 sumu 110 mil. USD, s dodatočnou sumou 27 mil. USD v roku 2018. Kanada tiež hostila 10 000 nigérijských študentov ako ďalší spôsob spojenia týchto krajín. V rámci posilňovania spôsobilostí a schopností bezpečnostných síl nasledovalo po označení Boko Haram ako medzinárodnej teroristickej skupiny niekoľko opatrení, ktoré by pomohli Nigérii v boji proti terorizmu. Kanadský minister pre medzinárodný rozvoj počas návštevy Lagosu vyjadril pripravenosť Kanady sprevádzať Nigériu v boji proti terorizmu, uvádza Adebawale (2014). Kanadská podpora v Nigérii je citeľná prostredníctvom programu globálneho partnerstva (GPP) a budovania kapacít na boj proti terorizmu. Program sa zameriava na biologickú bezpečnosť v boji proti Boko Haram, použitie zbraní hromadného ničenia, bezpečnostný výcvik v oblasti vyšetovania a asistenčný výcvik pohraničných jednotiek.

Reakcia OSN

OSN prijíma dôležité opatrenia na podporu Nigérie v jej boji proti terorizmu. Podľa Boko Haram je OSN globálnym utláčateľom moslimov a zástancovia Boko Haram tvrdia, že pokiaľ bude Nigéria naďalej spolupracovať s OSN proti terorizmu, budú bojovať proti neveriacim. Pracovná skupina OSN boja proti terorizmu (CTITF), založená v roku 2005, bola zmenená čo sa týka angažovanosti v Nigérii, pretože krutosť Boko Haram sa zo dňa na deň stupňovala. Integrovaná pomoc pre boj proti terorizmu (I-ACT) podporuje nigérijskú vládu pri riešení konkrétnych potrieb krajiny v boji proti terorizmu, a aj pri presadzovaní globálnych protiteroristických prístupov OSN. Rada bezpečnosti OSN v roku 2014 odsúdila extrémistické násilie a požiadala všetkých svojich členov, aby zakázali akékoľvek činnosti, ktoré vedú k páchaniu teroristických aktivít v krajine aj v

zahraničí. Protiteroristický výbor OSN s ďalšími partnermi pracuje dlho s Nigériou a susednými krajinami s cieľom odstrániť terorizmus. Medzinárodné prístupy proti Boko Haram v Nigérii zatiaľ nespĺnili svoj cieľ, ktorým je odstránenie aktivít skupiny Boko Haram. Napriek úsiliu CTITF, MOU a TSCTP sa Boko Haram stále blíži k ohrozeniu stability Nigérie a regiónu Sahel. Zdá sa, že situácia v Nigérii sa ubera rovnakým smerom ako situácia v Mali. Protiteroristické prístupy, udržiavanie mieru a humanitárne úsilie ešte nedosiahli svoj cieľ, ktorým je odstránenie terorizmu a nastolenie mieru a bezpečnosti v Nigérii a v Mali.

4. Komparácia stratégií vlád Mali a Nigérie

Pohľad na jednotlivé prístupy v oboch krajinách poskytuje obraz efektivity výsledkov použitých vládnych opatrení. Úspechy a nedostatky všetkých aplikovaných prístupov ku kríze Tuaregov v Mali a kríze Boko Haram v Nigérii za účelom potlačenia terorizmu, organizovaného zločinu a povstactva by sme mohli zhrnúť do troch oblastí: vojenskej, politickej a ekonomickej. Prvotnou reakciou na povstalecké aktivity v Mali a Nigérii boli vojenské reakcie a v oboch krajinách dosiahli tieto vojenské operácie dočasné prerušenie teroristických a povstaleckých aktivít na operačnej úrovni. Treba zdôrazniť, že aj keď opatrenia za účelom riešenia krízy v Mali zaznamenali určitý politický a ekonomický úspech, z dlhodobého hľadiska dosiahnutia mieru boli označené ako neúspešné. Nigéria sa vo všeobecnosti zamerala primárne na vojenské riešenia s krátkodobým úspechom v dôsledku ktorých došlo k eskalácii násillia zo strany hnutia Boko Haram.

4.1 Stratégie vlády Mali

Vojenské riešenia smerujúce proti ambíciám vytvorenia Islamského štátu v Mali boli doposiaľ neúspešné aj keď priamo narúšali väzby povstalcov a teroristických skupín. Operácia Serval a intervencia v roku 2013 boli vnímané zahraničnými partnermi ako jednoznačný úspech a prišla v pravý čas keď bola existencia štátu Mali ohrozená džihádistickými skupinami.

Obrovskou taktickou výhodou bolo predchádzajúce rozmiestnenie francúzskych vojsk v Afrike, vynikajúce spravodajské informácie a dobrá koordinácia s misiou AFISMA. Operácia ochromila manevrovateľnosť povstaleckých skupín a znamenala dočasnú očistu územia od teroristov a od veľkého množstva zbraní. Za týmto úspechom bola perfektná súčinnosť vzdušných síl a pozemných jednotiek.

Avšak úspešné vojenské riešenie v Mali znamenalo z dlhodobého hľadiska aj narušenie bezpečnosti. Francúzska intervencia spôsobila expanziu teroristických útokov na misiu MINUSMA, zničenie veliteľstva skupiny G5 Sahel v Mopti a vytvorila nové vzťahy medzi teroristickými skupinami. Ďalším dôsledkom vojenských operácií bolo vytvorenie nových teroristických a povstaleckých skupín, z ktorých niektoré dodržiavali mierovú dohodu a poniektoré chceli naďalej pokračovať v džihadistickom boji. Posledným neúspechom vojenského riešenia boli novovytvorené formy proxy konfliktov v Mali. Vznikajúce organizácie samo obrany, ktoré boli podporované malijskou vládou prakticky nahrádzali chýbajúcu bezpečnostnú kapacitu samotného štátu a zastupovali jeho silové zložky. Plnili tak funkcie zabezpečenia bezpečnosti čo však neprinieslo pozitívny efekt.

Politické riešenia dosiahli v Mali značné výsledky a to prostredníctvom vyjednávania s povstalcami, ktorí akceptovali výzvu na mier a stabilitu. Dá sa konštatovať, že všetky politické úsilie a mierové dohody v Mali viedli k urovňaniu Tuaregského povstania. Tie vyriešili kritickú otázku zamestnanosti Tuaregov a to okamžitým spustením procesu ich reintegrácie do ozbrojených síl a polície. Integrácia rebelov do silových zložiek bola rýchlym riešením krízy a zároveň poskytla potrebný personál pre potreby zabezpečenia bezpečnosti územia. Ďalším benefitom bola decentralizácia administratívy, ktorá čiastočne riešila ambície Tuaregov. Posledným úspešným politickým riešením bola implementácia diplomatických nástrojov ECOWASu, ktorý sa podieľal vo veľkej miere na mierových vyjednávaniach a zohrával tak významnú úlohu pri riešení krízy v Mali.

Politické riešenia v Mali vytvorili do určitej miery bezpečnostný problém a skomplikovali tak celkovú situáciu. Už spomínaná integrácia povstalcov do armády, ktorá mala znamenať podporu stability priniesla zároveň aj bezpečnostnú hrozbu napadnutia inštitúcií. Je viac než pravdepodobné, že integrované a reintegrované skupiny Tuaregov boli súčasťou nepokojov a participovali na ich rebélii. Ďalším nedostatkom politického riešenia bolo značné vojenské oslabenie severného regiónu Mali a to znížením prítomnosti vojsk v strategických mestách severu. Významným chybným

rozhodnutím bolo taktiež vyňatie teroristických skupín Ansar Dine, AQIM, MUJAO z mierového procesu v rokoch 2013 až 2015, čo viedlo k teroristickým útokom nielen na severe, ale aj v centrálnej časti krajiny.

Mali zaviedlo ekonomické riešenia za účelom zvrátenia procesu neustále opakujúceho sa povstactva Tuaregov. Tieto ekonomické mechanizmy rozvoja severného regiónu zároveň poskytli príležitosť obohatenia sa úzkeho okruhu jedincov blízkeho vláde. Ekonomické opatrenia založené na mierovej dohode medzi vládou Mali a povstalcami však viedli k rozvoju severného regiónu a k sociálnej reintegrácii rebelov do spoločnosti. Základom týchto opatrení bolo poskytnutie značnej finančnej podpory, alokácia finančných prostriedkov do podpory podnikateľského prostredia a podpora menších podnikateľov z radov povstalcov. Hoci nedošlo k úplnému naplneniu mierovej dohody s povstalcami ekonomické opatrenia priniesli pozitívny efekt v oblasti potierania rozdielu rozvoja severu a juhu krajiny. Ďalšími efektívnymi nástrojmi boli aplikácia rozvojových programov severu a špecifické daňové úľavy určené pre severný región za účelom vytvorenia bezpečnejšieho podnikateľského prostredia a súčasne povzbudenia prípadných domácich, alebo zahraničných investorov. Ekonomické riešenia však ponúkli len krátkodobé pozitívne výsledky vďaka nestabilite prostredia, chybné diverzifikácii finančnej podpory a nesprávne spusteniu rozvojových programov. Posledné spomínané boli riadene nekvalifikovaným a nedostatočne vybaveným riadiacim personálom pracujúcim v prostredí s minimálnou infraštruktúrou.

Už spomínaná nestabilita prostredia severu Mali bola prvou príčinou, zodpovednou za stav, že rozvojové programy zamerané na rekonštrukciu severného regiónu trvali krátkodobo a vyžadovali si neustály prísun kapitálu na udržanie ich životaschopnosti. Táto finančná nedostatočnosť viedla k neúspechu týchto rozvojových programov a nakoniec ich zániku. Absencia akýchkoľvek zahraničných investícií do severného regiónu Mali bola taktiež príčinou nízkych finančných aktivít. Chybná diverzifikácia finančných prostriedkov a slabé zastúpenie vlády na severe krajiny boli druhou príčinou zlyhania ekonomických opatrení. Finančná deprivácia v konečnom dôsledku znamenala opakujúci sa cyklus konštrukcie a rekonštrukcie severu krajiny.

4.2 Stratégie vlády Nigérie

V Nigérii predstavovali preferované vojenské opatrenia krátkodobý úspech a viedli k oslabeniu operačných aktivít Boko Haram. Nedošlo teda k jednoznačnému potlačeniu terorizmu a nastoleniu mieru a stability v krajine. Z tejto perspektívy boli vojenské riešenia označené ako neúspešné a v konečnom dôsledku viedli k eskalácii násilia, posilneniu zbytku organizácie a následnému vytvoreniu ďalších skupín, ktoré boli odhodlanejšie ako ich predchodca. V Nigérii bol úspech vojenského riešenia zaznamenaný v prvých mesiacoch kampane vojenských operácií smerovaných proti Boko Haram. Smrť vodcu a ostatných významných členov hnutia znamenali obrovskú stratu a vládne vojenské operácie výrazne znížili dodávky zbraní do krajiny. Národne ako aj medzinárodne protiteroristické operácie však vyústili k radikalizácii hnutia Boko Haram v Nigérii a následnému šíreniu jeho násilia do zahraničia. Zbytočné úmrtia nevinného civilného obyvateľstva a násilnosti zapríčinené vládou v rámci vykonávania protiteroristických zásahov prispeli k zmene vnímania hnutia zo strany populácie, ktorí ho začali považovať za bezpečné útočisko. Nigérijská vláda aj napriek tomuto negatívne trendu považovala tento prístup za maximálne úspešný a efektívny.

Politické pokusy o zmier s Boko Haram dopadli neúspešne a nepodarilo sa dosiahnuť tak očakávanú mierovú dohodu. Z tohto pohľadu bolo politické riešenie krízy v Nigérii označené za neúspešné. Zlyhanie vojenského a politického riešenia tak prinútilo vládu pristúpiť k iniciatíve vo forme vyjednávania. Nigérijská vláda navrhla súčasne program rozsiahlych amnestií, ktoré boli štedré, ale ku konečnej dohode s hnutím nakoniec nikdy nedošlo. Všetky politické riešenia Nigérijskej vlády a medzinárodného spoločenstva viedli k internacionalizácii hnutia a k zvýšeniu jeho operačnej aktivity v Afrike. Vyjednávania a súčasne zavedené sankcie zo strany OSN, Spojených štátov amerických a Kanady priniesli opačný efekt. Opatrenia OSN viedli k medzinárodnej popularite, prehĺbili kontakty s ostatnými teroristickými organizáciami a boli príčinou agresívnejších útokov Boko Haram na strategické ciele vlády, školy, trhy, obchody a administratívne budovy.

Nigéria na rozdiel od Mali nebola schopná implementovať žiadne ekonomické nástroje z dôvodu zlyhania politických riešení. Za zmienku však stojí úspešnosť opatrení, ktoré kontrolovali financovanie terorizmu a výrazne ovplyvnili krádeže dobytku a prepádávanie bánk.

Na základe analýzy opatrení vojenskej, politickej a ekonomickej sféry by sme mohli konštatovať, že ich implementácia si vyžaduje citlivý prístup zhodnotenia preferencie a selekcie tej ktorej oblasti, kde sa ideálnym riešením javí ich vzájomné prelínanie sa, ako aj ich správne načasovanie. Koncentrácia na špecifickú metódu je podľa nášho názoru neefektívna nakoľko vedie ku eskalácii vplyvu ostatných sfér.

4.3 Vyhodnotenie stratégií vlád Mali a Nigérie

Realita súčasnosti poukazuje na to, že v boji proti radikalizmu nedokážu ani najlepšie postupy zabrániť šíreniu tejto „epidémie“. Nárast sociálneho napätia je jej živnou pôdou. Ako môžeme vidieť eskalácia sociálneho napätia prebieha postupne a na zhoršovaní tohto stavu sa podieľa hospodárska, finančná, politická a morálna kríza.

Na riešenie bezpečnostných hrozieb a s nimi spojených rôznych problémov či kríz môže byť účinné protiopatrenie v podobe prevencie radikalizácie (counter-radicalization) a deradikalizácia (de-radicalization). Prvý pojem je súborom profylaktických opatrení a projektov, ktoré sú zamerané na predchádzanie radikalizácie a jej zabráneniu. Uvedené postupy zahŕňajú celospoločenské projekty a čiastkové programy orientované na sociálnu oblasť. Druhý pojem je súborom metód a opatrení, ktoré slúžia k odpútaniu osoby od radikálnych úmyslov a myšlienok, predovšetkým ochoty použiť rôzne typy násilia a agresívnych aktov. Ide o tzv. odchodné programy (exit programmes), ktoré slúžia k upusteniu od ideologicky motivovaného násilia, extrémizmu a umožňujú reintegráciu do spoločnosti.

Analýzou dvoch prípadových štúdií - Boko Haram v Nigérii a Nestabilita v Mali, sme zistili, že v krajinách postihnutých konfliktami a nestabilných krajinách sú štátne štruktúry nedostatočné, príp. zlyhávajú. Štát sa tak nedokáže venovať svojim základným funkciám, ktorými sú ochrana ľudských práv a základných slobôd, dodržiavanie zásad právneho štátu, znižovanie chudoby, zabezpečenie ochrany a bezpečnosti svojho obyvateľstva, zabezpečenie legitímneho prístupu k politickej moci transparentným a spravodlivým spôsobom, poskytovanie verejných služieb a riadenie zdrojov.

V úvode predkladanej práce sme stanovili výskumnú otázku: „Čo môže elita, bezpečnostné sily a civilné organizácie urobiť pre riešenie príčin terorizmu, povstaleckých aktivít a organizovaného zločinu, a ako môžu zúčastnení aktéri zlepšiť bezpečnostné prostredie v Mali?“, na ktorú sme hľadali odpoveď.

Zhodnotenie úspešných a neúspešných vojenských, politických a ekonomických riešení poukazuje na skutočnosť, že žiadne z riešení nemôže byť samostatne efektívne. V predchádzajúcej kapitole sme vyjadrili názor, že ideálnym riešením bude ich vzájomný prienik a citlivosť načasovania. Zároveň však treba poznamenať, že vlády oboch krajín dosiahli určité pozitívne výsledky. Je preto správne predpokladať, že je nevyhnutné pristupovať k riešeniu ako kombinácii opatrení pokiaľ sa chce Mali vyhnúť chybám z minulosti. V prípade Malijskej krízy je dôležité si uvedomiť význam kombinácie opatrení smerujúcich na rozvojové programy, vzdelávanie mladých, zamestnanosť, podporovanie mechanizmov odstraňujúcich korupciu a posilnenie činnosti armádnych síl a bezpečnostných zložiek. Podľa nášho názoru je potrebné si zo strany vládnych elít uvedomiť potrebu fungujúcej inštitúcie obrany štátu ako koordinačného nástroja silových zložiek štátu a ich efektívneho využitia. Medzirezortná interakcia a vzájomná spolupráca by mala byť bežnou praxou implementácie a dodržiavania obrannej stratégie štátu.

Prechod k stabilite môže trvať desaťročia. Východiskom je vykonávanie programov spolupráce a poskytovanie okamžitej, pružnej a hlavne účinnej pomoci, aby vynaložené zdroje organizácii a inštitúcií, ako sú OSN, AÚ, ECOWAS, EÚ a ďalších miestnych a zahraničných aktérov priniesli maximálny úžitok. Medzinárodné spoločenstvo vrátane mnohonárodnostných spojených síl je aktívne v regionálnej podpore, ale na riešenie situácie by sa malo vyvíjať viac koordinačného úsilia. Rozvojové programy by mali prebiehať vo všetkých regiónoch krajiny simultánne s dostatočným a kontinuálnym finančným krytím, za účelom dosiahnutia rovnomernej ekonomickej nezávislosti a rastu. Z tohto dôvodu považujeme za nevyhnutné vybudovanie infraštruktúry a rozvoj energetického sektora.

Malijská vláda by mala alokovať značné finančné prostriedky do rozvoja, vybavenia a výcviku svojich bezpečnostných zložiek pokiaľ chce uspieť v boji proti terorizmu, organizovanému zločinu a povstalectvu. Z dôvodov hybridných, asymetrických a informačných hrozieb je potrebné zvýšiť operačné kapacity bezpečnostných zložiek. Značné materiálne vybavenie by malo smerovať do úlohového zoskupenia síl, protiteroristickým jednotkám a spravodajským organizáciám. Vojenské riešenia by mali byť diverzifikované a je potrebné podporiť inovácie vojenských spôsobilostí. Týmito opatreniami sa predíde intervenciám a pre riešenie krízových situácií by bola z nášho pohľadu dostačujúca len prevencia.

Jedným z najdôležitejších krokov ktoré by mali byť podniknuté je reforma už spomínaných spravodajských organizácií. Zlyhanie protiteroristických opatrení v Nigérii

bolo z dôvodu nedostatočnej výmeny spravodajských informácií medzi armádnymi silami a bezpečnostnými zložkami. V prípade Mali je potrebné vytvoriť centrálnu spravodajskú agentúru zastrešujúcu jednotlivé podriadené služby za účelom zabezpečenia kontroly toku všetkých informácií čím by sa zároveň zabránilo ich zneužitiu pre účely diskreditácie politických oponentov.

V neposlednom rade je veľmi dôležitý rozvoj civilno-vojenských vzťahov. Civilno-vojenská spolupráca je jednou zo slabín malijských ozbrojených síl. Podľa nášho názoru je táto sféra vo všeobecnosti široko podceňovaná ako efektívny prostriedok boja proti terorizmu, organizovanému zločinu a povstalectvu, a malo by sa jej venovať omnoho viac pozornosti. Z perspektívy malijskej krízy má táto spolupráca obrovský význam, keďže protivníci sú súčasťou populácie a ani súčasne technologické prostriedky nevedia zabezpečiť riešenie hore uvedených hrozieb bez pomoci a aktívnej participácie lokálneho obyvateľstva.

Posilnenie civilnej a regionálnej spolupráce je odporúčením vychádzajúcim z faktu, že terorizmus, organizovaný zločin a povstalectvo sú trans-národné hrozby. Implementácia spoločných operačných stratégií a koordinované vojenské úsilie môže prispieť k výraznému posunu riešenia otázok bezpečnostných hrozieb.

Civilné spoločnosti sú ukazovateľom efektívnosti nakladania s mocou v oblasti vojenskej, exekutívy, legislatívy a práva. Civilné organizácie, médiá a nevládne organizácie predstavujú dôležité súčasti procesu kontroly a svojím sledovaním aktivít ozbrojených síl a bezpečnostných zložiek môžu okamžite poukázať na porušenie pravidiel. Typickým príkladom bolo zneužitie moci ozbrojených zložiek a porušovanie ľudských práv počas vojenských operácií v Nigérii.

Sledovanie a zdieľanie štátnych záležitosti a vzťahov prostredníctvom domácich a medzinárodných médií je nevyhnutným predpokladom kontroly riadenia štátu zo strany elít. Už spomínané zdieľanie informácií s medzinárodným prostredím umožňuje okamžitú reakciu zo zahraničia v prípade potreby. Efektivita fungovania médií by mala byť podporená zo strany vlády v rámci legálneho rámca slobody médií a prejavu.

Podobne ako médiá aj neziskové organizácie hrajú dôležitú úlohu v procese posilňovania inštitúcií a upevnenia kontroly fungovania systému. Kooperácia neziskových organizácií a civilných organizácií posilní kontrolu civilných zamestnancov ako aj zamestnancov vlády, čím upriamuje pozornosť na ich zodpovedné vykonávanie svojich funkcií. Vytvorením spoločného zoskupenia môžu neziskové organizácie identifikovať potreby civilných organizácií. V súvislosti s ich kompetenciou, neziskové

organizácie zabezpečujú výcvik a semináre posilňujú tak proces kontroly činnosti vládnych elít a medzinárodne neziskové organizácie poskytnú svojim príslušným krajinám informácie o prípadnom zlyhaní.

Zvýšenie gramotnosti, vzdelanosti a zamestnanosti sú bezpochyby predpokladom nižšej náborovosti do radov vzbúrencov. Poniektorí potenciálni teroristi sú selektovaní už priamo v školách, je preto potrebné myslieť na okamžitú integráciu študentov do prostredia pracovného trhu. Vzdelanie je predpokladom pracovných príležitostí a mladým ľuďom do určitej miery znemožní pridať sa na stranu povstalcov, keďže dôvodom v pozadí je nedostatočná sebarealizácia. Takže stabilita v Mali je v priamom vzťahu s pracovným uplatnením mladých ľudí v regióne za predpokladu, že vláda bude kontinuálne pracovať na zlepšení ich životných podmienok. V opačnom prípade budú živnou pôdou pre náboženských radikálov, ktorí im vedia zabezpečiť sociálny status a uspokojiť ich túžbu pomstiť sa spoločnosti, z ktorej boli vylučovaní.

Záver

Terorizmus a nadväzujúce bezpečnostné problémy je potrebné skúmať multiodborovo, a najmä v spojitosti s ďalšími bezpečnostnými fenoménmi a sociálno-patologickými javmi. Takéto javy môžu signalizovať potenciálne riziko, ktoré sa môže stať prekursorom oveľa závažnejších násilných aktivít. V súčasnosti je diskutovanou témou prepojenie a väzby zločineckých štruktúr a kriminálnych skupín so svetom extrémistických organizácií a terorizmu. Ide o tzv. „crime terror nexus“. Skupiny, ktoré páchajú trestnú činnosť na úseku drogovej alebo násilnej kriminality môžu v určitom okamihu predstavovať zaujímavého partnera pre teroristické organizácie, ktorým zabezpečia agendu a tiež krytie. V mnohých zločineckých organizáciách môžu teroristické organizácie nájsť budúcich oddaných bojovníkov alebo nasledovníkov.

Severovýchodné Mali je oblasť s dlhou históriou bohatou na konflikty. S pádom kolonializmu v tejto oblasti prišlo k vyhroteniu situácie, nakoľko sa v novo vzniknutom štáte museli zničiť dve úplne odlišné kultúry, a to v období ekonomického úpadku. V priebehu desaťročí pretrvával stav, ktorý viedol k ozbrojeným konfliktom. Etnicita v Mali bola primárnou príčinou vyhlásenia štátu Azawad a bola podporená aj nízkou ekonomickou úrovňou. Eskalácia tejto krízy však nastala, keď opustila hranice problému, a to smerom k otázkam radikálneho islamu.

Bolo to povstanie Tuaregov, ktoré prinútilo malijské úrady prijať niekoľko reakcií na potlačenie situácie. Malijskí medzinárodní partneri, od Európy po USA a OSN, prispeli stratégiami, zdrojmi aj ľudskou silou na potlačenie hrozieb na severe Mali. Vojenské, diplomatické a ekonomické prístupy v mierových dohodách a rozvojových projektoch boli účinné pri ukončení konfliktu na severe Mali a neskôr si vyžiadali zapojenie medzinárodného spoločenstva do procesu. Ak ide o medzinárodné reakcie, pri riešení krízy došlo k významným zmenám. Je však stále potrebné vyvinúť ďalšie úsilie v záujme stability Mali.

Keď sa zrúti štát, nastáva rozpad zákona a poriadku, a unášanie sa stáva spôsobom prežitia. To je prípad, Nigérie, Mali, Somálska a ďalších krajín. Najskôr sú unášaní miestni obyvatelia za účelom financovania povstaleckých skupín. Avšak keď sa krajiny prepadli do občianskej vojny a bohatí ľudia odišli do cudziny, hlavným zdrojom príjmov pre mocných ľudí - džihádov, vojenských veliteľov, miestnych podnikateľov, kriminálne skupiny - sa stali cudzinci.

Naša práca sa zameriava na problematiku zložitosti prepojenia terorizmu, organizovaného zločinu a povstalectva. V pozadí väčšiny krívd páchaných na povstalcoch stojí spôsob vládnutia. Vláda preto zohráva hlavnú úlohu vo vytvorení nevyhnutých podmienok pri zabezpečení základných potrieb populácie tak potrebných pre rozvoj a stabilitu krajiny.

V zmysle konkrétnych doporučení je nevyhnutné, aby armáda, elity a civilné organizácie spoločne predstavovali autoritu potrebnú pre demokraciu. Vojenské zložky by mali prejsť procesom vzdelávania za účelom zlepšenia schopnosti čeliť súčasným hrozbám, zvýšiť svoju akcieschopnosť a modernizovať svoje materiálne vybavenie. Zároveň je nanajvýš nutné, aby sa vyvarovali porušovania ľudských práv pri plnení svojich úloh a plne akceptovali civilné authority. Spravodajské služby by mali byť schopné efektívnej koordinácie, výmeny informácií a byť pripravené na civilnú účasť v organizačnej štruktúre. Z tohto dôvodu musí byť vláda pripravená poskytnúť bezpečnostným zložkám nevyhnutné vybavenie pre dosiahnutie svojich cieľov, zabezpečiť právne zázemie na boj proti korupcii a implementovať mechanizmy kontroly celého bezpečnostného aparátu krajiny. Na adresu efektivity civilných organizácií je potrebné zabezpečiť vhodné podmienky na to, aby nedošlo k ich politickej manipulácii. Kombinácia účinných vojenských, politických a ekonomických opatrení s dostatočnou regionálnou a medzinárodnou spoluprácou sú z nášho pohľadu predpokladom pomoci Mali odpovedať na súčasné hrozby prehlbujúce krízu a nestabilitu v krajine.

Úsilie medzinárodného spoločenstva by malo byť zamerané na obnovenie správy vecí verejných v Mali. To zahŕňa nielen podporu politického procesu, ale aj hospodársku obnovu a stabilizáciu vrátane vojenských podporných misií. Bývalý zástupca náčelníka štábu vzdušných síl malijskej armády a hovorca vojenskej chunty Ismaël Wagué, stojacej za odstránením prezidenta Ibrahima Boubacara Keitu prisľúbil, že pohyby ozbrojených síl budú musieť byť rešpektované vnútrozemskými aj medzinárodnými partnermi. Zároveň partnerov uistil, že misia OSN, francúzska misia „Barkhane“ a skupina G5 Sahel zostanú partnermi pre stabilitu a znovunastolenie bezpečnosti.

Eskalácia napätia a nestability v Mali, spolu so vstupom radikálneho islamu do tohto prostredia, by mohla podnietiť všetkých domácich a zahraničných aktérov k spoločnému a efektívnemu konaniu. V budúcnosti sa ako vhodná javí integrácia, príp. funkčná autonómia tuaregskych oblastí.

Zoznam použitej literatúry

Abubakar, Yusuf. (2016). A Comprehensive Review of African Conflicts and Regional Interventions [CRACRI]. *African Union Commission and APSTA Secretariat*, 2018. 264 p. ISBN 978-9966-1789-6-1.

Adebowale, Segun. (2014). Canada to Assist Nigeria in Fighting Terrorism - Minister. *Eagle*, last modified May 7, 2014. DOI: <https://theeagleonline.com.ng/canada-to-assist-nigeria-in-fighting-terrorismminister>.

Alda, Erik - Sala, L. Joseph. (2014). Links Between Terrorism, Organized Crime and Crime: The Case of the Stahel Region. *Stability: International Journal of Security & Development*, 3(1): 27, pp. 1-9, DOI: <http://dx.doi.org/10.5334/sta.ea>.

Alvarado, David. (2012). Independent Azawad. *Notes internacionals CIDOB*, č. 54. DOI: http://www.operationspaix.net/DATA/DOCUMENT/7205~v~Independent_Azawad__T_uaregs_Jihadists_and_an_Uncertain_Future_for_Mali.pdf.

Aniemeka, W. Chuka. (2013). U.S. Puts \$ 7 m bounty on Boko Haram leader, Abubakar Shekau, Online Nigeria, last modified March 6, 2013. DOI: <https://news2.onlinenigeria.com/headline/290462-us-puts-7mbounty-on-b%E2%80%99haram-leader,-shekau>.

Avoine, Anctil Priscyll. (2012). *Insurgencies in Northern Mali: A Tentative Assessment on the Current Conflict*. UK: John & Elnora Ferguson Centre for African Studies (JEFCAS) - University of Bradford, 2012. 20 p.

Baldaroa, Edoardo. (2017). A dangerous method: how Mali lost control of the north, and learned to stop worrying. Draft Version of an Article Published in *Small Wars and Insurgencies* 29:3, p. 579-603 (2018). DOI: https://www.academia.edu/37574073/Mali_Dangerous_Method_21_01_edit_1_output.

Blanco, Lopez Manuel. (2013). The Malian and Sahel Crisis. DOI: https://www.academia.edu/21161257/The_Sahel_and_the_Malian_crisis.

Borum, R. (2011). *Radicalization into Violent Extremism II: A Review of Conceptual Models and Empirical Research*. *Journal of Strategic Security* 4, no. 4 (2012), 37-62.

DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1944-0472.4.4.2>

Bourrie, Mark. (2016). *Vražedná hra. Jak Islámský stát láká nové bojovníky*. 1. vyd. Brno: CPress, 2016. 239 s. ISBN 978-80-264-1311-0.

Celso, N. Anthony. (2015). The Islamic State and Boko Haram: Fifth Wave Jihadist Terror Groups. *Orbis*, Vol. 59, Issue 2, 2019, pp. 249-268. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.orbis.2015.02.010>.

Chmelík, Jan a kol. (2004). *Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu*. Praha: Linde, 2004. 185 s. ISBN 80-7201-480-3.

Comolli, Virginia. (2015). The Regional Problem of Boko Haram. *Survival* 57, no. 4 (2015): 111–113. DOI: [10.1080/00396338.2015.1068560](https://doi.org/10.1080/00396338.2015.1068560).

Deset, Miloš. (2016). *Prostriedky zabezpečovania informácií dôležitých pre trestné konanie a právo na súkromie*. Trnava: Typy Universitatis Tyrnaviensis, 2016. 207 s. ISBN 978-80-8082-995-7.

Duursma, Allard. (2018). Information Processing Challenges in Peacekeeping Operations: A Case Study on Peacekeeping. *International Peacekeeping*, Vol. 25, No 3, 2018, pp. 446-468. DOI: <https://doi.org/10.1080/13533312.2018.1446757>.

Európska rada. (2019). „Región Sahel je pre EÚ a jej členské štáty strategickou prioritou“: Rada prijala závery. In [Consilium.europa.eu](https://consilium.europa.eu) [online]. 13. 05. 2019 [cit. 2021-02-17]. Dostupné na internete: [<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2019/05/13/the-sahel-is-a-strategic-priority-for-the-eu-and-its-member-states-council-adopts-conclusions/>](https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2019/05/13/the-sahel-is-a-strategic-priority-for-the-eu-and-its-member-states-council-adopts-conclusions/).

Európska rada. (2020). EUTM Mali: Rada predĺžila výcvikovú misiu, rozšírila jej mandát a zvýšila rozpočet. In Consilium.europa.eu [online]. 23. 03. 2020 [cit. 2021-02-18]. Dostupné na internete: <<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2020/03/23/eutm-mali-council-extends-training-mission-with-broadened-mandate-and-increased-budget/>>.

Foreign and Commonwealth Office. (2013). Traffickers and terrorists: drugs and violent Jihad in Mali and the wider Sahel, FCO Research Analyst Paper, October 2013. DOI: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7f4647c0-abf4-4fb2-bb90-51b7475e1546/language-en>.

Guitta, O. (2010). Al-Qaeda in the Islamic Maghreb: A Threat for the West. *Defence Against Terrorism Review*, vol. 3, no. 1: 53-70. ISSN: 1307-9190.

Haugegaard, Rikke. (2017). Sharia as 'Desert Business': Understanding the Links between Criminal Networks and Jihadism in Northern Mali. *Stability: International Journal of Security & Development*, 6(1): 4, pp. 1–15, DOI: <https://doi.org/10.5334/sta.494>.

Hemmingsen, A.S. , (2015). *DIIS REPORT (2015: 15)*, Danish Institute for International Studies. *THE DANISH APPROACH TO COUNTERING AND PREVENTING EXTREMISM AND RADICALIZATION*. DOI: <http://www.diis.dk>.

Hoffman, Bruce. (2007). The cult of the insurgent: its tactical and strategic implications. *Australian Journal of International Affairs*, Vol. 61 (2007), No. 3, s. 312–329.

Ivor, Jaroslav (ed.). (2014). *Spoločnosť proti terorizmu*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2014. 469 s. ISBN 978-80-7380-546-3.

Janků, Martin - Zelinka, Petr. (2009). *Hybridní aktér: nový fenomén na poli nestátních aktérů*. Mezinárodní vztahy. Roč. 44, č. 4 (2009), s. 35-60. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2009. ISSN 0323-1844.

Juergensmeyer, Mark. (2000). *Terror in the Mind of God: The Global Rise of Religious Violence*. Berkeley: University of California Press, 2000. 316 p. ISBN 0-520-22301-2.

Karlsrud, John. (2016). *Mali*. The Oxford Handbook of the Responsibility to Protect, June 2016. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780198753841.013.42.

Klíma, Jan. (2012). *Dějiny Afriky: vývoj kontinentu, regionů a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012. 688 s. ISBN 978-80-7422-189-7.

Lecocq, Baz. (2013). Mali: This is Only the Beginning. *Georgetown Journal of International Affairs*, Vol. 14, No. 2, Summer/Fall 2013, pp. 59-69. DOI: https://www.academia.edu/22285125/2013_Mali_this_is_only_the_beginning_Georgetown_Journal_of_International_Affairs_Summer_Fall_59_69.

Loretta, Napoleoni. (2017). *Obchodníci s lidmi: Jak džihádisté a ISIS proměnili únosy a pašování uprchlíků v miliardový byznys*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 2017. 219 s. ISBN 978-80-7429-901-8.

Lowe, Mark. (2013). Nigeria, UK Sign MOU on Security. *The Maritime Security Review* (March 2013). DOI: <http://www.marsecreview.com/2013/03/15640/>.

Mareš, Miroslav. (2005). *Terorismus v ČR*. 1. vyd. Brno: Centrum strategických studií, 2005, 476 s. ISBN 80-903333-8-9.

Maru, Taddele Mehari. (2013). African-Led International Support Mission in Mali (AFISMA): Military ahead of Politics. *Al Jazeera Center of Studies*, 2013, pp. 1-6. DOI: <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2013/02/20132148940690455.html>.

Mazzitelli, L. Antonio. (2007). Transnational organized crime in West Africa: the additional challenge. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs)*, vol. 83, no. 6, 2007, pp. 1071–1090. DOI: <http://www.jstor.org/stable/4541911>.

McCoy, Terrence. (2014). Paying for terrorism: Where does Boko Haram gets its money from? *The Independent*, Last modified June 6, 2014. DOI: <https://www.independent.co.uk/news/world/africa/paying-forterrorism-where-does-boko-haram-gets-its-money-from-9503948.html>.

Meehan, Patrick. (2012). Boko Haram: An Overlooked Threat to U.S. Security. The Heritage foundation, last modified July 24, 2012 DOI: <http://www.heritage.org/terrorism/report/boko-haram-overlookedthreat-us-security>.

Mika, J. Otakar. (2003). *Současný terorismus*. 1. vyd. Praha: TRITON, 2003. 92 s. ISBN 80-7254-409-8.

Nolte, Ernst. (2018). *Islamismus*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2018. 272 s. ISBN 978-80-7325-434-6.

Norte, Andrew. (2013). „The fish rots from the head down: The global drugs trade and the erosion of the Malian state“, ODI Blog, 18 March 2013. DOI: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7f4647c0-abf4-4fb2-bb90-51b7475e1546/language-en>.

Pezard, Stephanie & Shurkin, Michael. (2015). Achieving Peace in Northern Mali. Past Agreements, Local Conflicts and the Prospects for a Durable Settlement. Santa Monica (California): RAND Corporation, 2015. 108 p. ISBN 978-0-8330-8823-9.

Puhl, Jan. (2021). *Ein Desaster in Libyen, erfolglos in Mali*. In Spiegel.de [cit. 2021-03-11]. DOI: <https://www.spiegel.de/politik/ausland/libyen-und-mali-studie-kritisiert-einsatz-von-deutschland-und-frankreich-a-4ba2c41e-631b-4ef4-a87a-97c53ca30992>.

Raphaeli, N. (2008). *Financing of Terrorism: Sources, Methods and Channels*. Global Terrorism, Volume IV, s. 167, 174. ISBN 978-1-4129-3603-3.

Shurkin, Michael. (2019). Mali Violence Shows Limits of Intervention. In rand.org [online]. 22. 11. 2019 [cit. 2021-03-31]. DOI: <https://www.rand.org/blog/2019/11/mali-violence-shows-limits-of-intervention.html>.

Silber, D. & Mitchel, B. A. (2007). *Radicalization in the West: The homegrown Threat*. Intelligence Division. The New York City Police Department (NYPD), 2007. DOI: [http://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/public_information"NYPD_Report_Radicalization_in_the_West.pdf](http://www.nyc.gov/html/nypd/downloads/pdf/public_information).

Solomon, H. (2015). Ansar Dine in Mali: Between Tuareg Nationalism and Islamism. In: *Terrorism and Counter-Terrorism in Africa*. New Security Challenges Series. Palgrave Macmillan, London. DOI: http://doi.org/10.1057/9781137489890_4.

Stigall, E. Dan. (2015). The French Military Intervention in Mali, Counter-Terrorism, and the Law of Armed Conflict. *Military Law Review* 223, no. 1 (Jan. 2015): 13. DOI: <https://www.researchgate.net/publication/292401372>.

Teynor, J. Alexander. (2021). Mali: The Tradeoff Between Impartiality and Military Aid. In *Smallwarsjournal.com* [online]. 01. 06. 2021 [cit. 2021-03-30]. DOI: <https://smallwarsjournal.com/index.php/jml/art/mali-tradeoff-between-impartiality-and-military-aid>.

Tobie, Aurélien, (2017). *Central Mali: Violence, Local Perspectives and Diverging Narratives*, (2017/5) *SIPRI Insights on Peace and Security*, DOI: <http://www.sipri.org>.

Turse, Nick. (2015). *Tomorrow's Battlefield: US Proxy Wars and Secret Ops in Africa*. Chicago. Haymarket Books.

Thurston, Alexander & Lebovich, Andrew, (2013). 2014. *A Handbook on Mali's 2012-2013 Crisis*. Working paper 13-001, Program of African Studies Northwestern University. DOI: <http://www.bcics.northwestern.edu/documents/workingpapers/ISITA-13-001-Thurston-Lebovich.pdf>.

U.S. Department of State, (2019), Programs and Initiatives, March 27. DOI: <https://www.state.gov/j/ct/programs/index.htm#TSCTP>.

Vegrichtová, Barbora. (2019). *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada Publishing, 2019. 198 s. ISBN 978-80-271-2031-4.

Warner, A. Lesley. (2014). *The Trans Sahara Counter Terrorism Partnership: Building Partner Capacity to Counter Terrorism and Violent Extremism* (Alexandria, VA: Center for Complex Operations, 2014), 1 - 11. DOI: <https://lesleyannewarner.files.wordpress.com/2014/05/tsctp-building-partner-capacity-to-counterterrorism-and-violent-extremism2.pdf>.

Warrick, Joby. (2016). *Vzestup islámského státu. Pod černou vlajkou teroru*. 1. vyd. Brno: JOTA, 2016. 416 s. ISBN 978-80-7462-968-6.

Watts, Joe. (2018). UK to Train Nigerian Army to Fight Boko Haram Under New Security Partnership. *The Independent*, last modified August 30, 2018. DOI: <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/uk-trainnigerian-army-boko-haram-security-partnership-theresa-may-a8513641.htm>.

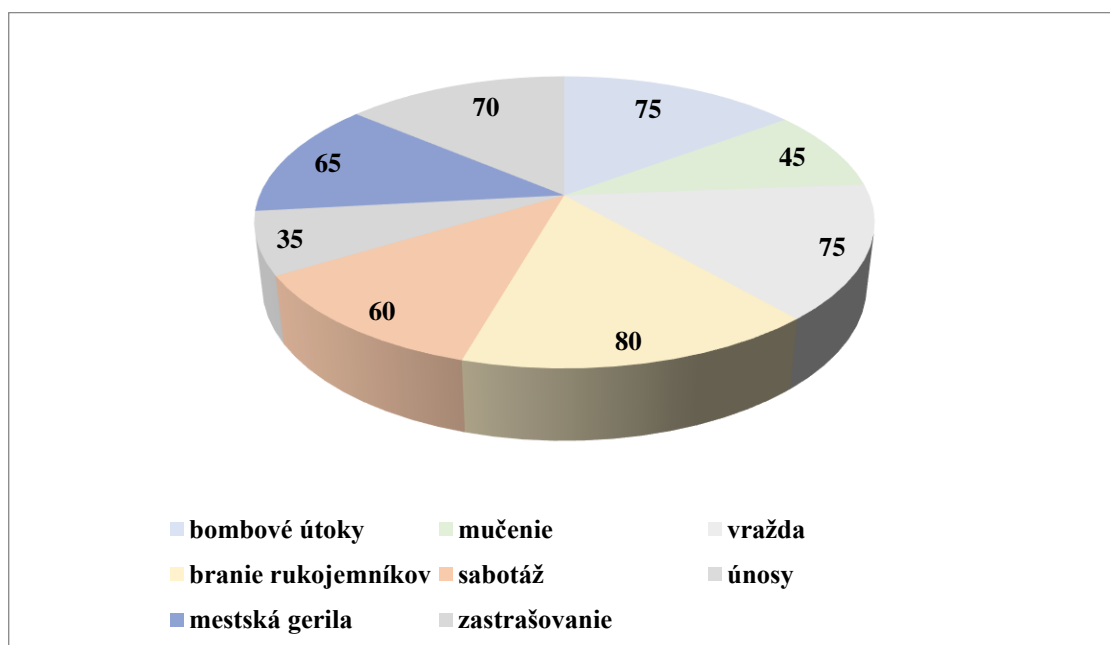
Zenn, Jacob. (2014). Boko Haram: Recruitment, financing, and arms trafficking in the Lake Chad region. *CTC Sentinel* 7, no. 10 (October 2014): 8. DOI <https://ctc.usma.edu/app/uploads/2014/10/CTCSentinel-Vol7Iss102.pdf>.

Prílohy

Zoznam príloh:

- Príloha 1: Graf 1 - Typy násilia vyskytujúceho sa v pojme terorizmu v %
- Príloha 2: Tabuľka 1 - Aktéri a ich atribúty v jednotlivých dimenziách
- Príloha 3: Tabuľka 2 - Príklady teroristických útokov a náklady na ich zrealizovanie v USD
- Príloha 4: Obr. 1 - Konflikty, ekonomické príležitosti, neformálne obchodné väzby migračných tokov
- Príloha 5: Obr. 2 - Mapa skupiny G5 Sahel
- Príloha 6: Obr. 3 - Konflikt v Mali (2020)
- Príloha 7: Obr. 4 - Mapa lokácie Maiduguri, štát Borno, Nigéria
- Príloha 8: Tabuľka 3 - Boko Haram a Islamský štát ako 5. vlna islamistickej teroristickej skupiny

Príloha 1: Graf 1 - Typy násilia vyskytujúceho sa v pojme terorizmu v %

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa Klavca (2014, 9)*

Príloha 2: Tabuľka 1 - Aktéri a ich atribúty v jednotlivých dimenziách

	Dimenzia									
	Cieľ/motív		Štruktúra		Pôsobenie		Vzťah so štátom		Financovanie	
	Politické	Ekonomické	Sieťová, flexibilná	Pyramídálna Hierarchická	Transnacionálne	Lokálne	Náhrada	Pragmatický	Vlastné	Iné zdroje
Organizovaný zločin		x	x		x			x	x	
Terorizmus	x		x		x		x			x
Povstalectvo	x			x		x	x			x
Warlordizmus	x	x		x		x	x	x	x	
Vzbúrenectvo	x		x		x		x			x
Milícia	x			x		x		x		x
Gerila	x			x		x	x			x
Piráctvo		x		x		x		x	x	
Gangy		x		x		x		x	x	
Mafie	x	x	x		x			x	x	
Kriminálny terorizmus		x	x		x	x		x	x	

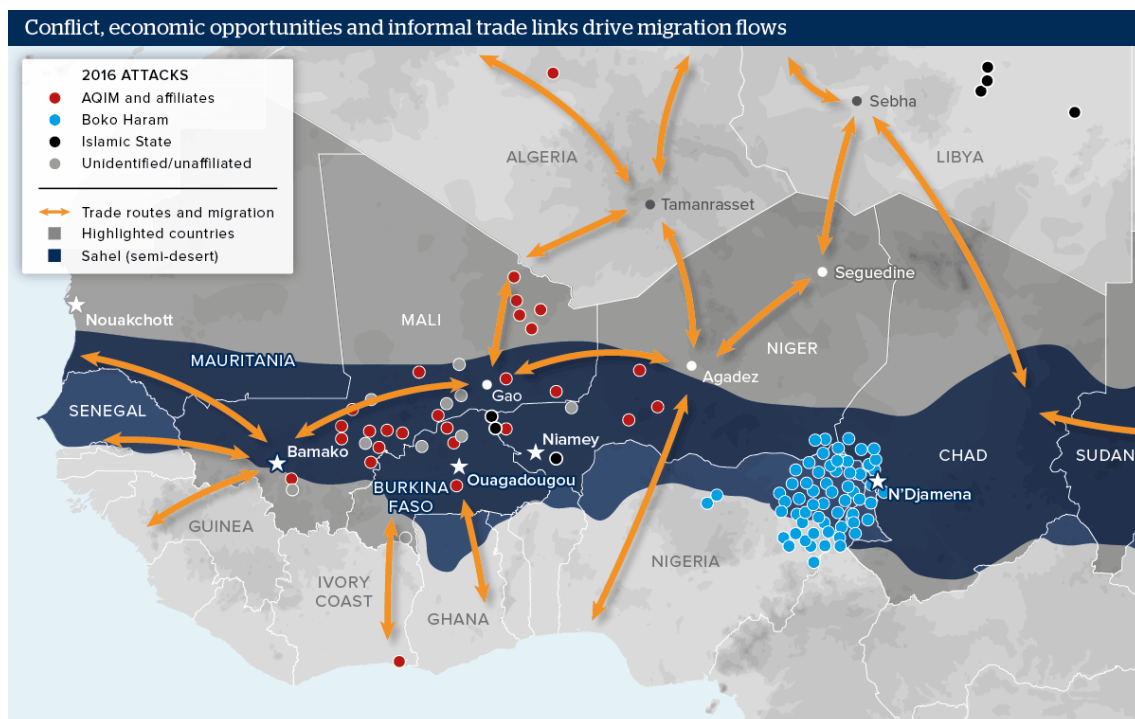
Zdroj: *Janků, Zelinka (2009, p. 39)*

Príloha 3: Tabuľka 2 - Príklady teroristických útokov a náklady na ich zrealizovanie v USD

Simultánny útok na budovy veľvyslanectiev USA v Tanzánii a v Keni	30 000
Útok na americkú vojnovú loď Cole v Jemene v roku 2000	5 000 - 10 000
Útok na budovy WTC v New Yorku, budovu Pentagonu a nevydarený útok na Biely dom vo Washingtone	500 000
Útok na ostrove Džerba v Tunise v roku 2002	127 000
Útok v turistickom centre na Bali	74 000

Zdroj: *Vlastné spracovanie podľa Klavca (2014, pp. 101-102)*

Príloha 4: Obr. 1 - Konflikty, ekonomické príležitosti, neformálne obchodné väzby migračných tokov

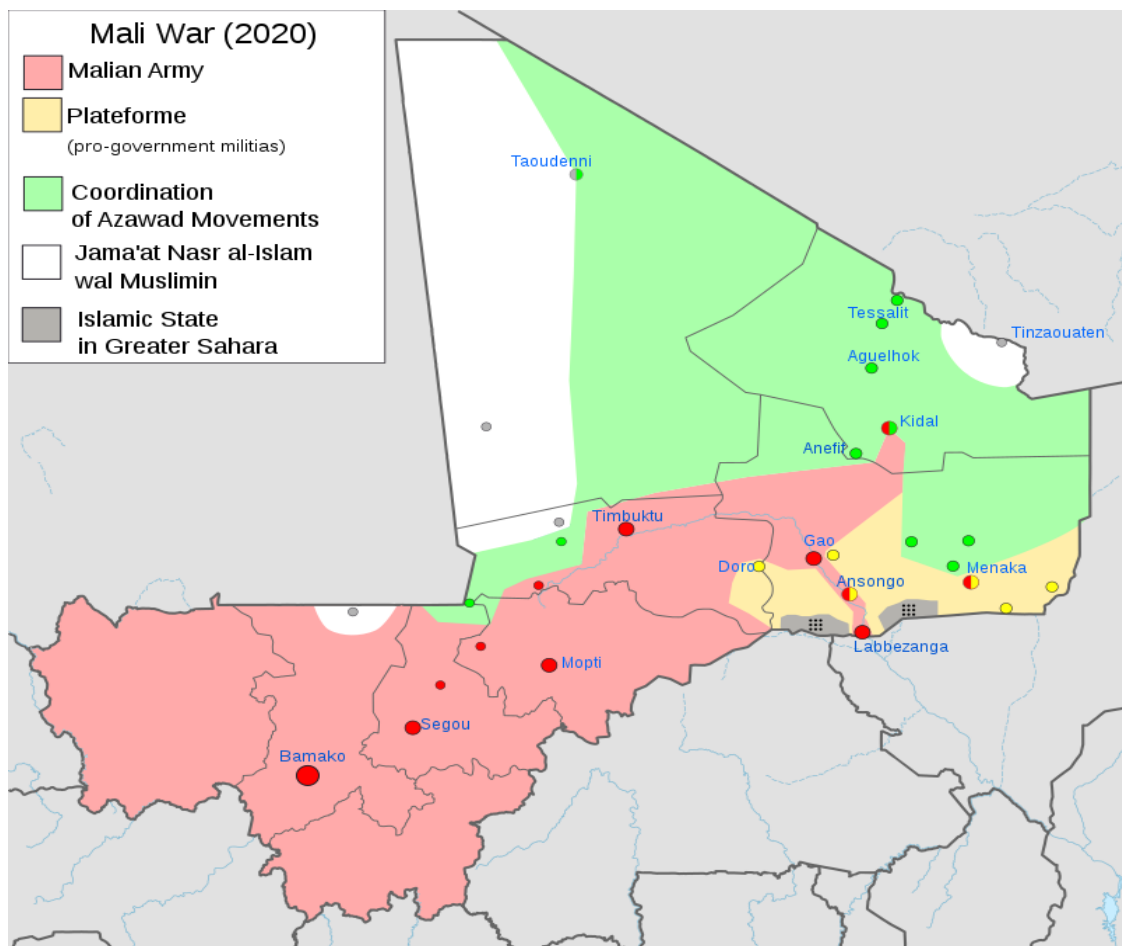
Zdroj: *dailybrief.oxan.com (2017)*

Príloha 5: Obr. 2 - Mapa skupiny G5 Sahel

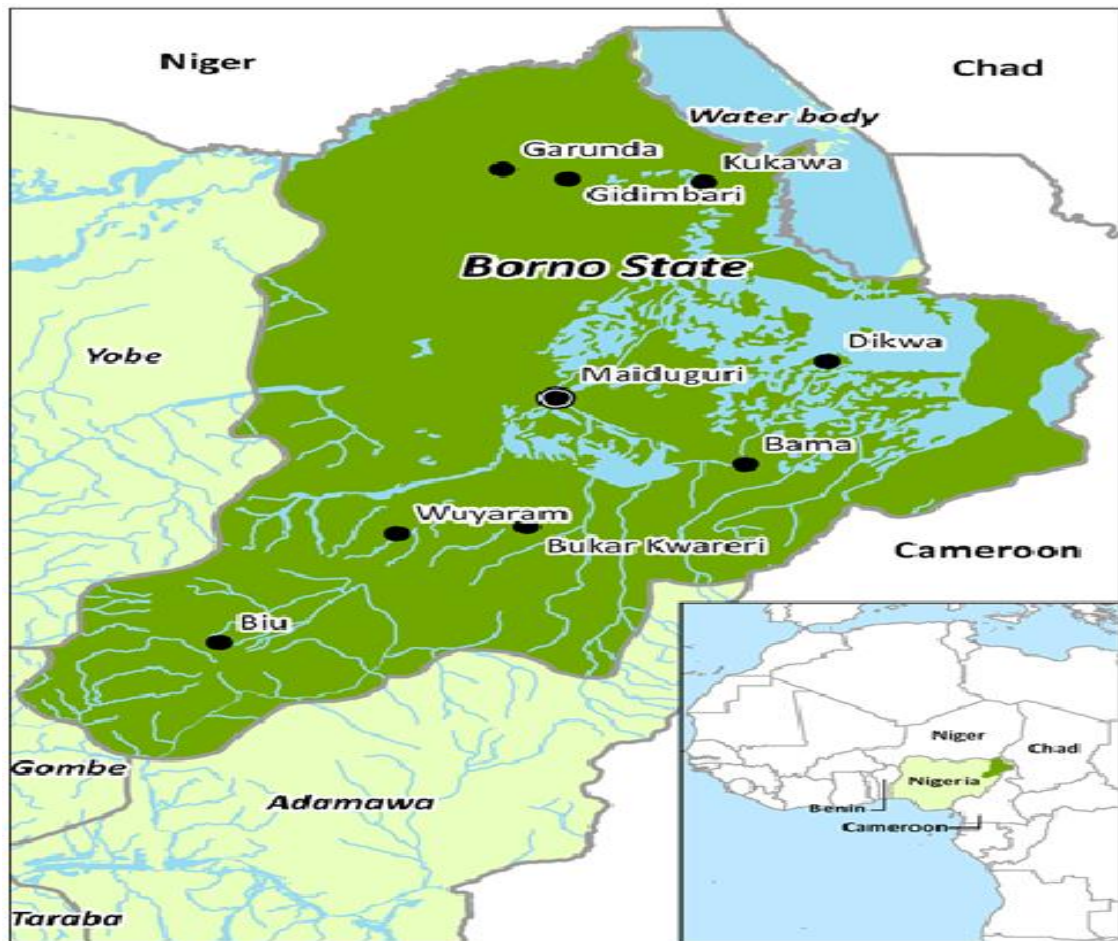
Zdroj: AllAfrica.com (2020)

Príloha 6: Obr. 3 - Konflikt v Mali (2020)

Zdroj: *en.wikipedia.org* (2020)

Príloha 7: Obr. 4 - Mapa lokácie Maiduguri, štát Borno, Nigéria

Zdroj: *Researchgate.net* (2021)

Príloha 8: Tabuľka 3 - Boko Haram a Islamský štát ako 5. vlna islamistickej teroristickej skupiny

Znaky terorizmu	Boko Haram	Islamský štát
Odmietnutie existujúceho spoločenského a politického poriadku	Nespravodlivé koloniálne hranice a britské zničenie politickej authority kalifátu Sokoto a jeho území v roku 1903. Západné školstvo a spoločnosť sú zlé a rovnajú sa kresťanskému sekulárnemu sprisahaniu s cieľom zničiť islam. Demokracia nahrádza nedokonalú vládu mužov za božskú dokonalosť riadenia šaría.	Historická nespravodlivosť medzi hranicami národných štátov, ktorú vytvorila dohoda Sykes-Picot z koloniálnej éry, ktorá rozdelila krajiny kalifátu. Asadovci a Málíkiho menšinové odpadlické režimy vykorisťujú a utláčajú zbožné sunnitské väčšiny a božskú vládu šaría nahradili sekulárnou vládou.
Idealizácia mýtickej minulosti	Vytvorenie modernej verzie kalifátu Sokoto z 19. storočia a obnovenie islamskej vlády nad severnou Nigériou a susednými pohraničnými oblasťami Kamerunu.	Vytvorenie modernej verzie stredovekého kalifátu Abbasid s územnými rozšíreniami Al-Andalus (oblasť Pyrenejského polostrova ovládaného moslimami) a Osmanskej ríše.
Otázka spravodlivosti	Vybudovanie regionálneho kalifátu. Šaría vedie k univerzálnej spravodlivosti.	Zničenie šítov a obnovenie sunnitskej vlády. Vzkriesený kalifát a šaría pre sociálnu spravodlivosť.
Mladá kultúra	Ekonomicky sú marginalizovaní islamskí študenti a mladí muži.	Zahraničný bojovník IS a iracko-sýrsky radový pracovník vo veku od 19 do 35 rokov. Prilákanie mladých bojovníkov prostredníctvom sociálnych sietí.
Brutalizácia žien a detí	Podrobenie si žien a detí únosmi a otroctvom. Nábor detských vojakov.	Podrobenie si žien a detí únosmi a otroctvom. Nábor detských vojakov.
Únosy	Používa sa ako mechanizmus na teror a finančný zisk.	Používa sa ako mechanizmus na teror a finančný zisk.

Sektárske a etnické čistky	Zameriava sa na kresťanské obyvateľstvo a kmene animistov. Cirkevné bombové útoky a znesvätenie. Systematické vyhánanie kresťanského obyvateľstva z dedín.	Zameriava sa na Kurdov, sufistov, šiitov, alavitov, jezídov a kresťanov. Bombardovanie kostolov a mešít moslimských menšín, svätýň a pohrebísk. Útoky na duchovných, ktorí odmietajú ideológiu IS. Vyhostenie civilného obyvateľstva konkurenčných skupín.
Bezuzdné násilie	Takfír (exkomunikácia jedného moslima druhým moslimom) sa uchádzal o všetkých súperov vrátane sunnitov.	Takfír sa uchádzal o všetkých protivníkov vrátane sunnitov a proti džihádistickým skupinám.
Charizmatické vedenie	Emir skupiny usiluje o mýtický status a má lojálne nasledovanie založené na náboženskej a donucovacej autorite .	Emir skupiny usiluje o mýtický status a má lojálne nasledovanie založené na náboženskej a donucovacej autorite.
Rozvoj novej spoločnosti	Čistenie starého dekadentného poriadku a budovanie zbožnej spravodlivej spoločnosti na základe koránových princípov.	Očistenie starého dekadentného poriadku a výstavba zbožnej spravodlivej spoločnosti založenej na Koránových princípoch.

Zdroj: Celso (2015, p. 265)